

Tampereen yliopisto  
Johtamiskorkeakoulu  
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

HANNAMARI AHONEN  
KANSANEDUSTAJIEN ARGUMENTOINTI  
EUROMAIDEN KRIISIPAKETEISTA

Eri puolueiden kansanedustajien argumentointi kriisimaiden tukipakettien puolustamiseksi tai vastustamiseksi eduskunnan täysistuntokeskusteluissa 2010-2012

Hannamari Ahonen

[hannamari.ahonen@luukku.com](mailto:hannamari.ahonen@luukku.com)

Pro gradu –tutkielma

Ohjaaja: Tapio Raunio

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

AHONEN, HANNAMARI: Puolueiden suhtautuminen eurokriisiin – Eri puolueiden kansanedustajien argumentointi kriisimaiden tukipakettien puolustamiseksi tai vastustamiseksi.

Pro gradu –tutkielma, 83 s.

Toukokuu 2013

---

Suomesta tuli euroalueen jäsen ensimmäisten joukossa vuonna 1999. Rahaliiton ongelmat konkretisoituivat keväällä 2010, jolloin Kreikka tarvitsi muiden euromaiden avustusta. Kreikan jälkeen Suomen eduskunta on vuosina 2010-2012 päättänyt Suomen osallistumisesta myös Irlannin, Portugalin ja Espanjan pankkien tukipaketteihin sekä jo toistamiseen Kreikan avustamisesta.

Eurokriisin syventyminen on kiristänyt myös poliittista keskustelua. Käyn läpi kuusi eduskunnan täysistunnon keskustelua, joissa keskustellaan edellä mainituista viidestä kriisimaiden tukipaketista ja Suomen osallistumisesta niihin. Taustoitan eurokriisiin johtaneita syitä ja Suomen matkaa EU:n ja EMU:n jäseneksi. Käyn myös läpi eri puolueiden suhtautumisen EU-jäsenyyden hakemiseen, koska se heijastelee edelleen myös puolueiden nykyisessä suhtautumisessa euroalueen tilanteen ratkaisemiseen.

Analyysini keskittyy kansanedustajien täysistunnoissa käyttämiin puheenvuoroihin. Metodina olen käyttänyt Chaïm Perelmanin uutta retoriikkaa. Olen tutkinut, millaista argumentointia kansanedustajat käyttävät hyväkseen, kun perustelevat omaa kantaansa kriisimaiden tukemiseen. Olen taustoittanut parlamenttipuheen erityistä merkitystä tukeutuen Kari Palosen parlamentarismien käsittämiseen laajasti niin, että parlamentissa käytävä eri vaihtoehtoja ja näkemyksiä esiin tuova puhe on osa parlamentarismia. Olen jakanut kansanedustajien kriisipaketteja puolustavat ja vastustavat puheenvuorot erilaisten jakolinjojen alle kuten hallitus-oppositio tai vasemmisto-oikeisto. Perussuomalaisia olen käsitellyt muita puolueita laajemmin, koska puolueen ideologiassa EU-kritiikki on niin keskeinen.

Tutkimustulokseni on, että eniten kansanedustajan argumentoinnissa painaa se, onko hän puhehetkellä hallitus- vai oppositiopuolueen kansanedustaja. Suomessa hallitus puoluevaihdoksista huolimatta on sekä ennen että jälkeen vaalien puolustanut kriisimaiden tukemista. Yleisin peruste sekä tukea että vastustaa kriisipaketteja on Suomen ja suomalaisten etu. Puolustajien mukaan on Suomen etu tukea kriisimaita, muuten talouskriisi iskee myös Suomeen. Vastustajien mielestä on Suomen etu vastustaa kriisimaiden tukemista, koska sillä tavalla rahat säästyvät suomalaisten hyvinvoinnin ylläpitämiseen. Argumentoinnissa käytetään hyväksi historiaa kuten Suomen 1990-luvun alun lamaa ja vertailua muiden maiden ratkaisuihin.

Kun kansanedustajan asema on vaihtunut oppositiosta hallituspuolueen edustajaksi tai päinvastoin, hänen on pitänyt argumentoida yleisölle, miksi on eri mieltä kuin aiemmin. Erityisesti vasemmistopuolueiden kansanedustajat käyttävät argumentoinnissaan hyväkseen termejä sijoittajavastuu ja vakuudet. Kun nämä ehdot ovat lainoissa toteutuneet, heillä on mielestään ollut hyvä peruste vaihtaa kantaansa. Vaikka hallitus-oppositio -asema onkin merkittävin peruste vastustaa tai tukea kriisipaketteja, kansanedustajat koettavat argumentoinnissaan säilyttää myös oman poliittisen ideologiansa ja tehdä argumentoinnilla eroa muihin.

# SISÄLLYSLUETTELO

<b>1. JOHDANTO</b>	<b>1</b>
1.1. TUTKIMUKSEN AIHEPIIRI	1
1.2. TUTKIMUKSEN ONGELMA JA MENETELMÄ	3
1.3. TUTKIELMAN AINEISTO JA RAKENNE	3
<b>2. EUROALUE ONGELMISSA</b>	<b>6</b>
2.1. GLOBAALI KRIISI LEVIÄÄ YHDYSVALLOISTA	6
2.2. EUROALUE AJAUTUU KRIISIIN	7
2.2.1. Kreikka avun tarpeessa	9
2.2.2. Irlannin kiinteistömarkkinat ylikuumenevat	10
2.2.3. Heikko kilpailukyky Portugalin ongelma	11
2.2.4. Espanjan pankeille tukea	12
2.3. VALUVIKOJEN KORJAUSTA	14
2.3.1. Väliaikaiset kriisirahastot ERVM ja ERVV	15
2.3.2. Pysyvä Euroopan vakausmekanismi EVM	16
<b>3. PUOLUEIDEN SUHTAUTUMINEN EUROOPAN UNIONIIN</b>	<b>17</b>
3.1. SUOMEN TIE EUROOPAN UNIONIIN JA EMUUN	17
3.2. ASTEITTAISTA INTEGRAATIOTA 1960-LUVULTA ALKAEN	17
3.3. TALOUS- JA RAHALIITTOON JÄSENEKSI	19
3.3.1. Euro viimeisin rahapoliittinen ratkaisu	20
3.4. ELIITIN KONSENSUSHAKUISTA EU-POLITIIKKAA	21
3.5. PERINTEISET RISTIRIITÄLÖTTÖVUUDET	22
3.6. PUOLUEIDEN KANNAT EU-JÄSENYYTEEN	23
3.6.1. Kokoomus, RKP ja SDP Eurooppa-myönteisiä	24
3.6.2. Vaikea kysymys keskustalle	25
3.6.3. Vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajat EMU:a vastaan	26
3.6.4. Nykyinen suhtautuminen	27
3.7. PERUSSUOMALAISET TOI EU:N KESKUSTELUAREENALLE	27
3.8. PUOLUEKENTÄN JAKOLINJAT	31
<b>4. PUHE EDUSKUNNASSA</b>	<b>34</b>
4.1. EDUSKUNNAN KESKUSTELUKULTTUURIN PARANNUKSET	34
4.2. KRITIIKKIÄ TODELLISEN KESKUSTELUN PUUTTEESTA	35

4.3. PUHE OSANA PARLAMENTARISMIA-----	37
4.4. POLIITTINEN DELIBERAATIO-----	39
4.5. UUSI RETORIikka-----	40
4.6. YLEISÖN MERKITYS ARGUMENTOINNISSA-----	41
4.7. PUHUJAN JA YLEISÖN VÄLISET ESISOPIMUKSET-----	42
4.8. ARGUMENTOINNIN TEKNIKKAT-----	43
4.8.1. Kvasiloogiset argumentit-----	43
4.8.2. Todellisuuden rakenteeseen nojaavat argumentit-----	44
4.8.3. Todellisuuden rakennetta muokkaava argumentointi-----	45
4.8.4. Dissosioiva eli erotteleva argumentointi-----	45
<b>5. ANALYYSI-----</b>	<b>47</b>
5.1. HALLITUKSEN JA OPPOSITION SAMAT PERUSTELUT, ERI JOHTOPÄÄTÖKSET----	47
5.1.1. Hyvinvointivaltion ja työpaikkojen turvaaminen-----	47
5.1.2. Solidaarisuus vastaan itsekkyyys-----	50
5.1.3. Vertailua edellisiin lamoihin-----	52
5.1.4. Peilausta muihin maihin-----	53
5.1.5. Vetoamista poliittisen historiaan-----	55
5.2. HALLITUSPUOLUEIDEN RETORIikka-----	57
5.2.1. Vaikean vastuun retoriikka-----	57
5.3. OPPOSITIOPUOLUEIDEN RETORIikka-----	59
5.3.1. Liittovaltio-retoriikka-----	59
5.3.2. Tavallinen kansa vastaan rikkaat pankit-----	60
5.3.3. Kunnollinen Suomi – holtiton Etelä-Eurooppa-----	61
5.4. VASEMMISTO-OIKEISTO –JAKOLINJA-----	63
5.4.1. Argumentointi vakuuksista-----	65
5.4.2. Portugali-keskustelu: vaalien jälkeistä sisäpolitiikkaa-----	67
5.5. PERUSSUOMALAINEN TYYLI-----	68
5.6. PUOLUEIDEN SISÄISET HALKEAMAT-----	71
5.7. KRITIIKKIÄ SÄÄNNÖISTÄ LIPSUMISELLE-----	75
<b>6. JOHTOPÄÄTÖKSET-----</b>	<b>77</b>
LÄHTEET-----	81

# 1. JOHDANTO

## 1.1. TUTKIMUKSEN AIHEPIIRI

Torstai-iltana 19. heinäkuuta 2012 Porin Eetunaukion jokainen penkkirivi on täynnä ja ihmisiä seisoo sankkana joukkona vielä penkkien takanakin. Sadat ihmiset ovat halunneet käyttää helteisen kesäillan kuuntelemalla, mitä sanottavaa kahdeksan eduskuntapuolueen kansanedustajalla on eurokriisistä. Kansanedustajat on maakuntalehti Satakunnan Kansan, MTV3:n ja Porin kaupungin yhteisesti rahoittamalla lennolla lennätetty suoraan eduskunnan täysistunnosta yhteiskunnallisen keskustelutapahtuman Suomi-Areenan keskusteluun Poriin. Osa eduskuntaan jääneistä kollegoista on jatkanut täysistuntokeskustelua seuraavan vuorokauden puolelle, keskustelu on jatkunut yli 11 tuntia. Poriin saapuneet kansanedustajat lennätetään seuraavana aamuna erikoisyhteydellä takaisin Helsinkiin ja eduskuntaan äänestämään Espanjan pankeille myönnettävästä kriisituesta.

Pääministeri Jyrki Katainen (kok) on torstaina eduskunnassa aloittanut puheenvuoronsa muistuttamalla, miten poikkeuksellista on, että kansanedustajat on kesälomalta kutsuttu eduskuntaan. Viimeksi näin on tehty 50 vuotta sitten.

”Mutta poikkeuksellinen on myös Euroopan taloudellinen tilanne”, pääministeri Katainen lisäsi.

Euroopan unionin 17 jäsenvaltion muodostama euroalue on lyhyen historiansa pahimmassa taloudellisessa kriisissä. Yhteisen raha- ja talousliiton EMU:n niin kutsutut valuviat ovat paljastuneet. Euroopan johtajat ovat joutuneet paikkaamaan virhettä, että euroalueen jäseniksi hyväksyttiin maita, jotka eivät täyttäneet taloudellisia pääsykriteereitä. Espanjan pankkien tukipaketti oli jatkoa jo myönnettyille tukipaketeille pahoin velkaantuneille Kreikalle, Irlannille ja Portugalille. Kreikan ensimmäinen tukipyyntö keväällä 2010 oli alku tukipakettien sarjalle. Ekonomistit ovat antaneet arvioita, miten hyvin kriisimaat voivat ahdingostaan selvitä ja ketkä ovat mahdolliset uudet tulokkaat tukipaketteja pyytävien maiden jonoon. Viimeisimpänä euromaat ovat päättäneet tukipaketin myöntämisestä Kyprokselle maaliskuussa 2013. Kyproksen tukemisesta ei enää päätetty eduskunnan täysistunnossa toisin kuin aiemmista tukipaketeista, vaan päätöksen teki eduskunnan suuri valiokunta.

Tukipakettien ehtona on ollut, että kukin kriisimaa myös itse osallistuu taloutensa tervehtyttämiseen. Se on tarkoittanut kovia leikkauksia ja säästöjä tavallisten ihmisten arjessa. Palkkoja ja palveluita on leikattu ja yhä useammat ihmiset ovat ilman työtä, etenkin nuorisotyöttömyys on suuri ongelma. Etelä-Euroopassa kansalaiset ovat kyllästyneet säästöihin ja lähteneet kaduille osoittamaan mieltään.

Euroopan unioni sai syksyllä 2012 Nobelin rauhanpalkinnon rauhan, sovun, demokratian ja ihmisoikeuksien edistämisestä. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Herman Van Rompuy korosti kiitospuheessaan, että Euroopan johtajilla oli rohkeutta rakentaa tulevaisuus yhdessä. Viime vuodet Euroopan unioniin liittyvä keskustelu on kuitenkin keskittynyt eurokriisiin. Euroopan nykyjohtajilta on vaadittu yhteistä tulevaisuuden rakentamista entistä enemmän. Suomen eduskunnan on pitänyt päättää, miten pitkälle se on valmis tukemaan huonosti taloutensa hoitaneita euromaita. Suomalaiset ovat joutuneet huomaamaan, että euroon liittymisestä on tullut hyötyjen lisäksi myös haittaa.

Poliittinen keskustelukin on kärjistynyt. Eurokriisistä tuli kevään 2011 eduskuntavaaleissa tärkeä teema ja EU-jäsenyyttä ja europolitiikkaa johdonmukaisesti arvostellut perussuomalaiset sai historiallisen vaalivoiton. Eurokriisikeskustelut ovat synnyttäneet myös keskustelun Euroopan tulevaisuudesta. Mille tielle Eurooppaa ollaan tukipaketeilla ja kriisirahastoilla viemässä? Europarlamentaarikko Sari Essayah (kd) harmitteli Yleisradion TV1:n A-Talk ohjelmassa 31. tammikuuta 2013, että vuoden 2003 eduskuntavaalien alla Euroopan unionista ei puhuttu. Silti tulevalla kaudella vuonna 2004 EU:n päämiehet allekirjoittivat Roomassa sopimuksen Euroopan perustuslaista, jolla määriteltiin Euroopan yhteistä tulevaisuutta vuosiksi eteenpäin. Kaikki maat eivät tosin perustuslakia hyväksyneet ennakoidussa aikataulussa. Demokratian kannalta tilanne on ollut parempi 2000-luvun alkupuolella. Kansanedustajat ovat kriisipaketeista päättämisen lisäksi keskustelleet EU:n ja euroalueen tulevaisuudesta.

Porin Suomi-Areenan runsas yleisö osoitti, että äänestäjäkin on alkanut kiinnostaa, miten Eurooppa pelastetaan. Kumpi puoli poliitikoista on oikeassa? Se puoli, joka sanoo, että ilman tukea koko Euroopan talousjärjestelmä räjähtää käsiin ja siitä kärsivät nahoissaan myös suomalaiset. Vai onko poliitikoista oikeassa se puoli, joka sanoo, että nyt on aika pistää piikki kiinni. Syytämällä koko ajan lisää ja lisää rahaa huonosti asiansa hoitaneille euromaille, ei voiteta mitään.

Samaisella Suomi-Areena-viikolla käy ilmi huolestuttava asia. Kansanedustajat eivät ole aina edes tienneet, mistä ovat päättäneet. Porissa paikalla oleva EU:n talouskomissaari Olli Rehn antaa lausuntoja tiedotusvälineille ja kertoo, että euromaiden kriisimaiden auttamista varten perustama Euroopan vakausmekanismi EVM ei ole ensisijainen velkoja. Syntyy mylläkkä, koska kansanedustajat olivat olleet toisessa luulossa. Tulkintasekaannus on osoitus, miten vaikeita asioita kansanedustajat joutuvat puntaroimaan eurokriisi-keskusteluissa.

## 1.2. TUTKIMUKSEN ONGELMA JA MENETELMÄ

Pro gradu –tutkielmani aiheena on selvittää, miten eri puolueiden kansanedustajat perustelevat kantaansa kriisimaiden tukipaketteihin. Varsinainen tutkimusongelmani on: ”*Minkälaisia argumentteja kansanedustajat käyttivät eduskunnan vuosien 2010-2012 eurokriisikeskusteluissa puolustaessaan tai vastustaessaan kriisimaiden tukipaketteja?*” Mikä on se peruste, miksi osa kansanedustajista kannattaa kriisimaiden tukemista? Entä mikä on puolestaan peruste, miksi toisten puolueiden kansanedustajat vastustavat kriisipaketteja? Analyysissäni käytän hyväksi puoluekentän erilaisia jakolinjoja, jotka esittelen tarkemmin eri puolueiden suhtautumista EU:hun ja EMU:un käsittelevän luvun 3 lopussa. Nämä jakolinjat ovat tutkimukseni hypoteeseja.

Varsinaisena tutkimusmenetelmänä minulla on Chaïm Perelmanin kehittämä uusi retoriikka. Perelman esittelee teoksessaan erilaisia argumentoinnin tekniikoita. Esittelen tekniikat pääpiirteissään. Erilaisia argumentoinnin tekniikoita on niin paljon, että kaikkia niistä ei ole järkevää käyttää apuna analyysissä, vain osaa. Retoriikka sopii metodiksi hyvin, koska kohteena ovat kansanedustajien keskustelut, joissa on selkeä puolesta-vastaan -asetelma. Kansanedustajien pitää valita argumentoinnin tapa, jolla he saavat mahdollisimman hyvin perusteltua oman kantansa kriisimaiden tukipaketteihin.

Perelmanin uuden retoriikan lisäksi käytän hyväksi teoriakirjallisuutta siitä, mikä eduskunnan rooli puheen areenana on. Valtio-opin professori Kari Palonen on laajentanut parlamentarismien käsitteen erityiseen puhumisen tyyppiin eli parlamenttipuheeseen. Parlamenttipuheella on selkeä tavoite. Puhuja yrittää vakuuttaa yleisönsä siitä, että hänen esittämänsä kanta on paras vaihtoehto. Puhujan tehtävä on perustella kantansa niin vakuuttavasti, että hän voi saada kuulijansa jopa muuttamaan oman mielipiteensä puhujan kanssa samaksi. Ideaalissa parlamenttipuheessa lähtökohta on, että kaikissa aiheissa lähdetään puhtaalta pöydältä. Puhujan on siis mahdollista vakuuttaa kuulijansa ja saada tämä vaihtamaan mielipidettään tai ainakin ymmärtämään asian toisia puolia. Parlamenttipuheessa on erilaisia, täysin vastakkaisiakin mielipiteitä, jotka haastavat ja täydentävät toisiaan. Palosen ajatus puheesta parlamentarismina tukee Perelmanin teoriaa, jossa yleisöllä on suuri merkitys.

## 1.3. TUTKIELMAN AINEISTO JA RAKENNE

Tutkimusaineistonani on eduskunnan täysistuntojen kuusi pöytäkirjaa, joissa käsitellään kriisimaiden tukemista. Kreikan ensimmäisestä tukipaketista kansanedustajat keskustelivat peräkkäisinä päivinä 11. toukokuuta 2010 ja 12. toukokuuta 2010 eduskunnan täysistunnoissa. 11.

toukokuuta eduskunta käsitteli lisätalousarvioaloitetta Kreikan valtiolle annettavaksi lainaksi. Seuraavana päivänä 12. toukokuuta oli vuorossa pääministeri Matti Vanhasen (kesk) ilmoitus eurooppalaisesta vakauttamispaketista. Kun viitataan analyysissä Kreikka I –keskusteluun, tarkoitan näiden kahden päivän täysistuntokeskusteluita, jotka käydään samasta teemasta.

Kolmas täysistunnon pöytäkirja on eduskunnan keskustelusta 1. joulukuuta 2010, jolloin Mari Kiviniemen (kesk) johtama valtioneuvosto antoi eduskunnalle tiedonannon Irlannille annettavaa lainoitusta varten Euroopan rahoitusvakausvälineen varainhankinnalle myönnettävästä valtioneuvoston päätöksestä. Neljäs täysistunnon pöytäkirja on 24.5.2011 käydystä keskustelusta, jolloin valtioneuvosto antoi eduskunnalle tiedonannon Portugalille annettavaa lainoitusta varten Euroopan rahoitusvakausvälineen varainhankinnalle myönnettävästä valtioneuvoston päätöksestä. Tiedonannon esitteli valtiovarainministeri, hallituksen muodostaja Jyrki Katainen (kok). Pääministeri Mari Kiviniemi (kesk) ei ollut keskustelemassa, vaan hän oli pian luopuvana pääministerinä vetäytynyt jo sivummalle.

Viides täysistunnon pöytäkirja on keskustelusta 28.2.2012, jolloin valtioneuvosto antoi eduskunnalle tiedonannon Kreikan valtion velkajärjestelyä ja Kreikalle annettavaa lainoitusta varten Euroopan rahoitusvakausvälineen varainhankinnalle myönnettävästä valtioneuvoston päätöksestä. Tiedonannon esitteli valtiovarainministeri Jutta Urpilainen (sd). Kuudes ja ajallisesti viimeisin täysistunnon pöytäkirja on 19.7.2012 käydystä keskustelusta, jolloin valtioneuvosto antoi eduskunnalle tiedonannon Euroopan rahoitusvakausvälineen varainhankinnalle myönnettävästä valtioneuvoston päätöksestä Espanjan pankkisektorin vakauttamiseksi annettavaa lainoitusta varten. Valtioneuvoston kannan kertoi eduskunnalle pääministeri Jyrki Katainen (kok). Analyysiteksteissä ja lähdeviittauksissa käytän yksinkertaisia muotoja Kreikka I -keskustelu, Irlanti-keskustelu, Portugali-keskustelu, Espanja-keskustelu ja Kreikka II -keskustelu.

Luvussa 2 käyn läpi, miten euroalue ajautuu kriisiin. Aloitan luvun kuitenkin globaalista talouskriisistä, joka lähti liikkeelle Yhdysvalloista syksyllä 2008 ja joka pani alulle myös euroalueella puhjennut kriisin. Käyn lyhyesti läpi jokaisen kriisiapua saaneen euromaan tilanteen. Yksi syy euroalueen kriisille ovat olleet EMU-järjestelmässä alun pitäen olleet valuviat. Käyn läpi nuo valuviat ja toimet, mitä vikojen korjaamiseksi on tehty. Olennaista kriisimaiden auttamisessa ovat olleet kriisiaikana perustetut väliaikaiset ja pysyvät kriisirahasto. ERVM ja ERVV ovat väliaikaisia kriisirahastoja ja EVM pysyvä kriisirahasto. Kreikan ensimmäisen lainan Suomi antoi kahdenvälisenä lainana, mutta muut eduskunnan päätökset ovat koskeneet takauksia, jotka Suomi on antanut väliaikaiselle kriisirahastolle eli Euroopan rahoitusvakausvälineelle ERVV:lle. Pysyvää



kriisirahastoa EVM:ää ei käytetty vielä tutkittavani olleissa tukipaketeissa. Sitä käytettiin ensimmäisen kerran keväällä 2013, kun tukea myönnettiin Kyprokselle.

Kolmannessa luvussa esittelen puolueiden erilaista Eurooppa-politiikkaa alkaen jo aikanaan suhtautumisesta Euroopan unionin jäsenyyteen. Ennen puoluekohtaista EU-suhtautumista kertaan, miten Suomi kulki kohti EU-jäsenyyttä ja EMU-jäsenyyttä. Miksi Suomi haki jäseneksi vasta 1990-luvulla, ja miksi jäsenyyden katsottiin olevan järkevä ratkaisu? Ketkä hanketta kannattivat ja ketkä vastustivat? Menen myös historiassa taaksepäin läpikäyden Suomen rahapoliittisia ratkaisuja kautta historian. Euroopan talous- ja rahaliitto EMU on tässä jatkumossa viimeisin vaihe. Perussuomalaisten EU-linjasta kirjoitan muita puolueita enemmän, koska perussuomalaiset on puolue, jonka ideologiassa EU-kriittisyydellä on keskeinen rooli. Tutkielmani tarkasteluajanjaksolla perussuomalaiset sai historiallisen suuren vaalivoiton eduskuntavaaleissa.

Luvun lopussa on analyysini kannalta tärkeä alaluku, jossa määrittelen jakolinjat, joita vastaan tarkastelen eduskunnan keskusteluja. Jakolinjat ovat hypoteeseja, jotka ohjaavat tutkimustani.

Neljännessä luvussa tarkastelen parlamentin roolia puheen areenana ja esittelen Chaïm Perelmanin uuden retoriikan erilaisia argumentointitekniikoita. Viides luku on analyysilukuni ja kuudennessa vedän johtopäätökset analyysini perusteella.

## 2. EUROALUE ONGELMISSA

### 2.1. GLOBAALI KRIISI LEVIÄÄ YHDYSVALLOISTA

Globaali finanssikriisi alkoi Yhdysvalloista syksyllä 2008. Investointipankki Lehman Brothersin konkurssia 15. syyskuuta 2008 on pidetty alkusysäyksenä maailmanlaajuiselle talouskriisille. Ymmärtääkseen euroalueen kriisiä on hyvä käydä lyhyesti läpi, mitä Yhdysvalloissa oikein tapahtui. Maailmanlaajuista finanssikriisiä eivät osanneet ennustaa edes kaikki taloustieteilijät. Esimerkiksi Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n ekonomistit ennustivat lokakuussa 2007, että maailmantalous tulee kasvamaan lähivuosina viiden prosentin vuosivauhtia. Kuitenkin jo vuoden 2007 lopulta alkaen alettiin julkisuudessa puhua Yhdysvaltojen asuntolainamarkkinoiden roskalainoista. Pankit olivat antaneet hölläkätisesti suuria asuntolainoja asiakkailleen, joilla ei ollut mitään edellytyksiä velan hoitoon. Asuntolainavälittäjillä oli sormensa pelissä. Velkaa sai, vaikka ei ollut välttämättä vakaata työpaikkaa, säännöllisiä tuloja tai säästöjä. Pankeissa uskottiin, että talous kasvaa ja köyhätkin velalliset siten suoriutuvat lainoistaan, erääntyvä velka kun voitiin maksaa uudella velalla. (Patomäki 2012, 41-42) Lisäksi asuntolainoja myöntäneet pankit yrittivät pienentää epävarmojen lainojen riskiä myymällä myöntämiään asuntolainoja investointipankeille, jotka halusivat uusia sijoituskohteita ja halusivat päästä mukaan suuriin asuntolainamarkkinoihin. Investointipankit tekivät asuntolainoista arvoltaan monikymmenkertaisia johdannaisia, joita ne taas myivät sijoittajille eri puolille maailmaa. (Eurooppatiedotuksen www-sivut/ eurokriisi, 20.1.2013)

Asuntojen hinnat kasvoivat huikasti, niin Yhdysvalloissa kuin Euroopassa ja Euroopassa etenkin Espanjassa ja Irlannissa. Vuonna 2006 asuntojen hinnat kääntyivät laskuun ensimmäistä kertaa vuosikymmeniin. Uudet lainat ja vanhojen lainojen uusiminen olivat perustuneet vakuutena olevien asuntojen arvonnousulle. Asuntovelalliset eivät enää pystyneet lyhentämään lainojaan. Pankit alkoivat olla ongelmissa, koska oli niin paljon ihmisiä, jotka eivät pystyneet hoitamaan velkojaan. Asuntolainoja myöntäneiden pankkien ongelmat toivat ongelmia myös lainoja ostaneille investointipankeille. Yhdysvaltain viidellä suurimmalla investointipankilla oli yhteensä yli 4 000 miljardin dollarin velat. (Patomäki 2012, 45) Apuun tuli Yhdysvaltojen keskuspankki Fed. Yhdysvaltain hallitus pelasti muun muassa vakuutusyhtiö AIG:n ja Yhdysvaltojen suurimman pankin Bank of American. Yhdysvaltojen viiden suurimman investointipankin joukkoon lukeutuvaa Lehman Brothersia ei kuitenkaan pelastettu, vaan se meni syyskuussa 2008 konkurssiin. Lehman Brothersin konkurssi oli Yhdysvaltain historian suurin konkurssi. (Patomäki 2012, 46)

Rahoituskriisi levisi ympäri maailman ja maailmankauppa pieneni lähes kymmenyksellä vuonna 2009. Sellaista oli viimeksi koettu vain 1930-luvun laman ja toisen maailmansodan aikana.

Finanssikriisin vaikutukset alkoivat näkyä Euroopassakin jo vuonna 2008. Eurooppalaisiakin pankkeja alettiin tukea ja Kansainvälinen valuuttarahasto IMF antoi hätälainoja Islannille, Unkarille ja Ukrainalle, joista Islanti ja Ukraina eivät ole EU:n jäseniä. Unkari on EU:n jäsen, mutta ei eurovaltio. Suomen bruttokansantuotekin putosi vuoden 2008 kriisin seurauksena 8 prosenttia eli enemmän kuin koskaan aiemmin itsenäisyyden aikana. Yhdysvalloista alkanutta kriisiä voi sanoa globaalin rahoituskriisin ja taantuman ensimmäiseksi vaiheeksi. Globaaln rahoituskriisin toinen vaihe alkoi keväällä 2010, kun luottoluokittaja Standard & Poor's laski Kreikan valtionlainojen luokituksen CCC-roskalainakategoriaan. Se oli kaikkien aikojen huonoin noteeraus yksittäiselle valtiolle. (Patomäki 2012, 71 ja Seppänen 2012, 119)

## 2.2. EUROALUE AJAUTUU KRIISIIN

Kun Suomi liittyi EMU:un, arvioitiin, että yhteisestä valuutasta on makrotaloudessa viisi etua. Ensimmäiseksi hyödyksi katsottiin se, että valuutanvaihtokustannukset poistuvat, toiseksi valuuttakurssiriskeiltä suojautumisen kustannukset poistuvat, kolmanneksi rahoitusmarkkinoiden integroitumisen ansiosta pääomat kohdentuvat tehokkaammin, neljänneksi läpinäkyvyys paranee, koska hinnat ovat samassa yksikössä koko valuutta-alueella ja viidenneksi ulkomaankauppa lisääntyy kurssiriskeiden poistumisen ansiosta. (Widgren 2006, 88) Vastavuoroisesti EMU:n tuomat menetykset jäsenvaltioille olivat korkopolitiikka ja devalvaatio, jotka ennen EMU-jäsenyyttä olivat olleet talouspolitiikan kaksi keskeistä välinettä. (Patomäki 2012, 73) EU:lla ei ole mekanismeja, joilla jäsenmaiden yli- ja alijäämiä voitaisiin tasoittaa. EU:n säännöt kieltävät keskuspankkirahoituksen. Euroalueen valtiot ovatkin riippuvaisia yksityisistä velkamarkkinoista ja markkinoilla muodostuvista spekulatiivisista odotuksista. (Patomäki 2012, 142)

Rahaliittoon pääsemiseksi määriteltiin pääsykriteerit, koska EU-valtiot olivat keskenään erilaisessa taloudellisessa kunnossa. Saksa esitti Maastrichtin sopimuksessa sovittuja kriteereitä vahvistamaan vakaus- ja kasvusopimusta. Se hyväksyttiin vuonna 1997. EMU:n pääsykriteerit ja vakaus- ja kasvusopimuksen säännöt eivät tosin auttaneet, koska niistä ei pidetty kiinni. EMU:un hyväksyttiin mukaan EU-maita, jotka eivät kriteereitä täyttäneet. Tällaisista maista mukaan pääsivät muun muassa Italia, Belgia ja Kreikka. Kriteerien valvominen oli komission tehtävä. Komission oli tarkoitus lähettää 2000-luvun alussa Saksalle, Ranskalle ja Portugalille niin sanottu sininen kirje, joka tarkoittaa varoitusta liian suurista budjettialijäämistä. Kirjettä ei lähetetty, koska Saksa lobbasi neuvoston äänestämään kirjeen lähettämistä vastaan. Niinpä esimerkiksi kriisiin ajautuneen Portugalin ei tarvinnut EU:n kurinpitotoimenpiteiden pelossa alkaa tehdä mitään budjettialijäämälleen. (Seppänen 2012, 36-37)

Emun pääsykriteereitä oli edellytys, että valtion budjetin alijäämä saa olla enintään 3 prosenttia bruttokansantuotteesta. Europarlamentaarikkona vuosina 1996-2009 toiminut eurokriittinen Esko Seppänen (vas) muistuttaa, että EMU:n pääsyaatimukset kirjoitettiin tulkinnanvaraisiksi. Eli kun budjetin alijäämä sai olla enintään 3 % BKT:sta, saatettiin joustaa, jos se oli pienentynyt ”merkittävästi”, ”jatkuvasti”, ei ollut ”kovin suuri” tai budjettialijäämän syyt olivat ”poikkeuksellisia” tai ”väliaikaisia”. Toinen EMU:n pääsykriteeri oli, että valtion velkaantuminen sai olla 60 % bruttokansantuotteesta. Tästäkin vaatimuksesta Seppäsen mukaan joustettiin, jos velan saatettiin tulkita olevan alenemassa ”riittävästi” tai ”riittävän nopeasti”. Esimerkiksi Italian valtionvelka oli 120 % bruttokansantuotteesta eli kaksinkertainen kuin pääsykriteeri. Italia manipuloi tilastojaan kuten myöhemmin Kreikka. Sääntörikkomuksia olivat hyväksymässä euroalueen keskeiset mahdit Saksa ja Ranska, joiden yhteistyöstä koko euroaluekin oli syntynyt. Ranska ei olisi lähtenyt mukaan EMU:un, jos Italiaa ei olisi hyväksytty mukaan. Saksan liittokanslerille Helmut Kohlille euro oli Saksan vuoden 1998 parlamenttivaaleissa tärkeä teema. Kohl kutsui euroa rauhantakuuksi. Kohl viestitti, että Italian talouslukuja pitää tarkastella hyväksyvästi. (Seppänen 2012, 38-39)

Keskustelussa euroalueen kriisistä vilahtaa säännöllisesti termi ”valuvika”. Yhdeksi kriisin syyksi on sanottu rakentamisvaiheessa järjestelmään jääneitä aukkoja. EU:n talouskomissaarin Olli Rehnin mukaan valuviat olivat osittain päätöksenteon kompromissien syytä. Jäsenmailla oli erilaisia näkemyksiä talous- ja rahaliiton perusteista, minkä takia päädyttiin huonoihin kompromisseihin. Ongelmat ehkä tiedostettiin, mutta niitä ei haluttu nostaa pöydälle. (Rehn 2012, 169)

Ongelmakohtia vuonna 1997 solmitussa vakaus- ja kasvusopimuksessa on ainakin kolme. Ensimmäinen valuvika on, että vakaus- ja kasvusopimus keskittyi julkiseen talouteen, eikä ottanut huomioon kokonaistalouden epätasapainoa. Toinen valuvika oli, että julkiselle velalle ei määrätty mitään sääntöjä. Kolmas valuvika oli, että sääntörikkomuksille ei määritelty uskottavia rangaistuksia. (Rehn 2012, 170) Lisäksi euron ensimmäisenä vuosikymmenenä Euroopan tilastokeskuksella Eurostatilla ei ollut tilintarkastusvaltuuksia jäsenvaltioissa. Komissio esitti Eurostatille tilintarkastusoikeuksia vuonna 2005, mutta neuvostossa esitystä ei hyväksytty. (Rehn 2012, 38)

Sääntöjen rikkominen on jatkunut, kun kriisimaita on alettu pelastaa tukipaketeilla. Lissabonin sopimukseksi kutsutun Euroopan unionin perustuslain artiklassa 125 kielletään sekä unionilta että jäsenvaltioilta yhteisvastuu toistensa veloista. Nyt velkojen yhteisvastuuseen on menty. Kriisimaiden auttamiseen perustettua väliaikaista vakausvälinettä ERVV:tä ja pysyvää

vakausmekanismia EVM:ää ei perustuslain kiellon mukaan olisi siis voitu perustaa EU:n rakenteisiin. Niinpä euroalueen valtiovarainministerit ja Euroopan rahoitusvakaussväline hyväksyivät puitesopimuksen ja Luxemburgin suurherttuakunta perusti Euroopan rahoitusvakaussväline-nimisen osakeyhtiön, joka oli Luxemburgin lakien mukainen. Myös pysyvä vakausmekanismi EVM perustettiin EU-rakenteiden ulkopuolelle osakeyhtiöksi Luxemburgiin. Lissabonin sopimuksen eli EU:n perustuslain artiklan 123 vastaista on puolestaan ollut se, että Euroopan keskuspankki EKP on ostanut kriisimaiden velkakirjoja jälkimarkkinoilta eli myyjiltä, jotka alun perin olivat ostaneet velkakirjat kriisimailta. (Seppänen 2012, 29-31)

Yhdysvalloista alkanut talouskriisi vain pahensi tilannetta Euroopassa. Ainoa syy se ei eurokriisiin ollut. Euroopassa oli yksinkertaisesti eletty yli varojen. Erityisesti Etelä-Euroopan kriisimaat olivat ottaneet paljon velkaa, kun ne liittyivät euroalueeseen. Euroon liittymisen jälkeen Espanja ja Kreikka saivat lainaa samalla korolla kuin paremmin taloutensa hoitaneet euromaat, koska Euroopan keskuspankki katsoi, että kaikkien euromaiden velkapaperit ovat yhtä hyviä vakuuksia. (Eurooppatiedotus [www-sivut/eurokriisi](http://www.sivut/eurokriisi) 20.1.2013)

### 2.2.1. Kreikka avun tarpeessa

Kreikka oli kasvattanut julkista sektoriaan holtittomasti 1980-luvulta alkaen. Kun Kreikka hyväksyttiin euroalueeseen, sen korot tulivat alas. Kreikan valtio ja kreikkalaiset velkaantuivat, kun halpaa lainaa oli saatavilla. Erityisesti asuntovelkaa otettiin ja hinnat ja palkat nousivat. Seurasi talouskupla ja kotimainen kysyntä alkoi kasvaa. Kilpailukyky heikkeni, kun Kreikka ja samoin Portugali ja Espanja eivät pärjänneet työvoimakustannusten kilpailussa. Valtio tarjosi velkarahalla rahoitettuja etuja kansalaisille. Kreikan ongelmana on myös laaja harmaa talous, jonka takia valtio menettää paljon verotuloja. Talous- ja teollisuustutkimuslaitoksen (IOBE) arvion mukaan jopa neljännes kreikkalaisista saattaa olla veronperinnän ulottumattomissa. (Seppänen 2012, 123)

Kreikka haki tukipakettia huhtikuun lopulla 2010. Euroryhmä päätti Brysselissä 2. toukokuuta 2010, että Kreikalle myönnetään 110 miljardin euron tukipaketti, josta euroalueen osuus oli 80 miljardia euroa ja Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n osuus 30 miljardia euroa. Koska yhteislainoista ei päästy sopimukseen, euroalueen lainat myönnettiin kahdenvälisinä lainoina. Tukipakettiin sisällytettiin Kreikalle vaatimus julkisen talouden tasapainottamisesta ja kansantalouden kilpailukyvyn ja kasvun palauttamisesta. (Rehn 2012, 49) Suomen lainasitoumus Kreikalle oli 1,48 miljardia euroa. Kreikan laina jaettiin annettavaksi seitsemänä erillisenä kvartaalina (neljännesvuosi). Tuen vastineeksi Kreikalta itseltään edellytettiin toimenpiteitä taloutensa kohentamiseksi. Vasta sitten myönnettiin tuki uudelle kvartaalille.

Myös Euroopan keskuspankki auttoi Kreikkaa ostamalla markkinoilta 40 miljardilla Kreikan lainapapereita. Kreikka ei kuitenkaan noussut pinnalle, eikä se myöskään kyennyt tekemään säästöjä, jotka oli sovittu ensimmäistä lainaa annettaessa. Alkuvuonna 2012 Kreikka tarvitsi toisen tukipaketin, jonka eduskunta hyväksyi helmikuussa 2012. Lainaohjelma jatkuu vuoteen 2014. Ensimmäinen Kreikalle myönnetty laina oli kunkin euromaan antamaa kahdenvälistä lainaa, kun taas Kreikan toinen laina myönnettiin kesäkuussa 2010 perustetusta väliaikaisesta Euroopan rahoitusvakaussäilytyksestä ERVV:stä. Euromaat antoivat takuut tälle lainalle. Kreikan toisen lainapaketin suuruus oli 130 miljardia euroa. Suomen osuus toisesta paketista oli 2,3 miljardia euroa. Kreikan toisen sopeutusohjelman takausvastuista tuli Suomen kontolle lainan lisäksi korkoja ja ylitakauksia. Suomi sai vakuudet 40 prosentille takauksistaan. (Seppänen 2012, 136-137)

Kreikan velkoja myös päätettiin leikata velkasaneerauksella. Yksityisen sektorin saatavia Kreikalta leikattiin 50 prosentilla eli yksityinen sektori kärsi Kreikka-paketista 107 miljardin euron tappiot. Puhuttiin niin sanotusta sijoittajavastuusta. (Jutta Urpilainen eduskunnan Kreikka-keskustelussa 28.2.2012) Myös marraskuun lopulla 2012 euromaat ja IMF sopivat Kreikan velkataakan keventämisestä muun muassa leikkaamalla lainakorkoja.

Vaikka Kreikka on saanutkin tukea, sillä on vaikeuksia saada taloutensa kuntoon. On arvioitu, että Kreikan pitäisi pystyä kasvattamaan vientiään 50 prosentilla, jotta se pääsisi jaloilleen. Se on mahdoton tavoite, koska Kreikassa ei tuoteta viennin kannalta tärkeitä tuotteita kuten koneita, laitteita, kemikaaleja tai elektroniikkaa. Osa tukipakettien vastustajista on esittänyt vaihtoehdoksi Kreikan erottamista eurosta, niin että se pystyisi devalvoimaan oman valuuttansa ja edistämään vientiä. Kreikan tapauksessa se ei välttämättä olisi ratkaisu, koska Kreikalla ei ole tärkeitä vientituotteita. Turismi on Kreikalle keskeinen elinkeino ja Kreikka voi yrittää kasvattaa turismista saatavia tuloja. Talousarvioiden mukaan turismitulojen pitäisi kolminkertaistua, että siitä olisi Kreikalle apua. Se taas on epäuskottava mahdollisuus. (Seppänen 2012, 126)

### 2.2.2. Irlannin kiinteistömarkkinat ylikuumenevat

Irlannilla on köyhä historia, mutta se osasi käyttää hyödyksi EU-jäsenyyttä ja maan talous kasvoi huimasti 2000-luvulla. Irlannista puhuttiin eurooppalaisena talousihmeenä. Vuonna 2006 Irlannin kansantalous oli EU:n toiseksi korkein. Irlannin kriisi poikkeaa esimerkiksi Kreikan kriisistä siinä, että Irlannissa kriisin ensisijainen syy ei ollut julkisen talouden holtittomuus. Irlannin kiinteistömarkkinoiden ylikuumenemisesta seurasi pankkikriisi, joka johti julkisen talouden kriisiin. Talouskomissaari Olli Rehn vertaa Irlannin luottokuplaa ja talouskriisiä Suomen ja Ruotsin 1990-luvun pankkikriiseihin. (Rehn 2012, 68) Irlannin hallitus oli vuonna 2008 antanut kaikkien

pankkien kaikille talletuksille ja sijoituksille kaikenkattavan talletussuojan. Valtio ei kyennyt sitoumuksiaan hoitamaan. Pahaksi Irlannin tilanteen teki se, että sen pankkijärjestelmä oli suhteettoman suuri verrattuna kansantalouteen. Irlannin kansantalous oli 2 % euroalueen kansantaloudesta, mutta sen pankkijärjestelmä 10 %. (Rehn 2012, 69) Koko Euroopan taloudelle Irlannin kriisi oli siis erityisen vakava.

Irlanti haki EU:lta rahoitustukea ja troikaksi kutsuttu EU-komissio, Euroopan keskuspankki EKP ja kansainvälinen valuuttarahasto IMF allekirjoittivat sopimuksen Irlannin kanssa 27. marraskuuta 2010. Irlannille sovittiin 85 miljardin euron tukiohjelma. Summasta 50 miljardia euroa meni valtiontalouden tarpeisiin ja pankkien pääomittamiseen sovittiin käytettävän enintään 35 miljardia euroa. Tuesta 22,5 miljardia euroa oli Euroopan rahoitusvakausmekanismin ERVM:n osuus eli siinä olivat mukana kaikki EU-maat, 17,7 miljardia oli euromaiden välisen Euroopan rahoitusvakausvälineen ERVV:n osuus ja 22,5 miljardia IMF:n osuus. Lisäksi Irlanti rahoitti ohjelmaa itse eläkerahastojensa varauksista 17,5 miljardilla eurolla. Irlannin tukemiseen osallistuivat lisäksi kahdenvälisillä lainoilla euroalueen ulkopuolisista maista Iso-Britannia, Ruotsi ja Tanska. Iso-Britannia lainasi 3,8 miljardia euroa, Ruotsi 600 miljoonaa euroa ja Tanska 400 miljoonaa euroa. Suomen eduskunta päätti myöntää Euroopan rahoitusvakausvälineelle ERVV:lle 741 miljoonan euron takuut takaamaan sen Irlannille myöntämiä lainoja. (pääministeri Kiviniemi eduskunnassa 1.12.2010)

Vuoden 2013 alussa Irlanti pyysi euromailta, että se saisi enemmän aikaa lainanmaksuun. Irlanti on saanut lainaa sekä Euroopan rahoitusvakausvälineestä ERVV:stä että komission alaisuudessa toimivasta EMRV:stä. Irlannin valtiovarainministeri Michael Noonan perusteli pyyntöä, että Irlanti voisi säästää miljardeja euroja, jos se saa lisämaksuaikaa. Irlannin on tarkoitus palata rahoitusmarkkinoille vuoden 2013 aikana ja takaisinmaksuajan pidentäminen helpottaisi tavoitetta. (Kähkönen, HS 23.1.2013)

### 2.2.3. Heikko kilpailukyky Portugalin ongelma

Portugalinkaan talousvaikeudet eivät johtuneet holtittomasta julkisen talouden hoidosta. Siellä kriisin syntyyn vaikuttivat yksityisen sektorin pitkäaikainen velkaantuminen, kansantalouden heikko tuottavuus ja heikko kilpailukyky. (Rehn 2012, 98) Aikaisempi halpatyövoiman maa Portugali oli hävinnyt kilpailun esimerkiksi tärkeässä elinkeinossaan tekstiiliteollisuudessa Aasian halpatuotantomaille. Pelkästään kenkäteollisuudesta katosi 50 000 työpaikkaa. (Seppänen 2012, 152)

Muut euromaat kysyivät Portugalin tarvetta tukeen ja jopa maan oppositio patisteli pääministeriä hakemaan maalle muiden euromaiden ja IMF:n tukea, kun Portugalin tilanne alkoi vuoden 2011 alussa vaikeutua mitättömän talouskasvun ja valtiontalouden pitkäaikaisen alijäämän takia. Pääministeri José Socrates ei ollut heti valmis tunnustamaan maan talouslaman syvyyttä. Pääministeri muutti mielensä. Osasyynä siihen oli valtiovarainministeri Fernando Teixeira'n julkinen vetoamus, että Portugalin hallitus pyytäisi ulkopuolista apua. Teixeira'n vetoamukseen sisältyi vain vähän peitelty erouhkaus. (Rehn 2012, 98) Portugalin suurimmat yksityiset pankit olivat kieltäytyneet ostamasta valtionlainoja, koska ne pitivät sitä liian riskialttiina.

Portugali haki euromailta tukea 7. huhtikuuta 2011. Eduskunta hyväksyi Portugalin-paketin toukokuussa 2011. Portugali sai 78 miljardia euroa, mikä on puolet maan kansantuotteesta. (Seppänen 2012, 151) Summasta Euroopan rahoitusvakausmekanismin osuus oli 26 miljardia euroa, Euroopan rahoitusvakausvälineen ERVV:n osuus 26 miljardia euroa ja samoin kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n osuus oli 26 miljardia euroa. (valtiovarainministeri Jyrki Katainen eduskunnan Portugalin-keskustelussa 24.5.2011) Suomen osuus Portugalin-paketista oli 2 prosenttia.

Irlannin tapaan myös Portugali on pyytänyt lisää aikaa saamiensa lainojen maksamiseen alkuvuonna 2013. Portugalinkin on tarkoitus palata rahoitusmarkkinoille vuoden 2013 aikana. (Kähkönen, HS 23.1.2013) Tammikuussa 2013 Portugali sai ensimmäisen kerran markkinoilta lainaa kriisipaketin antamisen jälkeen. Vaikka se hyvä merkki onkin, niin mitään varmuutta Portugalin talouden kohenemisestä ei vielä ole. EU:n komissio on arvioinut, että Portugalin työttömyys kasvaa ja talous supistuu edelleen vuonna 2013. (Lassila, HS, 30.1.2013)

#### 2.2.4. Espanjan pankeille tukea

Espanjassa jo sosialistipuoluetta edustavan José Zapateran johtama hallitus oli syyskuusta 2010 asti yrittänyt kamppailla kriisiä vastaan. Zapateran hallitus yritti tasapainottaa julkista taloutta ja uudisti sekä eläkejärjestelmää että työmarkkinoita. Tiukkaa säästötoimia jatkoi seuraavakin keskusta-oikeistolaisen kansanpuolueen Mariano Rajoyn johtama hallitus loppuvuonna 2011. Hallitusten toimet eivät auttaneet. Espanjassakin pankit olivat antaneet hölläkätisesti asuntolainoja. Velalliset eivät velkojaan hoitaneet, eikä koko ajan kasvanut työttömyys ainakaan parantanut velallisten maksukykyä. Espanjan pankkeihin talletuksia tehneet siirsivät niitä ulkomaille. Pankkien lisäksi myös Espanjan autonomisten maakuntien taloudet olivat rapakunnossa. (Rehn 2012, 117-118) Kun Espanjan valtion velka oli 40 prosenttia BKT:sta vuonna 2006, niin vuonna 2012 valtionvelka nousi jo 90 prosenttiin BKT:sta. (Seppänen 2012, 157)



Espanjan valtion oli pakko pyytää euromailta apua pankkiensa pelastamiseen kevätkesällä 2012. Euroryhmä päätti puhelinneuvottelussa, että ne pääomittavat Espanjaa sillä ehdolla, että Espanja saneeraa pankkikenttensä ja ajaa alas elinkelvottomat pankit. Heinäkuussa Espanja päätti myös kaksi- ja puolivuotisesta 65 miljardin euron vakauspaketista. Se sisältää muun muassa arvonlisäveron noston kolmella prosenttiyksiköllä. Espanjan autonomiset alueet tekevät säästötoimia 20 miljardin edestä. Lisäksi Espanja on korottanut eläkeiän 67 vuoteen ja tehnyt työmarkkinoiden joustavuutta lisääviä uudistuksia. (Rehn 2012, 128-129, pääministeri Jyrki Katainen eduskunnassa 19.7.2012) Euromaat päättivät tukea Espanjan pankkeja 100 miljardilla eurolla, joista ensimmäiset 30 miljardia euroa maksettiin Espanjalle heti heinäkuussa. Rahat annettiin aluksi väliaikaisen tukirahaston ERVV:n kautta, koska pysyvä mekanismi EVM ei ollut vielä toimintakykyinen. Suomen eduskunta päätti antaa ERVV:n varainhankinnalle 1 925 miljoonan euron takauksen sekä myönsi ERVV:lle 3 573 miljoonan takausvaltuuden. Suomi neuvotteli takauksilleen 40 prosentin vakuuden lainasummasta Espanjan pankkien ylläpitämältä talletussuojarahastolta. (Seppänen 2012, 161-162) Tukea perusteltiin sillä, että ilman tukea Espanjan pankkisektori ajautuisi hallitsemattomaan kaaokseen, joka vetäisi mukanaan myös Espanjan valtion ja edelleen koko euroalueen. Pankkien tukemisella haluttiin ehkäistä se, että suuri eurotalous Espanja ei tulisi avustettavaksi. (pääministeri Jyrki Katainen eduskunnassa 19.7.2012) Espanjan työttömyysaste on yhä 25 prosenttia ja nuorisotyöttömyys yli 50 prosenttia. Kotimainen kysyntä on romahtanut. Hyvä uutinen Espanjasta on se, että Espanjan vienti kasvoi nopeasti loppuvuonna 2012. Lokakuussa 2012 vienti oli kasvanut 9 prosenttia vuoden 2011 lokakuusta. Erityisesti tekstiilien ja vaatteiden vienti on kasvanut. (Lassila, HS, 30.1.2013)

Viimeisimpänä euromaat ovat myöntäneet tukipaketin Kyprokselle. Kyprokselle myönnettiin 10 miljardia euroa. Kyproksessakin ongelma on ollut maan kokoon verrattuna suhteettoman suureksi paisunut pankkisektori. Kyproksen tukiehtoihin liitettiin suurtallettajien vastuu kriisin hoidosta. Maan kahden suurimman pankin, Bank of Cypruksen ja Laiki Bankin asiakkaista ne, joilla oli pankeissa talletettuna yli 100 000 euroa, menettävät talletuksiaan kriisin hoitoon. Kaikkein huonoimmassa kunnossa ollut Laiki Bank ajettiin kokonaan alas ja sen terveet osat siirrettiin Bank of Cyprukseen. Muiden pankkien asiakkaat eivät menettäneet rahojaan. (STT-IL-verkkolehti 25.3.2013)

Kyproksen tukemisen vastustajat ovat suhtautuneet tukeen nihkeästi, koska maata epäillään rahanpesupaikaksi. Kyproksen pankeissa on muun muassa paljon venäläistä rahaa. (Silfverberg, HS, 30.1.2013)

### 2.3. VALUVIKOJEN KORJAUSTA

Kriisimaiden auttaminen on ensiapua. Pysyvämpää apua koko eurojärjestelmälle on se, että järjestelmän virheitä ”valuvikoja” korjataan. Pysyvämpiin korjaustöihin on jo alettu ja Euroopan talous- ja rahaliitossa valmistellaan suurta sääntöuudistusta, joka entisestään tiivistää EU-maiden yhteistyötä. Talous- ja rahaliitto EMU tavallaan rakennetaan uudelleen ja päämääränä on EMU 2.0. (Rehn 2012, 183) Talousliiton uudistus edellyttää EU:n perussopimukseen muutoksia.

Ensinnäkin jäsenmaiden budjettien valvontaa tiivistetään. Suunnitelmissa on, että EU-maiden pitää lähettää budjettinsa ensin komissiolle ennen kuin kansallinen parlamentti hyväksyy sen. On myös sovittu, että säädetään pykälä, jonka mukaan jokaisen jäsenmaan täytyy pitää julkisen talouden alijäämä 0,5 prosentin tasolla. Toinen esitys tiivistyvästä yhteistyöstä on euromaiden yhteisvastuullinen velka. Tätä esitystä Suomi ja Saksa ovat vastustaneet, koska ne pelkäävät joutuvansa entistä enemmän vastuuseen taloudellisesti heikompien EU-maiden veloista. Kolmas esitys on pankkiunioni, jonka osasta eli pankkivalvonnasta on jo päätetty. Pankkiunionilla halutaan katkaista yhteys pankkien ja valtioiden välillä. Eli kun pankit joutuvat vaikeuksiin, niiden kotivaltioiden velka ei kasva pankkien pelastamisen takia. Näin on esimerkiksi käynyt Espanjassa, jonka pankeille EU-maat myönsivät tukipaketin. Neljäntenä euroalueelle suunnitellaan yhteistä rahoitusta. Sitä hallinnoisi esimerkiksi komission alaisuudessa toimiva erityinen toimielin. Viides yhteistyön tiivistämistä väline on rahoitusmarkkinaveron, johon Suomi ja viisi muuta euromaata päättivät olla lähtemättä mukaan. Rahoitusmarkkinaverossa osake- ja velkakirjakaupan arvosta peritään 0,1 prosentin ja johdannaisista 0,01 prosentin vero. Rahoitusmarkkinaveroon mukaan lähteneessä 11 maassa (Belgia, Espanja, Italia, Itävalta, Kreikka, Portugali, Ranska, Saksa, Slovakia, Slovenia ja Viro) veron on tarkoitus astua voimaan vuoden 2014 alussa. (HS 9.12.2012)

Suomi ja muut rahoitusmarkkinaveron ulkopuolelle jääneet maat saavat osallistua veron valmistelukokouksiin, vaikkakaan eivät saa osallistua päätöksentekoon. Valtiovarainministeri Jutta Urpilainen (sd) perusteli, että Suomi voi tuoda esille itselleen tärkeitä asioita ja pyrkiä vaikuttamaan siihen, että Suomelle hankalia asioita ei tulisi rahoitusmarkkinaveroon mukaan. Suomelle vaikea asia on esimerkiksi työeläkeyhtiöiden verotus. Suomi haluaisi, että työeläkeyhtiöitä kohdeltaisiin verossa poikkeuksellisesti. (Kähkönen, HS 23.1.2013)

Lisäksi Euroopan keskuspankin neuvosto päätti syyskuussa 2012 ohjelmasta, jolla EKP voi ostaa kriisimaiden joukkovelkakirjoja markkinoilta. EKP:n neuvostossa istuu kaikkien 17 euromaan keskuspankin pääjohtajat eli muun muassa Suomen Pankin pääjohtaja Erkki Liikanen. Tästäkään rahapoliittisesta päätöksestä ei oltu täysin yksimielisiä. Euroalueelle keskeisen Saksan

Bundesbankin pääjohtaja Jens Weidmann äänesti tätä esitystä vastaan. Weidmannin mukaan päätöksen vaarana on, että kriisimaat eivät yritä niin tosissaan saada tulojaan ja menojaan tasapainoon, koska ne saavat aiempaa halvemmalla lainaa. Weidmann muistuttaa, että kun kriisimaiden velkakirjat päätyvät EKP:n taseeseen, kriisimaiden velasta tulee kaikkien euromaiden yhteistä velkaa. Eli euromaiden veronmaksajat joutuvat vastuuseen, vaikka ne eivät ole antaneet keskuspankille mandaattia jakaa maidensa maksukykyyn liittyviä riskejä toistensa kanssa. (Baer, HS, 20.1.2013) Weidmann sanoo Helsingin Sanomien haastattelussa: ”Olennaista on se, että vain parlamenteilla on demokraattinen oikeus jakaa maiden maksukykyyn liittyviä riskejä välillään.”

Rahoitusmarkkinaverot ja yhteisvastuullinen velka ovat jo jakaneet jäsenmaiden mielipiteitä. Suomessakin puolueiden kannat eroavat siitä, mikä osa remontista hyväksytään. Helsingin Sanomien joulukuussa 2012 tekemän kyselyn mukaan perussuomalaiset vastustaa kaikkia edellä esiteltyjä uudistuksia. Vihreät taas on ainoa puolue, joka kannattaa yhteisvastuullista velkaa. Vasemmistoliitto ja SDP kannattivat rahoitusmarkkinaverot, kun keskusta, kokoomus, perussuomalaiset ja RKP kannattivat veroa ainoastaan, jos se tulee voimaan kaikissa EU-maissa. Näin ei käynyt, koska esimerkiksi euroalueen ulkopuolella oleva Ruotsi ei siihen halunnut mukaan.

### 2.3.1 Väliaikaiset kriisirahastot ERVM ja ERVV

Eurokriisin selvittämiseksi euromaat ovat päättäneet perustaa kriisirahastoja, joista käytetään myös nimitystä rahoitusvakaussäilytys. Euroopan rahoitusvakaussäilytysmekanismi ERVM perustettiin neuvoston asetuksella toukokuussa 2010. Siinä ovat budjettiosuuksillaan mukana kaikki 27 EU-maata, eivät pelkästään euromaat. Sen enimmäispääoma on 60 miljardia euroa. Komissio hankkii pääoman markkinoilta ja siirtää varat erilliseen rahastoon. Neuvoston päätöksellä rahasto myöntää lainoja kriisimaille. Jäsenmaat ovat viime kädessä vastuussa rahaston riittävydestä budjettiosuuksiensa mukaan. Suomen osuus on 1,6 prosenttia eli 960 miljoonaa euroa. ERVM:stä on myönnetty lainaa Irlannille ja Portugalille. Kesäkuussa 2010 euromaiden hallitukset perustivat väliaikaisen kriisirahaston eli Euroopan rahoitusvakaussäilytysmekanismi ERVV:n. ERVV on väliaikainen osakeyhtiö, joka voi myöntää lainoja kolmen vuoden ajan. ERVV hankkii rahoituksen markkinoilta ja euromaat takaavat lainat. Heinäkuussa 2011 euromaat päättivät, että ERVV ensinnäkin voi antaa lainaa kaikille euromaille, toiseksi pääomittaa rahoituslaitoksia ja kolmanneksi ostaa Euroopan keskuspankin arvion perusteella joukkovelkakirjoja jälkimarkkinoilta. ERVV:n lainakapasiteettia myös korotettiin silloin, niin että todellinen lainanantokyky saatiin 440 miljardiin euroon. Suomen takausvastuu on 17,2 miljardia euroa korkoineen. Suomen eduskunta päättää erikseen joka kerta,

kun ERVV antamalle lainalle tarvitaan takausta jonkun maan hyväksi. (Eurooppatiedotus/eurokriisi www-sivut)

### 2.3.2. Pysyvä Euroopan vakausmekanismi EVM

ERVV on väliaikainen järjestelmä, samoin ERVM. Ne korvaa pysyvä Euroopan vakausmekanismi EVM. EVM aloittaa toimintansa 2013. Pysyvä järjestelmä tarvittiin, koska huomattiin, että väliaikaiset kriisirahastot eivät riittäneetkään velkakriisin ratkaisuksi. EVM:n kokonaispääoma on 700 miljardia euroa. Summa muodostuu 80 miljardin euron maksetusta osakepääomasta ja 620 miljardin euron takuupääomasta. EVM:n todellinen lainanantokyky on 500 miljardia euroa. EVM perustettiin kansainväliseksi rahoituslaitokseksi, jonka toiminta perustuu jäsenvaltioiden maksamaan pääomaan ja tarvittaessa maksettavaan pääomaan. Suomen maksettu pääoma EVM:stä on 1,44 miljardia euroa ja lisäksi Suomi on sitoutunut maksamaan tarvittaessa pääomaa 11,14 miljardia euroa eli se on Suomen osuus takuupääomasta. Suomen osuus koko EVM:n pääomasta on 1,8 prosenttia. Pysyvän vakausmekanismin rahoja ei käytetä tuen maksamiseen eurovaltioille, vaan vakausmekanismi sijoitetaan turvaavasti, jotta EVM varmistaa korkean luottokelpoisuuden. Tukien myöntämiseen tarvittavat rahat EVM hankkii markkinoilta. (Valtiovarainministeriön www-sivut, päivitetty 28.6.2012)

Kun väliaikaiseen kriisirahastoon ERVV:n Suomi antoi lainalle takaukset, niin EVM rahoitetaan suoraan rahalla. EVM:stä tukea saava kriisimaa ei vapaudu omasta maksuosuudestaan kuten ERVV:ssä, jossa kriisimaan ei itse tarvinnut osallistua lainan takauksiin.

### 3. PUOLUEIDEN SUHTAUTUMINEN EUROOPAN UNIONIIN

#### 3.1. SUOMEN TIE EUROOPAN UNIONIIN JA EMUUN

Suomi liittyi Euroopan unioniin vuoden 1995 alussa yhtä aikaa Itävallan ja Ruotsin kanssa. EU-jäsenyydestä oli järjestetty kansanäänestys lokakuussa 1994, jolloin 56,9 prosenttia äänesti liittymisen puolesta. Äänioikeuttaan käyttäneistä suomalaisista siis yli 43 prosenttia vastusti EU:hun liittymistä. Eduskunta päätti EU-jäsenyydestä 18. marraskuuta vuonna 1994. Suomen EU-jäsenyyttä on kuvattu historiallisuudessaan toisen maailmansodan ja kansalaissodan kaltaiseksi käännekohdaksi. (Raunio & Saari 2006, 10)

Samalla kun Suomesta tuli Euroopan unionin jäsen, Suomi liittyi Euroopan talous- ja rahaliiton EMU:n toiseen vaiheeseen. Se tarkoitti, että EU-maiden taloudet lähennettiin niin, että yhteiseen rahaan euroon siirtyminen olisi mahdollisimman helppoa. Euroon siirtyminen oli EMU:n kolmas vaihe. EMU:un liittymisestä Suomessa ei järjestetty kansanäänestystä toisin kuin vaikka toisissa pohjoismaisissa EU-maissa Ruotsissa ja Tanskassa, jotka eivät EMU:un liittyneet. Suomi on siis osa 27 jäsenvaltion EU:ta, jonka jäsenvaltioista 17 on ottanut käyttöönsä euron eli liittynyt jäseneksi talous- ja rahaliittoon. Suomi ja 10 muuta jäsenvaltiota (Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Italia, Itävalta, Luxemburg, Portugali, Ranska ja Saksa) siirtyivät EMU:n kolmanteen vaiheeseen vuoden 1999 alusta eli euroa on pystynyt siitä alkaen käyttämään tilirahana. Silloin eurosta tuli yli 300 miljoonan eurooppalaisen yhteinen valuutta, nykyisin euroalueella asuu 500 miljoonaa ihmistä. Vuoden 2002 alussa euro konkretisoitui kansalaisille, kun se korvasi näissä 11 jäsenvaltiossa omat kansalliset rahat. Suomessa alettiin markan sijaan käyttää euroa. Vuonna 2001 euroalueeseen tuli mukaan Kreikka, vuonna 2007 Slovenia, vuonna 2008 Kypros ja Malta, vuonna 2009 Slovakia ja viimeisimpänä vuonna 2011 Viro. Seuraavana jäsenenä euroalueeseen on tulossa vuonna 2014 Latvia. Euroopan unionin kanssa tehdyn virallisen sopimuksen mukaan euro on käytössä myös Monacossa, San Marinossa ja Vatikaanissa. Ilman virallista sopimusta euro on käytössä lisäksi Andorrassa, Kosovossa ja Montenegrossa. (Euroopan keskuspankki/eurojärjestelmä, www-sivut)

#### 3.2. ASTEITTAISTA INTEGRAATIOTA 1960-LUVULTA ALKAEN

Suomi alkoi suuntautua entistä voimakkaammin kohti länttä, kun Neuvostoliitto hajosi ja kylmä sota lopullisesti päättyi 1990-luvun alussa. Toki Suomen taloudellinen integraatio Eurooppaan oli alkanut asteittain jo vuonna 1961, kun Suomesta tuli Euroopan vapaakauppajärjestön Eftan liitännäisjäsen. Eurooppaan syntyi 1950-1960-lukujen vaihteessa kaksitasoinen

integraatiojärjestelmä. Ytimessä oli tulliliitto EEC, jonka päämääränä oli tiivis integraatio ja ulkokehällä Efta, jonka päämääränä oli pelkkä vapaakauppaan perustuva integraatio. Efta-maat olivat taloudellisesti riippuvaisia EEC-maista ja 1960-luvulta alkaen osasta Efta-maita tuli Euroopan Yhteisön EY:n jäseniä. Tulliliitot ja vapaakauppa-alueet ovat taloudellisen integraation perusmuotoja. Tulliliitossa kuten EEC:ssä mailla on vapaakaupan lisäksi myös yhteinen kauppapolitiikka. Sen takia EEC:n jäsenyys ei ollut Suomelle vaihtoehto vielä kylmän sodan vuosina, jolloin Suomella oli tiiviit suhteet Neuvostoliittoon. (Widgrén 2006, 73-74)

Suomi ja muut Efta-maat solmivat teollisuustuotteiden vapaakauppasopimuksen EEC:n kanssa. Sopimus astui voimaan vuonna 1974. Eftan täysjäseneksi Suomi liittyi vasta vuonna 1986. Euroopan yhtenäisasiakirja allekirjoitettiin 17. helmikuuta 1986. Silloin siis ryhdyttiin luomaan sisämarkkinoita, jotka tekivät yhteisöstä tiiviimmän talousalueen. Tänä aikana ulkopuolinen maailma katsoi Suomen kuitenkin suuntautuvan enemmän Neuvostoliittoon, olihan Suomella läheiset taloudelliset ja poliittiset suhteet suuren itänaapurinsa kanssa. Varsinainen EU-jäsenyyteen suuntautuminen alkoi vasta, kun Neuvostoliitto alkoi hajota 1990-luvun alussa. Suomen idänkauppa oli alkanut vähentyä jo 1980-luvulta alkaen. Suomi alkoi vuonna 1990 neuvotella Euroopan talousalueen ETA:n jäsenyydestä ja jäsenyys toteutui vuoden 1994 alusta. ETA-neuvotteluissa oli neuvoteltu jo pitkälle myös EU-jäsenyyteen sisältyvistä asioista lukuun ottamatta maataloutta ja aluepoliittisia kysymyksiä, joita Suomi eritoten painotti varsinaisissa EU-jäsenyysneuvotteluissa. (Ulkoministeriön Eurooppatiedotuksen www-sivut)

ETA-neuvotteluita kohtaan Suomessa ei ollut suurta vastarintaa, koska sopimuksen taloudelliset vaikutukset nähtiin myönteisinä. Ajateltiin, että ETA-alueesta Suomi saa taloudelliset hyödyt, mutta ei sitoudu Euroopan unionin päätöksentekoon tai budjettimaksuihin. (Widgrén 2006, 76) Tosin pian alettiin ajatella, että koska Efta-maat eivät voineet vaikuttaa koko ajan liikkeessä olevaan Euroopan unioniin, oli sittenkin parempi hakea unionin jäsenyyttä. Ennen kuin ETA-sopimus oli allekirjoitettu, viisi maata: Suomi, Ruotsi, Norja, Itävalta ja Sveitsi hakivat EU:n jäsenyyttä. Sveitsiläiset hylkäsivät ETA-jäsenyyden ja norjalaiset EU-jäsenyyden kansanäänestyksissä, niinpä Norja ja Sveitsi lopulta jäivät EU:n ulkopuolelle (Widgrén 2006, 77)

Taloudellisten syiden lisäksi myös turvallisuuskysymys vaikutti taustalla, miksi Suomi oli kiinnostunut EU-jäsenyydestä. Tämä peruste erotti Suomen esimerkiksi Ruotsin perusteista hakea jäsenyyttä. Toki jäsenyyttä perusteltiin ennen kaikkea taloudellisilla syillä. Markan devalvaatio ja valuuttapolitiikan epävakaus olivat teollisuudelle ja työmarkkinajärjestöille peruste kannattaa jäsenyyttä. Ajankohta oli myös otollinen, koska Ruotsin parlamentti oli päättänyt EU-jäsenyydestä

joulukuussa 1990 ja Ruotsi jätti virallisen hakemuksensa heinäkuussa 1991. Kun Suomi liittyi Euroopan unioniin, se samalla vapaaehtoisesti luovutti kansallista päätösvaltaa unionille. Euroopan unionin ja integraation vaikutuksesta kansalliseen politiikkaan on politiikan tutkimuksessa käytetty termiä eurooppalaistuminen ”Europeanisation”. Termi tuli käyttöön, kun yhdysvaltalainen tutkija Robert Ladrech määritteli eurooppalaistumisen ensimmäisen kerran vuonna 1994. Ladrechin määritelmän mukaan eurooppalaistuminen on politiikan painopistettä ja sisältöä muokkaava asteittainen prosessi, jossa Euroopan unionista tulee osa kansallisen politiikan valmistelun ja päätöksenteon logiikkaa. Eniten politiikka on eurooppalaistunut alueilla, joilla jäsenvaltiot ovat siirtäneet toimivaltaansa yksinomaan unionille. Tällaisista alueista esimerkkeinä ovat rahapolitiikka ja kauppapolitiikka. Talous- ja rahaliiton on katsottu myös kaventavan kansallisen talouspolitiikan liikkumavaraa. (Raunio 2007, 133) Jos kansallisen ja EU-lainsäädännön välillä on ristiriitaa, EU:n lainsäädäntö on kansallisen lainsäädännön yläpuolella. (Raunio & Saari 2006, 28)

Jo kun Suomi aloitti neuvottelut Euroopan talousalueen ETA:n jäsenyydestä, eduskunnan ulkoasianvaliokunta edellytti, että eduskunnan tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuudet pitää turvata. (Raunio 2003, 229) Ja kun puolestaan Suomen EU-jäsenyyttä valmisteltiin, eduskunnassa tiedostettiin, että jäsenyys tulee muuttamaan eduskunnan roolia päätöksenteossa. Sen takia haluttiin varmistaa, että eduskunta on mahdollisimman hyvin perillä EU-asioista. Samaan aikaan Suomessa oltiin myös uudistamassa perustuslakia. Uusi perustuslaki astui voimaan vuonna 2000 ja kavensi merkittävästi presidentin sisäpoliittista valtaa. Kun eduskunta oli perustuslain tuella saanut vahvistettua valtaa sisäpolitiikassa, piti varmistaa, että sillä säilyi kontrollia myös EU-asioihin.

Eduskunta osallistuu Eurooppa-politiikkaan kahdella tavalla. Ensinnäkin eduskunta valvoo hallitusta, joka edustaa Suomea unionin neuvostossa ja Eurooppa-neuvostossa. Toiseksi eduskunta vastaa unionin lakien toimeenpanosta, jos ne edellyttävät kansallisen lainsäädännön muuttamista tai uuden säädöksen hyväksymistä. (Raunio 2007, 217) Eduskunnan käsittelemistä asioista lähes puolet on Euroopan Unioniin liittyviä asioita. (Raunio 2007, 225)

### 3.3. TALOUS- JA RAHALIITON JÄSENEKSI

Maastrichtin sopimus muutti Euroopan yhteisöt (EY) Euroopan unioniksi vuonna 1993. Sopimuksella luotiin kolmen pilarin järjestelmä. Ensimmäinen pilari oli yhteisöoikeudellinen pilari, johon liittyi EY:n koordinaatio. Ensimmäisen pilarin asioista päätetään ylikansallisesti. Toinen pilari määritteli yhteistyön ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja kolmas pilari oikeus- ja sisäpolitiikassa. (Eurooppa-tiedotuksen [www-sivut/historia](http://www.sivut/historia)) Maastrichtin sopimuksessa jäsenmaat luovuttivat toimivaltaa unionille ja vahvistivat komission ja Euroopan parlamentin valtaa.

Maastrichtin sopimuksessa EU:sta tuli pelkän talousunionin sijaan yhä enemmän poliittinen unioni. (Raunio 2003, 229) Julkisessa eurokriisikeskustelussa onkin usein painotettu, että eurokriisi on ollut poliittisen päätöksenteon kriisi. Suomi halusi alusta asti olla mukana syventämässä EU:n yhteistyötä ja olla ensimmäisten joukossa myös talous- ja rahaliitto EMU:ssa. Maastrichtin sopimukseen kirjattiin yhteinen valuutta. Euroopan komission ranskalaisen puhemiehen Jacques Delorsin johtama komitea oli alkanut valmistella suunnitelmaa yhteisestä talous- ja rahaliitosta vuosina 1988-1989. (Rehn 2012, 7)

### 3.3.1. Euro viimeisin rahapoliittinen ratkaisu

Euro on Suomen historian kolmas valuutta. Jo autonomian ajalla vuonna 1865 Suomessa siirryttiin ruplasta markkaan ja markasta euroon vuonna 1999. Kuten lähes kaikki maailman valtiot Suomi on historian aikana kytkenyt valuuttansa jollakin rahapoliittisella ratkaisulla kansainväliseen rahajärjestelmään. (Rehn 2012, 136) Euroalueeseen liittyminen on viimeisin Suomen rahapoliittisista ratkaisuista. Suomen valuuttajärjestelmiä ovat olleet kultakantaan sidottu valuutta, kelluva kansallinen valuutta, kiinteä, mutta rajatusti muunneltava valuuttakurssi, valuuttakoriin sidottu kansallinen valuutta ja nyt viimeisimpänä siis yhteisvaluutta. (Rehn 2012, 140)

Vuosien saatossa eri valuutat ovat olleet kussakin rahajärjestelmässä keskeisiä. Ennen itsenäisyyttä vuodesta 1878 vuoteen 1915 markka oli sidottu kultakantaan. Suomesta tuli silloin tavallaan Ranskan johtaman latinalaisen rahaliiton ulkojäsen, koska markka oli sidottu kultakantaan frangia vastaavasti. Vuosina 1915-1926 markka oli sidottu setelikantaan ja taas vuodesta 1926-1931 kultakantaan korkean inflaation ja ensimmäisen maailmansodan valuutansäännöstelyn jälkeen. 1930-luvun suuren laman jälkeen Suomi siirtyi kelluvaan valuuttakurssiin. Suomen tärkein kauppakumppani oli 1930-luvun alussa Britannia ja vuonna 1933 markka kytkettiin Britannian puntaan talvisotaan 1939 asti. Sodan aikana Suomessa oli valuutansäännöstely, josta luovuttiin vasta vuosina 1957-1959. 1950-luvun lopulta 1970-luvun alkuun käytössä oli kiinteä, mutta muunneltava kurssi. Silloin markka oli osa kansainvälistä Bretton Woods –rahajärjestelmää, joka oli ankkuroitu Yhdysvaltain dollariin. Yhdysvalloissa sijaitsevan Bretton Woodsin pikkukaupungin mukaan nimetty rahajärjestelmä oli ensimmäinen itsenäisten valtioiden yhdessä neuvottelema rahajärjestelmä. Samalla perustettiin myös Kansainvälinen valuuttarahasto IMF, joka osaltaan kantaa vastuuta maailmantalouden vakaudesta. (Rehn 2012, 141-143) IMF on ollut mukana myös eurokriisin ratkaisemisessa.

Bretton Woods auttoi nopeaa talouskasvua ja täystyöllisyyden saavuttamista. Järjestelmä kaatui kuitenkin Yhdysvalloille kalliin Vietnamin sodan ja öljykriisin seurauksena. Vuonna 1971



Yhdysvallat devalvoi dollarin ja irrotti dollarin kultakannasta ja Bretton Woodsista tuli lopullisesti historiaa vuonna 1973. Bretton Woodsin jälkeen Suomi alkoi käyttää valuuttakoria vuoteen 1991 asti. Valuuttakori oli Suomen tärkeimpien kauppakumppanien valuuttojen arvoihin sidottu valuuttaindeksi. Vuonna 1979 perustettiin valuuttakoriin sidottu Euroopan valuuttajärjestelmä ESM, jonka ankkurina oli Saksan markka ja perustettiin myös valuuttakurssimekanismi ERM. Suomi luopui valuuttakorista vuonna 1991 ja markka sidottiin Ruotsin ja Norjan kruunujen tapaan Euroopan yhteisön valuuttayksikön ecun eli European Currency Unitin kurssiin. Se oli jo merkki siitä, että Suomi alkoi suuntautua kiinteämmin Saksan markkaa ja EU-jäsenyyttä kohti. Vuonna 1992 Suomi ajautui lamaan. Markka devalvoitiin vuonna 1992 ja siirryttiin markan kelluntaan. Markka oli kelluva valuutta vuosina 1992-1996. (Rehn 2012, 146-149) Suomen markkaa devalvoitiin useaan otteeseen. Euroopan rahaliitto alettiinkin nähdä mahdollisuutena vakauttaa Suomen talous.

#### 3.4. ELIITIN KONSENSUSHAKUISTA EU-POLITIIKKA

Suomen EU-jäsenyyden hakemista on pidetty eliitin hankkeena. Eliittiin kuuluivat hallitus ja eduskunta, teollisuus, työmarkkinajärjestöt ja media. Merkittävistä etujärjestöistä ainoastaan Maataloustuottajien keskusjärjestö MTK vastusti jäsenyyttä, koska se katsoi kansallisen maatalouden aseman heikentyvän EU:ssa. Huomattavaa on, että Suomessa on jäsenmaiden syvin kuilu kansalaisten EU-mielipiteen ja eliitin EU-mielipiteen välillä. (Raunio 2005, 383-384)

Suomen poliittista järjestelmää on tutkimuksissa pidetty elitistisenä verrattuna vaikkapa Ruotsiin. Sekä Suomen että Ruotsin parlamenttien jäseniltä kysyttiin, minkä tahojen mielipide on eduskunnan mielestä tärkein Eurooppa-politiikan suuntaamisessa. Ruotsissa parlamentin jäsenet pitivät kansalaisten ääntä tärkeimpänä. Suomalaisille kansanedustajille kansalaisten eli äänestäjien mielipide tuli vasta kahdeksannella sijalla. Ennen kansaa katsottiin olevan tärkeämmällä sijalla esimerkiksi ulkoministeriön ja Suomen pysyvän Brysselin EU-edustuston. Suomen eduskunta tukeutui päätöksissään muiden instituutioiden edustajien mielipiteisiin. Suomessa hallitus eduskunnan suostumuksella oli viemässä maata EU:n jäseneksi, vaikka kansalaisten keskuudessa jäsenyyteen suhtauduttiin epäilevämmiin. (Raunio 2005, 387)

Elitistisyyden lisäksi Suomen poliittinen järjestelmä on ollut konsensushakuinen, mikä on näkynyt erityisesti ulkopoliitikassa. Konsensushakuisuus on jatkunut myös Suomen Eurooppa-politiikassa. Kylmän sodan aikana Suomi halusi korostaa puolueettoman maan asemaansa. Ulkopoliittisista linjoista neuvoteltiin yhdessä kotimaassa niin, että maan rajojen ulkopuolelle välittyi yksi yhtenäinen linja. Konsensushakuisuutta on edesauttanut myös Suomen puoluejärjestelmä. Yksikään

puolue ei yllä kannatuksessaan yli 25 prosentin, joten yhteistyö puolueiden välillä ja kansallisen yhteisymmärryksen hakeminen on välttämätöntä. (Raunio 2005, 388) Suuressa valiokunnassa EU-asioita ovat yhdessä suljettujen ovien takana olleet käsittelemässä niin hallituspuolueiden kuin opposition edustajat. Suomessa EU-asioiden laajapohjainen käsittely on myös edesauttanut yhteistä kansallista EU-linjaa. Oppositio ei ole pystynyt niin paljon arvostelemaan hallituspuolueiden EU-linjauksia, koska se on itsekin ollut eduskunnan EU-valiokunnassa, suuressa valiokunnassa asioita valmistelemassa. (Raunio 2011, 10) Tosin eurokriisiaikana kansallinen EU-yhtenäisyys on hieman rakoillut. Oppositiopuolueet keskusta ja perussuomalaiset ovat jättäneet EU-kysymyksissä eriävät mielipiteet suuren valiokunnan pöytäkirjoihin.

EU-vastarinta ei ole hajottanut Suomen puolueita ja yhteistä kansallista linjaa myöskään Suomen ehdokaskeskeisen vaalijärjestelmän takia. Suomessa äänestäjät saavat itse valita ehdokkaan ja EU-kritiikki kanavoituu EU-kielteisten ehdokkaiden kautta. Esimerkiksi europarlamenttiin suomalaiset ovat äänestäneet joka kerran myös EU-kriittisiä ehdokkaita. (Raunio 2005, 391) Monessa muussa maassa äänestäjä ei valitse ensisijaisesti ehdokasta, vaan puolueen. Puolue on määritellyt valmiiksi ehdokkaiden järjestyksen.

EU-politiikassa Suomea kutsuttiinkin pitkään mallioppilaaksi. Paavo Lipposen (sd) johtamat hallitukset Suomen jäsenyyden ensimmäisen vuosikymmenen aikana vuosina 1995-2003 tukivat Euroopan integraation syventämistä. Pienenä maana Suomen on katsottu hyötyvän vahvasta unionista. On ajateltu, että yksin Suomen painoarvo olisi maailman politiikassa pieni, mutta osana EU:ta painoarvo kasvaa. On perusteltu, että Suomen on hyvä olla niissä pöydissä, joissa päätökset tehdään. Suomi on halunnut näin ollen olla sitouttamassa myös suuria jäsenvaltioita osaksi yhteistä politiikkaa. Ainoastaan tietyissä erityisasioiden kuten puolustuspolitiikassa ja verotuksessa Suomen hallitus on yleensä vastustanut unionin toimivallan lisäämistä. (Raunio 2005, 383-392, Raunio & Saari 2006, 31)

### 3.5. PERINTEISET RISTIRIITÄVYYT

Eduskunnassa on ollut eurokriisiaikana kahdeksan puoluetta. Vuoden 2011 eduskuntavaaleihin asti Suomen puoluekentässä puhuttiin kolmesta suuresta puolueesta, jotka ovat keskusta, kokoomus ja SDP. Perussuomalaisten ”jytky” kevään 2011 eduskuntavaaleissa muutti merkittävästi puoluekenttää. Perussuomalaisista tuli neljäs suuri puolue. Pienemmät neljä eduskuntapuoluetta ovat kristillisdemokraatit, RKP, vasemmistoliitto ja vihreät.

Puoluekenttä on pitkälti perua 1900-luvun alkupuolelta. Sen vuoksi Euroopan unioni ei luonnollisesti ole vaikuttanut nykyisten puolueiden perustamiseen eikä jakolinjoihin. Perinteisesti puoluekenttä on jakautunut vasemmisto-oikeisto –akselilla. Muita puolueiden jakolinjoja ovat Arendt Lijphartin jaottelun mukaan kasvukeskukset vastaan syrjäseudut, kansallinen vastaan kansainvälinen suuntautuminen, suomenkieliset vastaan ruotsinkieliset, yhtenäiskulttuuri vastaan moniarvoisuus, ekologiset arvot vastaan kasvu ja kulutus ja eliitti vastaan kansa. (Paloheimo 2008, 12)

EU:hun kriittisesti suhtautuva perussuomalaiset käyttää retoriikkaa, joissa Lijphartin jaottelusta toteutuu kansan puolustaminen eliittiä vastaan, yhtenäiskulttuuri ennemmin kuin monikulttuurisuus ja kansallinen enemmän kuin kansainvälinen. Perussuomalaisten EU-kritiikkikin tukeutuu näihin kolmeen jakoon. EU on eliitin hanke, suomalaisuutta ja yhtenäiskulttuuria pitää puolustaa EU:n tuomia kansainvälisiä muutoksia, kuten maahanmuuton helpottumista vastaan. Keskusta ja perussuomalaiset ovat eniten puhuneet maaseudun ja syrjäseudun puolesta kaupunkeja vastaan ja vihreät ekologisista arvoista kasvun ihannoitua vastaan. Kieliasia on nykypuolueista erityisen tärkeä Suomen ruotsalaiselle puolueelle RKP:lle. Ruotsinkielisten valtuutettujen lisäksi RKP sai syksyn 2012 kuntavaaleissa ensimmäiset saamenkieliset valtuutettunsa.

### 3.6. PUOLUEIDEN KANNAT EU-JÄSENYYTEEN

Kun Suomessa alettiin käydä keskustelua Euroopan unioniin liittymisestä, piti myös puolueiden muodostaa kantansa mahdolliseen EU-jäsenyyteen. Kaikissa puolueissa kannanmuodostus ei ollut helppoa, koska jäsenistön mielipiteet jakoutuivat tai puoluejohdon ja kannattajakunnan mielipiteet erosivat voimakkaasti. Yksiselitteisen kielteisesti EU-jäsenyyteen suhtautuivat kristillisdemokraatit (entinen kristillinen liitto) ja perussuomalaiset. Tosin EU-jäsenyyskeskusteluiden aikaan puolue oli vielä perussuomalaisten edeltäjä SMP. Kristillisen liiton jäsenistä vain 10 prosenttia kannatti EU-jäsenyyttä. Puolue jopa erosi vuonna 1994 Esko Ahon (kesk) porvarihallituksesta, joka päätti EU:hun liittymisestä. (Raunio 2003, 257) Kristillisen liiton hallituksesta eronnut ministeri oli puolueen puheenjohtaja Toimi Kankaanniemi, joka kuntapolitiikassa vuonna 2012 vaihtoi puoluetta kristillisdemokraateista perussuomalaisiin.

Perussuomalaisten edeltäjän SMP:n jäsenistä 20 prosenttia vastusti Suomen EU-jäsenyyttä. Perussuomalaiset on edelleen vahvimmin puolueista jatkanut EU-kielteisenä. Perussuomalaiset on puheenjohtajansa Timo Soinin johdolla ottanut yksiselitteisen kielteisen kannan EU:n tukipaketteihin kriisimaille. Helsingin Sanomien joulukuussa 2012 tekemässä kyselyssä perussuomalaiset oli puolueista ainoa, joka vastusti kaikkia talous- ja rahaliiton tiivistämiseen

ehdotettuja toimia. Portugalin tukipakettia käsiteltiin eduskunnassa toukokuussa 2011 ennen kuin uusi hallitus oli saatu muodostettua. Vaalien suurin voittaja perussuomalaiset ei lähtenyt mukaan hallitukseen, koska puolue vastusti kriisimaiden tukipaketteja.

Kun eduskunta päätti Suomen liittymisestä Euroopan talous- ja rahaliitto EMU:un huhtikuussa 1998, 135 kansanedustajaa kannatti liittymistä ja 61 kansanedustajaa vastusti EMU-jäsenyyttä. Yksi kansanedustaja äänesti tyhjää ja kaksi kansanedustajaa ei ollut paikalla. Äänestyskannat jakautuivat pääosin hallitus-oppositio-linjan mukaisesti eli hallituspuolueiden SDP:n, kokoomuksen, RKP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden kansanedustajat äänestivät pääosin puolesta. Tosin hallituspuolueiden kansanedustajista kuusi äänesti hallituksen esitystä vastaan. He olivat vihreiden ja vasemmistoliiton kansanedustajia sekä yksi sosiaalidemokraatti. Oppositioista hallitus sai tukea EMU-linjalleen kahden miehen nuorsuomalaisesta ryhmästä eli Risto Penttilästä ja Jukka Tarkasta. Nuorsuomalaisilla ei enää eurokriisiaikana ole ollut kansanedustajia. Oppositiossa olevat keskusta ja kristillisdemokraatit vastustivat EMU-jäsenyyttä yksimielisesti. Ainoastaan keskustan Vuokko Rehn äänesti tyhjää. (STT 17.4.1998)

Maastrichtin sopimuksen solmiminen oli sysäyksenä, että eurokriittisyys alkoi kasvaa EU:n sisällä. (Taggart 1998, 363) EU-kriittisyyttä ei voi niputtaa vain tietyille puolueille kuuluvaksi teemaksi, vaan kriittisyyden ilmenemismuotoja on monia. Samankin ideologisen puolueperheen puolueet voivat eri Euroopan maissa suhtautua EU:hun joko kielteisesti tai myönteisesti. Paul Taggart on jakanut eurokriittiset puolueet neljään eri tyyppiin. Ensinnäkin on olemassa yhden asian puolueita, joiden pääteema on vastustaa EU:ta. Tällaisesta puoluetypistä Taggart ottaa esimerkiksi Manfred Brunnerin 1990-luvun lopulla Saksassa johtaman Vapaan kansalaisten liiton. Myös Phillipe de Villiersin ehdokkuus Ranskan 1995 presidentinvaaleissa oli esimerkki yhden asian eli EU-kriittisyyden kampanjasta. Toinen eurokriittisyyden omaksunut puoluetyyppi on Taggartin mukaan protestipuolueet. Puolueet, jotka oman maansa puoluekentässä ovat vallan ytimestä sivussa ja ovat arvostelleet ja protestoineet ns. vanhojen puolueiden politiikkaa. EU-kriittisyys on osa tätä protestia. Kolmantena puoluetyyppinä ovat perinteiset vallassa olleet puolueet, jotka suhtautuvat EU:hun kriittisesti. Neljäntenä EU-kriittisyyden muotona Taggart näkee EU-myönteisten puolueiden sisäisen EU-opposition. (Taggart 1998, 368)

### 3.6.1. Kokoomus, RKP ja SDP Eurooppa-myönteisiä

Suomessa myönteisimmin EU-jäsenyyteen suhtautuivat kokoomuksen kannattajat, joista 89 prosenttia äänesti kansanäänestyksessä EU:n puolesta. Puolue otti myönteisen kannan jäsenyyteen vuonna 1991. Kokoomus on kannattanut EU-jäsenyyttä ennen kaikkea markkinataloudellisen

merkityksen takia. Kokoomus on ollut varsin johdonmukainen asennoitumisessaan EU:hun. Esimerkiksi kriisimaiden tukemisen puolesta kokoomus puolueena on puhunut koko ajan. Eurokriisin ajan kokoomus on toki ollut koko ajan myös hallitusvastuussa. Mari Kiviniemen (kesk) hallituksessa kokoomuksen puheenjohtajalla Jyrki Kataisella oli valtiovarainministerin salkku ja vuoden 2011 vaalien jälkeen Kataisesta tuli suurimman puolueen puheenjohtajana pääministeri.

Vuodenvaihteen 2013 Yleisradion teettämässä mielipidemittauksessa suurimmat puolueet olivat kokoomus ja perussuomalaiset. Molempien puolueiden suosiota selitettiin EU-kannoilla. Kokoomuksen kanta oli tukipaketeille selkeän myönteinen ja perussuomalaisten selkeän kielteinen. Keskustan ja SDP:n kantojen katsottiin jääneen enemmän keskivaiheille.

Tosin julkisessa keskustelussa myös kokoomuksen riveistä on alkanut tulla kriittisiä äänenpainoja tukipaketteihin. Kokoomuksen eduskuntaryhmän vahvoihin poliitikkoihin kuuluva Ben Zyskowicz esitti Kreikan tukemisen lopettamista elokuussa 2012. (Lapin Kansan verkkolehti 19.8.2012) Lausunnon jälkeen kokoomuksen Eurooppa-ministeri Alexander Stubb kiirehti lausumaan eduskunnan suurlähettiläspäivillä, että Kreikan tukemista pitää jatkaa. Stubb kyllä muistutti, että tukemisen ehtona ovat Kreikan tekemät rakenteelliset uudistukset.

Toiseksi myönteisemmin puolueiden kannattajista EU-jäsenyyteen suhtautuivat RKP:n kannattajat, joista 85 prosenttia äänesti kansanäänestyksessä Kyllä. SDP otti yhdentymiseen myönteisen kannan vuonna 1991. Puolueen kannattajista 75 prosenttia kannatti jäsenyyttä. SDP:n myönteistä suhtautumista edesauttoi kuitenkin puolueen entinen puheenjohtaja ja pääministeri Paavo Lipponen, joka oli vahvasti viemässä Suomea EU:hun. Myös SDP:n sisarpuolueet Euroopassa ovat suhtautuneet yhdentymiseen myönteisesti. Sosiaalidemokraatit näkivät EU-jäsenyydessä hyötyä ennen kaikkea työllisyyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin parantamisessa. (Raunio 2003, 260) SDP oli eurokriisin alkaessa oppositiossa ja vastusti silloin Kreikan ensimmäistä tukipakettia ja Irlannin tukipakettia vuonna 2010. Vaalien jälkeen SDP:n puheenjohtaja Jutta Urpilainen sai kriisin kannalta keskeisen valtiovarainministerin salkun ja SDP on hallituksen linjan mukaisesti kannattanut kriisimaiden tukemista

### 3.6.2. Vaikea kysymys keskustalle

Vaikein asia EU on ollut keskustalle. Kun Suomi haki EU-jäsenyyttä, pääministerinä oli keskustan Esko Aho. Silti puolueen kannattajista vain 36 prosenttia äänesti kansanäänestyksessä jäsenyyden puolesta. Pääministeri Aho jopa uhkasi eroavansa, jos keskustan kesäkuun 1994 puoluekokous päättäisi vastustaa EU-jäsenyyttä. Puolueen vaikea suhde EU:hun jatkui. Syksyn 1997 keskustan

puoluekokous päätti ottaa kielteisen kannan Suomen EMU-jäsenyyteen. (Raunio 2003, 257-259) Senkin jälkeen keskustan virallinen linja on muuttunut. Eurokriisin puhjettua hallitusta veti keskustan Mari Kiviniemi, joka pääministerinä puolusti Kreikan ja Irlannin tukipaketteja. Kevään 2011 vaaleissa keskusta joutui oppositioon ja sen jälkeen puolue on taas arvostellut hallituksen tukilinjaa. Aivan vaalien jälkeen eduskunta päätti Portugalin tukipaketista. Sitä keskusta vielä suostui kannattamaan, mutta sanoutui irti Portugalin jälkeisistä paketeista. Puolueen vuoden 2012 presidentinvaalien ehdokas Paavo Väyrynen esitti Suomen eroamista euroalueesta ja markan ottamista takaisin käyttöön. Väyrynen muistutti moneen otteeseen, miten Ruotsi ja Tanska ovat menestyneet kruunulla.

### 3.6.3. Vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajat EMU:a vastaan

Vihreät (silloin Vihreä liitto) ja Vasemmistoliitto eivät ottaneet puolueina kantaa EU-jäsenyyteen. Vihreiden johto oli EU-myönteistä, kenttäväessä oli paljon myös vastustajia. Kansanäänestyksessä 55 prosenttia vihreiden kannattajista ja 24 prosenttia vasemmistoliiton kannattajista äänesti EU-jäsenyyden puolesta. Talous- ja rahaliitto EMU:n jäsenyys oli vihreille ja vasemmistoliitolle niin ikään vaikea kysymys. Molemmat puolueet istuivat Esko Ahon (kesk) hallituksessa, joka teki EMU-päätöksen. Kyselytutkimusten mukaan molempien puolueiden kannattajista enemmistö vastusti EMU-jäsenyyttä. Molemmissa puolueissa oli kansanedustajia, jotka äänestivät eduskunnassa EMU:un liittymistä vastaan, vaikka he olivatkin hallituspuolueiden edustajia. Myöhemmin puolueet tosin ottivat myönteisen EMU-kannan, vasemmistoliitto kansanäänestyksen jälkeen. Vihreät kyllä kannattaa kansainvälistymistä ja näkee kansainväliset sopimukset ratkaisuna ratkaista maailman ongelmat yhdessä. Kannattajien epäluulo EU:ta kohtaan on syntynyt siitä, että unionin ei ole katsottu kehittyvän niin, että siellä otettaisiin ympäristö parhaalla mahdollisella tavalla huomioon. (Raunio 2003, 260)

Vaikka Vihreät on suhtautunut kriittisesti EU:hun, niin se on ollut Suomen puolueista eniten EU:n toimivallan vahvistamisen kannalla. Linja on jatkunut. Vihreät on ainoa puolue, joka on valmis hyväksymään myös EU-uudistuksessa suunnitelmissa olevat eurobondit eli euromaiden yhteiset velat. (HS 9.12.2012) Vasemmistoliiton EU-kantakin on muuttunut vuoden 1998 jälkeen myönteisemmäksi. Vasemmistoliitto on puolestaan ollut vaikeassa tilanteessa nyt istuvassa hallituksessa, joka on ajanut kriisipaketteja. Oppositiosta vasemmistoliitto äänesti Kreikan, Irlannin ja Portugalin paketteja vastaan, mutta hallituksessa puolue on kannattanut Espanjan pankkien tukipakettia ja Kreikan toista tukipakettia. Puolueen eduskuntaryhmästä erotettiin kansanedustajat Markus Mustajärvi ja Jyrki Yrttiaho, jotka äänestivät hallituksen linjan vastaisesti kriisipaketeista.

Mustajärvi ja Yrttiaho muodostavat kahdestaan eduskunnassa vasenryhmä –nimisen eduskuntaryhmän, joka on jatkanut tukipakettien arvostelemista. Myös vasemmistoliiton entinen pitkäaikainen europarlamentaarikko Esko Seppänen on arvostellut eurokriisipolitiikkaa.

Yleinen kehitys EU-maissa tosin on, että sosiaalidemokraatit, radikaalit vasemmistopuolueet ja vihreät puolueet ovat muuttuneet EU-kannoissaan alkuperäistä myönteisimmiksi. Vasemmistopuolueille muuttuneeseen linjaan on vaikuttanut ainakin se, että niille perinteisesti tärkeissä asioissa eli työllisyyspolitiikassa, sosiaalipolitiikassa ja ympäristöpolitiikassa yhteiset Euroopan laajuiset linjaukset ovat entistä tärkeämpiä. (Raunio 2011, 4)

#### 3.6.4. Nykyinen suhtautuminen

Puolueiden kannattajien alkuperäinen kanta EU-jäsenyyteen heijastelee edelleen suhtautumisessa EU:n kriisimaiden tukemiseen. Yle Uutisten Taloustutkimuksella teettämä tutkimus eri puolueiden kannattajien suhtautumisesta EU:n kriisipaketteihin julkaistiin 6. tammikuuta 2013. Perussuomalaisten kannattajista 80 prosenttia lopettaisi kriisimaiden tukemisen silläkin uhalla, että euroalue hajoaa. Toisen EU-jäsenyyteen kielteisesti suhtautuneen puolueen, kristillisdemokraattien, äänestäjistä 78 prosenttia lopettaisi tukemisen siitä huolimatta, että euroalue hajoaa. Kolmas puolue, jonka äänestäjistä enemmistö lopettaisi tukemisen, oli keskusta. Keskustan kannattajista 58 prosenttia oli tuen lopettamisen kannalla. Perussuomalaisista vain 8 prosenttia uskoi, että eurokriisin pahin vaihe on jo ohi. Taloustilanteen helpottumiseen uskoivat eniten pääministeripuolue kokoomuksen kannattajat, joista 25 prosenttia uskoi kriisin pahimman vaiheen olevan jo ohi. SDP:n kannattajista näin uskoi 21 prosenttia ja keskustan kannattajista 16 prosenttia. Kaikista suomalaisista enemmistö eli 67 prosenttia ei uskonut, että pahin eurokriisissä olisi jo ohi. Niin uskoi vain 18 prosenttia suomalaisista. (Yle Uutiset /Taloustutkimus 6.1.2013)

Vaikka Suomen puolueissa on eurokriittisiä puolueita ja EU-myönteisten puolueiden jäsenissäkin yhä epäilijöitä, niin yksikään puolue ei ole vaatinut Suomen eroa EU:sta. Sen sijaan eroa eurosta on esitetty ja esimerkiksi perussuomalaisten puheenjohtaja Timo Soini on esittänyt euroalueen jakamista kahteen: pohjoiseen ja eteläiseen alueeseen.

#### 3.7. PERUSSUOMALAISET TOI EU:N KESKUSTELUAREENALLE

Perussuomalaiset on siis Suomen puolueista selkeästi EU-vastaisin. Se on myös puolueista ainoa, joka on säännönmukaisesti pitänyt EU-vastaisuutta esillä. Sen vuoksi käyn vielä tarkemmin läpi perussuomalaisten EU-linjaa.

Perussuomalaiset syntyi vuonna 1995 entisen Suomen maaseudun puolueen SMP:n perilliseksi ja nykyisessä eduskunnassakin perussuomalaisten ryhmässä on kansanedustajia, jotka ovat olleet jo SMP:n kansanedustajia. EU-yhteistyöhön ja sen tiivistämiseen suhtautuminen on tuonut uuden jakolinjan Suomen puoluekenttään.

Esimerkiksi syksyn 2012 kuntavaaleissa eurokriisi oli vaalikeskusteluissa teemana siitä huolimatta, että EU-asiat ja eurokriisi eivät kuulu kunnanvaltuutettujen päättämiin asioihin. Perussuomalaisten puheenjohtaja Timo Soini (ps) perusteli, että samoilta veronmaksajilta eurokriisin tukirahat menevät. Eurokriisikeskustelu on johtanut myös ylilyönteihin. Perussuomalaisten helsinkiläinen ääniharava, kansanedustaja Jussi Halla-aho aiheutti kiivaan poliittisen keskustelun kirjoittaessaan facebookissa syksyllä 2011, että Kreikkaan tarvittaisiin sotilasjunta, koska talouskriisiä ei voi ratkaista demokratian keinoin. Perussuomalaisten eduskuntaryhmä päätti erottaa Halla-ahon kirjoituksen takia kahdeksi viikoksi ryhmästä 15. syyskuuta 2011.

Perussuomalaiset on johdonmukaisesti pitänyt koko toimintansa ajan EU-kriittisen linjansa. Näin se on poikennut vaikka kristillisdemokraateista, jonka EU-linja on vaihdellut tilanteen mukaan. Myös keskustalla, SDP:llä ja vasemmistoliitolla suhtautuminen EU:hun on vaihdellut sen mukaan, onko puolue ollut hallitusvastuussa vai oppositiossa. (Raunio 2011, 21)

Muullakin Euroopassa EU-kielteisyys on keskittynyt populistisiin ja äärivasemmiston puolueisiin. Populistiset oikeistopuolueet ovat kansallisvaltiohenkisiä ja ulkomaalaisvastaisia ja vastustavat EU:ta sen vuoksi. Äärivasemmiston puolueet taas karsastavat EU:n markkinavetoisuutta. EU-myönteisimpiä puolueita ovat Euroopassa olleet keskusta-oikeistolaiset kristillisdemokraattiset ja konservatiiviset puolueet. (Raunio 2011, 4-5)

Perussuomalaisten EU-kritiikki voidaan tiivistää kolmeen pääteemaan: kansallisen EU-politiikan arvosteluun, EU:n elitistisen byrokratian arvosteluun ja siihen, että integraatio edistää maahanmuuttoa. (Raunio 2011, 11) Perussuomalaisten mielestä kotimainen eliitti ja Euroopan eliitti neuvottelevat yhdessä EU-asioista ja kansalaiset jätetään kaiken ulkopuolelle. Perussuomalaisten mielestä Brysselissä neuvottelemassa kulkeva eliitti ei ole pystynyt pitämään Suomen puolia. (Raunio 2012, 3) Perussuomalaisten mielestä EU:ssa pienet jäsenvaltiot ovat suurten armoilla.

Perussuomalaiset on tuonut EU-asiat suomalaiseen poliittiseen keskusteluun ja muidenkin puolueiden on ollut pakko vastata perussuomalaisten kritiikkiin ja tuoda julki omia EU-kantojaan. EU-kriittisyydelle on kaikupintaa kansalaisissa, koska monessa puolueessa kenttäväki on puolueen johtoa paljon EU-kriittisempää. Eurobarometrien mukaan pohjoismaalaiset ovat keskimäärin



kriittisempiä EU:ta kohtaan kuin EU-maiden kansalaiset yleensä. Syiksi on arvioitu esimerkiksi Pohjoismaiden keskiarvoa korkeampaa elintaso. Eurokriisin aikaanakin keskusteluissa on kärjistynyt vastakkainasettelu rikkaan, talousasiansa hoitaneen Pohjois-Euroopan ja velkaantuneen Etelä-Euroopan välillä. Lisäksi keskimääräistä suurempaan EU-kriittisyyteen vaikuttaa, että pohjoismaisella hyvinvointivaltio-mallilla on laaja tuki. Lisäksi Pohjoismaissa on vallalla kansallisvaltioidon poliittinen kulttuuri. (Raunio 2011, 1)

Aiemmin puolueet olivat EU-asioista hissukseen ja nostivat vaaliteemoiksi mieluummin kiinteämmin kotimaan politiikan aiheita. Koska puolueiden sisällä on erimielisyyksiä EU-linjasta, ei ole haluttu ottaa puoluetta jakavaa teemaa esille kannatuksen vähenemisen pelossa. Vaikka perussuomalaiset on ollut ärhäkkä tuomaan EU-asioita keskusteluun, oppositiosta perussuomalaiset ei ole kuitenkaan saanut omaa kantaansa Suomen viralliseksi kannaksi. Hallituksen linja on säilynyt EU-myönteisenä. (Raunio 2011, 22-23)

Tosin kun EU-kriittinen ääni on päässyt voimakkaammin kuulumaan suomalaisessa poliittisessa keskustelussa, se on voinut vaikuttaa, että ennen kuuliaisena ja tunnollisena EU:n mallioppilana pidetty Suomi on saanut Euroopassa myös kapinallisen mainetta vaatimalla esimerkiksi vakuuksia ehtona tukipaketeille. Samoin Suomi Hollannin kanssa vastusti Bulgarian ja Romanian hyväksymistä mukaan Schengen-alueeseen ennen kuin maat täyttivät hyväksymistä edellyttävät kriteerit. Muut puolueet ovat siis alkaneet myös kiristää EU-kantaansa pelkästä myötäilijästä oman kansallisen edun puolustajaksi.

Perussuomalaisilla EU-kritiikki on osa puolueen ideologiaa. Mutta pääosin EU-myönteisetkin puolueet voivat käyttää EU-politiikkaa joskus sisäpoliittisena taktiikkana. Esimerkiksi oppositiopuolue voi arvostella hallituksen linjaamaa EU-politiikkaa. Toisaalta puolueiden kannattaa harkita tarkasti, miten EU-kriittiseksi alkaa, koska se voi aina vaikuttaa muiden puolueiden yhteistyöhaluun esimerkiksi hallitusneuvotteluissa. (Raunio 2011, 6-7)

Kevään eduskuntavaaleissa perussuomalaiset kasvatti äänisaalistaan ennätysmäisesti edellisistä vuoden 2007 eduskuntavaaleista. Perussuomalaiset sai 19,1 prosenttia äänistä, kun vuonna 2007 äänisaalis oli 4,1 prosenttia äänistä ja puolueen ensimmäisissä vuoden 2003 eduskuntavaaleissa 1,6 prosenttia. Vuoden 2009 eduskuntavaaleissa perussuomalaiset sai 9,8 prosentin kannatuksen ja historiansa ensimmäisen europarlamentaarikon, joka oli puolueen puheenjohtaja Timo Soini. Kun Soini palasi kesken kauden kotimaan politiikkaan, europarlamenttiin lähti Sampo Terho. (Raunio 2012, 12)

EU-kritiikki on kuulunut perussuomalaisten ideologiaan alusta alkaen. Kevään 2011 eduskuntavaalit olivat ensimmäiset vaalit, joissa eurokrysymyksestä tuli eurokriisin leimahtamisen takia yksi vaalien keskeinen teema. Perussuomalaiset piti teemaa mielellään esillä. Puolueen puheenjohtaja Timo Soini ei halunnut ottaa vaaliteemaksi maahanmuuttoa, johon perussuomalaiset kyllä suhtautuu kriittisesti. Perussuomalaisten ehdokkaista ja kannattajista osa oli puhunut varsin rasistisesti, joten Soini ei halunnut nostaa teemaa keskustelun keskiöön. Europolitiikan arvostelu puolestaan sopi perussuomalaisille mainiosti. (Raunio 2012, 13) Ennen 2011 vaaleja Suomesta puuttui merkittävä eurokriittinen puolue. Tällaiselle puolueelle on ollut myös ”tilausta”, niin että kansallisesti ja perinteisesti ajattelevalle kansanosalle on puoluekentässä puolue.

Vaikka eurokeskustelu autoikin perussuomalaisia vaaleissa, sitä ei ole katsottu tärkeimmäksi selittäjäksi perussuomalaisten historialliseen vaalivoittoon. Vaalirahaskandaali oli koetellut perinteisiä puolueita ja tässä kohussa perussuomalaiset oli ulkopuolinen. Muutenkin kritiikki ja kyllästyminen perinteisiä puolueita kohtaan kanavoituivat ääniksi perussuomalaisille. Perussuomalaiset on puhunut myös maaseudun elävänä pitämisen puolesta. (Raunio 2012, 4)

Suomalaista poliittista järjestelmää on leimannut konsensushakuisuus. SMP arvosteli Suomen ulkopoliittikan konsensushenkeä kylmän sodan aikana. Perussuomalaiset on jatkanut samalla linjalla ja arvostellut Suomen EU-politiikan konsensushenkeä ”yhden totuuden politiikkaa”. (Raunio 2012, 17)

Perussuomalaiset on sijoitettu perinteisellä vasemmisto-oikeisto -puolueakselilla keskelle, mutta enemmän keskustavasemmistoon. Vasemmistolaista EU-kritiikkiä ja perussuomalaista EU-kritiikkiä yhdistää EU:n näkeminen markkinaehtoisena organisaationa, jossa tavallinen kansa jää markkinavoimien jalkoihin. Tai organisaationa, joka uhkaa perinteistä pohjoismaista hyvinvointivaltiota. Toisaalta perussuomalaisten ideologialla on yhtymäkohtia Euroopan muihin populistisiin ja radikaaleihin oikeistopuolueisiin. Näitä ovat kansallisen kulttuurin korostaminen ja maahanmuuttokriittisyys. Samoin kuin Euroopan populistipuolueet perussuomalaiset on vastustanut Turkin EU-jäsenyyttä. Populistipuolueissa ei pidetä hyvänä, että islamilainen kulttuuri valtaa enemmän jalansijaa Euroopassa. (Raunio 2012, 4-9) EU-kriittinen keskustelu Euroopassa sai uutta puhtia, kun Iso-Britannian pääministeri David Cameron tammikuussa 2013 ilmoitti, että jos hänet valitaan jatkokaudelle, Britanniassa järjestetään kansanäänestys EU-jäsenyydestä vuosien 2015-2017 aikana. Cameron lupasi jatkokaudellaan myös neuvotella Britannian jäsenyysehdoit paremmiksi. Perussuomalaisten puheenjohtaja Timo Soini sanoi Cameronin ilmoituksen jälkeen, että hänkin esittäisi kansanäänestyksen järjestämistä, jos olisi Suomen pääministeri. Soini oli

tyytyväinen, että Cameron avasi keskustelun. Soinin mielestä myös Suomen pitäisi neuvotella itselleen paremmat ehdot.

Perussuomalaisilla kuten muillakin Euroopan eurokriittisillä puolueilla on ollut merkitystä koko EU:n poliittiseen kulttuuriin. Eurokriittiset puolueet ovat herättäneet keskustelua unionin tulevaisuudesta. Ollaanko EU:ta viemässä kohti koko ajan syvempää yhteistyötä ja ylikansallista poliittista yhteisöä vai otetaanko muutama askel taakse kohti perinteistä valtioiden välistä yhteistyötä. Keskustelulla EU-kriittisten ja poliittisen yhdistämisen syventämisen puolustajien välillä on vaikutuksia myös maailmanlaajuiseen hallintoon. Jos EU:ta kehitettäisiin EU-kriittisten toiveiden mukaan enemmän vapaakauppa-alueen suuntaan, eivät muutkaan toimijat maailmassa halua enempää sääntelyä. Eurokriittisen keskustelun ansiota on sekin, että on pohdittu EU:n demokratiakehitystä ja EU:n markkinoiden tiivistämisen suhdetta kansalliseen demokratiaan sekä valtion ja kansalaisyhteiskunnan suhdetta. (Leconte 2010, 13 ja 37)

### 3.8. PUOLUEKENTÄN JAKOLINJAT

Esittelin edellä eduskuntapuolueiden suhtautumista EU-jäsenyyteen ja EMU:un. Tätä taustaa vasten olen erottanut analyysissäni muutamia jakolinjoja, jotka määrittelevät kansanedustajien perusteluita kannalleen. Tarkastelen hallitus-oppositio –jakolinjan, puolueiden sisäisten jakolinjojen, vasemmisto-oikeisto –jakolinjan ja perussuomalaiset-vanhat puolueet –jakolinjan merkitystä argumentointiin.

Keskeisin jakolinja suhtautumisessa kriisimaiden tukipaketteihin on hallituspuolueiden kansanedustajat vastaan oppositiopuolueiden kansanedustajat. Useimmiten hallituspuolueiden kansanedustajat äänestävät hallituksen linjan mukaisesti. Suomessa hallitukset ovat johdonmukaisesti vieneet Suomea EU:n päätöksenteon ytimiin. Eurokriisiaikana kahden keskustalaisen pääministerin (Matti Vanhanen -2010 ja Mari Kiviniemi 2010-2011) porvarihallitukset ja kokoomuslaisen pääministerin (Jyrki Katainen 2011-) kuuden puolueen sateenkaarihallitus ovat olleet puoltamassa kriisimaiden tukemista. Kulloinenkin oppositio on vastustanut paketteja. Mielenkiintoiseksi hallitus-oppositio –jakolinjan tekee se, että eurokriisin keskellä huhtikuussa 2011 oli eduskuntavaalit. Kokoomus, RKP ja vihreät olivat molemmilla vaalikausilla hallituksessa ja perussuomalaiset oli molemmilla kausilla oppositiossa. Kokoomuksen ja RKP:n äänestäjistä enemmistö on alusta asti suhtautunut myönteisesti EU-jäsenyyteen, kuten puolueiden johtokin. Ne ovat olleet johdonmukaisesti kriisimaiden tukemisen kannalla. Vihreät on eurokriisiajan hallituspuolueena ollut kannattamassa tukipaketteja, mutta puolueen aiempi

suhtautuminen EU:hun on ristiriitaisempaa. Perussuomalaiset puolestaan on johdonmukaisesti vastustanut kriisipaketteja koko ajan.

Neljä muuta puoluetta on hallitus-oppositio tarkastelun kannalta mielenkiintoisempia. Keskustan asema muuttui vaalitappion jälkeen hallituspuolueesta oppositiopuolueeksi ja SDP:n, vasemmistoliiton ja kristillisdemokraattien asema oppositiopuolueista hallituspuolueiksi. Näiden neljän asemaansa vaihtaneen puolueen kansanedustajat joutuivat muuttamaan perusteluitaan. Keskustalaiset kansanedustajat perustelevat, miksi enää ei kannata tukea kriisimaita, vaikka ennen kannatti. Vasemmistopuolueiden ja kristillisdemokraattien kansanedustajat taas perustelevat, miksi nyt on järkevää tukea kriisimaita, vaikka aiemmissa tapauksissa ei ollut. Taustoitusta eri puolueiden kansanedustajien perusteluihin saa kunkin puolueen EU-historiasta. Etenkin keskustalaisten, kristillisdemokraattien ja vasemmistoliiton äänestäjät suhtautuivat kriittisesti jo Suomen EU- ja EMU-jäsenyyksiin. Vasemmistoliitolla ristiriitainen suhde euromaiden tukemiseen heijastuu myös vaalien 2011 jälkeisiin tapahtumiin. Puolue oli ennen vaaleja vastustanut kriisimaiden auttamista, silti se lähti mukaan kriisimaiden tukemista kannattavaan kuuden puolueen hallitukseen. Vasemmistoliiton kansanedustajat Markus Mustajärvi ja Jyrki Yrttiaho eivät halunneet kantaansa muuttaa hallituspuolueiden kansanedustajinakaan. Heidät erotettiin vasemmistoliiton eduskuntaryhmästä. Mustajärven ja Yrttiahon kahdestaan muodostama vasen ryhmä jäi oppositioon ja on johdonmukaisesti vastustanut uusia tukipaketteja. *Hypoteesini hallitus-oppositio –jakolinjasta on, että hallituspuolueiden kansanedustajat puolustavat tukipakettien järkevyyttä.*

Hallitus-oppositio –jakolinjan lisäksi tarkastelen puoluekentän perinteisen oikeisto-vasemmisto – jaon vaikutusta kansanedustajien argumentteihin. *Miten vasemmistolainen kansanedustaja perustelee kantaansa, niin että se sopii vasemmistolaiseen ideologiaan? Miten oikeistopuolueen kansanedustajan perustelut poikkeavat vasemmistolaisen kansanedustajan perusteluista?*

*Kolmantena jakolinjana olen arvioinut perussuomalaisten argumentointia verrattuna muiden niin sanottujen vanhojen puolueiden argumentointiin.* Perussuomalaisia on mielekästä tarkastella erityistapauksena, koska perussuomalaiset on tuonut eurokriittisen keskustelun suomalaiselle keskusteluareenalle. Perussuomalaiset kansanedustajat käyttävät eurokriittisille populistipuolueille tyypillistä retoriikkaa, jossa painotetaan eliitin ja tavallisen kansan eroa ja kansainvälisen suuntautumisen ja oman maan kansalaisten edun eroa. Neljäs analyysissäni käyttämä puoluekentän jakolinja on puolueiden sisäiset halkeamat. *Hypoteesini on, että erityisesti alun perin kriittisesti EU-jäsenyyteen suhtautuvissa puolueissa on edelleen hajontaa kansanedustajien suhtautumisessa Eurooppa-politiikkaan.* Toisaalta tarkastelen, ovatko EU:hun ja EMU:un myönteisesti suhtautuvien

puolueiden kokoomuksen, RKP:n ja SDP:nkin kaikki kansanedustajat todella niin euromyönteisiä kuin puolueiden virallinen linja antaa ymmärtää. *Hypoteesini on, että myös euromyönteisissä puolueissa esiintyy puolueen virallisen linjan kriitikkoja.* Näissä puolueissa mahdollisesti ilmenevät eriävät mielipiteet voivat olla tulevien kriisimaiden pelastuspakettien kannalta ratkaisevia. Ne voivat olla orastava merkki siitä, kannattaako Suomi tulevaisuudessakin velkaantuneiden maiden yhteistä auttamista.

## 4. PUHE EDUSKUNNASSA

Puhe ja parlamentti kuuluvat yhteen. Sanan parlamentti alkuperä on italian puhua-verbissä *parlare* ja ranskan verbissä *parler*. Parlamentum oli taas yksi nimitys keskiajalla ympäri Euroopan järjestetyille itsenäisten kaupunkien sekä hallitsijoiden ja mahtimiesten neuvottelukokouksille. (Palonen 2012, 234) Parlamentarismia tutkinut Kari Palonen on esittänyt, että eduskunnan sijaan voisi yhtä hyvin puhua puhekunnasta. Palonen perustelee puhekuntaa sillä, että puhujien välinen kiistely on parlamentaarisen politiikan tunnusomainen muoto. Parlamentaarinen proseduurin nojaa puheisiin. (Palonen 2012, 236)

Aineistonani ovat kansanedustajien käyttämät puheenvuorot euroalueen kriisimaiden tukipaketeista eduskunnan täysistunnossa. Täysistunto on eduskunnan julkisin puhumisen areena, jossa eduskuntaryhmät ja yksittäiset kansanedustajat kertovat ja perustelevat kantansa käsiteltävinä oleviin asioihin. Klassisesti on ajateltu, että eduskunnassa äänestäjien valtuuttamat kansanedustajat puhuvat maan elintärkeistä eduista.

### 4.1. EDUSKUNNAN KESKUSTELUKULTTUURIN PARANNUKSET

Eduskunnan merkitys keskeisenä keskustelufoorumina vahvistui 1990-luvulla. Siihen vaikutti muun muassa eduskunnan omien käytäntöjen muuttaminen. Eduskunta on tietoisesti halunnut lisätä todellisen keskustelun syntymistä. Kuten eduskunnan pääsihteeri Seppo Tiitinen sanoo: ”Kun parlamentti on määritelty ylimmäksi valtioelimeksi, niin kyllä keskeisin ja painavin keskustelu pitäisi käydä sen areenalla.” (STT 5.1.2013)

Ensinnäkin kansanedustajien puheaikoja lyhennettiin vapaaehtoisesti, näin pitkien yksinpuheluiden sijaan päästiin enemmän keskustelemaan tyylisiin ja vapaamuotoisista väittelyistä lisääntyivät. Myös suullisen kyselytuntien käytäntöä muutettiin vuonna 1993. Aiemmin ministereille lähetettiin ennakkoon kysymykset, joihin he kirjoittivat vastaukset etukäteen ja lukivat ne sitten täysistunnossa. Nykyisin kansanedustajat voivat esittää kysymyksiä paikan päällä ja asiasta vastuullisen ministerin pitää vastata saman tien. Eduskunnan puhemies jakaa puheenvuorot. Oppositio puolue voi ilmoittaa puhemieselle ensimmäisen puheenvuoron pitäjän. Kansainvälisesti verrattuna eduskunnan kyselytunti on nykyisellään vapaamuotoinen. (Aula 2003, 114-115) Eduskunnan pääsihteerin Seppo Tiitisen mielestä kyselytuntien muuttaminen on vaikuttanut myönteisesti koko poliittiseen järjestelmään, koska ministerien pitää olla entistä paremmin perillä hallinnonalansa asioista. (STT 5.1.2013) 1990-luvulla otettiin täysistunnossa käyttöön myös uusia muotoja, jotka nekin vahvistivat täysistuntoa keskusteluareenana. Näitä uudistuksia olivat

hallituksen tiedonanto, pääministerin ilmoitus ja kansanedustajan tai useamman kansanedustajan aloitteesta käytävä keskustelu jostakin ajankohtaisesta asiasta. Mikään näistä uusista täysistuntojen muodoista ei edellytä valiokuntakäsittelyä. (Aula 2003, 115) Kerran kuukaudessa täysistunto televisioidaan ja täysistuntoja voi seurata suoraan internetistä. Se on lisännyt kansalaisten mahdollisuuksia seurata poliittista keskustelua ja vaikuttanut myös kansanedustajien puhumiseen. Iltapäivisin televisioituja täysistuntoja katsoo Ylen kanavalta 300 000-400 000 katsojaa.

Myös pääministerin ja eduskunnan välinen julkinen keskustelu on lisääntynyt. 1970-luvulla pääministerit esiintyivät eduskunnassa vain muutamia kertoja vuodessa. 1990-luvun pääministerit puhuivat eduskunnassa jo 100-150 kertaa vuodessa. (Aula 2003, 96) Pelkästään eurokriisin takia pääministeri on käynyt viime vuosina usein selittämässä eduskunnalle hallituksen linjaa. Eurokriisin voi katsoa lisänneen keskustelukulttuuria eduskunnassa. Pääministerin ja valtiovarainministerin on pitänyt pystyä kerta toisensa perään vakuuttamaan, miksi Suomen valitsema linja on järkevä ja vastaamaan kriittisiin kysymyksiin. EU-jäsenyyden hakemisen jälkeen eduskunnassa ei ole käyty niin monivaiheista keskustelua EU:sta ja sen tilasta kuin eurokriisiaikana.

EU-jäsenyys on muuttanut eri valtioelimiä suhteita. Pääministerin ja hallituksen rooli on korostunut. Pääministeri osallistuu Eurooppa-neuvoston kokouksiin, joihin osallistuvat kaikki EU-maiden poliittiset johtajat. Eurokriisiaikana valtiovarainministereiden yhteisillä kokouksilla on ollut niin ikään keskeinen rooli. Samalla myös virkamiesten rooli on kasvanut. Brysselissä kulkevat virkamiehet ja hallituksen jäsenet saavat paremmin tietoa kuin kansanedustajat. Toisaalta pääministerin vallan lisääntyminen on lisännyt myös parlamentaarisen valvonnan merkitystä. Hallituksen on myös Eurooppa-politiikassa nautittava eduskunnan luottamusta. (Raunio 2007, 230)

#### 4.2. KRITIIKKIÄ TODELLISEN KESKUSTELUN PUUTTEESTA

Valtio-opin emeritusprofessorin Kyösti Pekosen mukaan eduskunnan puhumisen kulttuurissa on vieläkin parantamisen varaa, mutta edistystä entiseen on uudistuksilla saavutettu. Pekonen kuvaa aiempien vuosikymmenien eduskuntakeskustelua näin. ”Suomessa keskustelukulttuuri oli sellaista, että kansanedustajat kävivät puhujanpöntössä lukemassa ennalta kirjoitettuja puheita, jotka sitten kirjattiin pöytäkirjoihin. Se riitti kansanedustajille, jotka saattoivat sitten vaalikampanjassaan sanoa, että olen pitänyt puheita tämän ja tämän asian puolesta. (STT 5.1.2013)

Pekosen tutkimusta varten haastatelluista kansanedustajista kaikki eivät pitäneet täysistuntoa todellisen keskustelun areenana. Heistä moni kuvasi täysistunnossa käytyä keskustelua teatteriksi, jossa eroja kärjistetään ja vedotaan tunteisiin. (Pekonen 2011, 108) Monen edustajan mielestä

todelliset kansanedustajakollegoiden vaikuttamiseen pyrkivät puheenvuorot käytetään valiokunnissa, jotka ovat julkisuudelta suljettuja.

Tärkeitä keskusteluja Suomen Eurooppa-politiikasta käydään erityisesti suuressa valiokunnassa, joka on eduskunnan EU-valiokunta. EU-valiokuntana suuri valiokunta sai takaisin tärkeän roolin, jonka se oli menettänyt vuoden 1991 valiokuntareformissa. Alun perin suuri valiokunta oli Suomen yksikamarisessa eduskunnassa ikään kuin ensimmäisen kamarin korvike. Toisin kuin muissa EU-maissa Suomessa EU-asioiden valmistelutyötä jaettiin suuren valiokunnan lisäksi myös erikoisvaliokunnille. Tätä on pidetty Suomen mallin etuna, koska näin erikoisvaliokuntia ei syrjäytetty EU-asioista. Samalla suurempi osa kansanedustajista on päässyt perehtymään EU-asioihin, eivät pelkästään suuren valiokunnan jäsenet. (Mylly 2007, 231)

Suurella valiokunnalla on oikeus ministerikuulemisiin. Ennen EU:n neuvoston kokousta ministeri käy kertomassa suurelle valiokunnalle hallituksen kannan ja mahdollisen neuvottelutaktiikan. Neuvoston kokouksen jälkeen ministeri käy vielä antamassa selvityksen suurelle valiokunnalle. Ennen eurokriisikokouksia pääministeri ja valtiovarainministeri ovat käyneet pitämässä suurta valiokuntaa ajan tasalla ja saamassa neuvotteluvaltuudet. Ministerikuulemiset ovat olleet yksi poliittisen ohjauksen malli. Parlamentarismi on toteutunut, kun hallitus on vastuussa eduskunnan valiokunnalle. Vuonna 1994 eduskunta hyväksyi niin sanotun Tuomiojan ponnin. Ponnin mukaan valiokuntien lausunnot ovat Suomen neuvottelukantojen lähtökohtana. (Raunio 2007, 230)

Samalla myös ministerit ovat joutuneet perehtymään EU-asioihin entistä syvällisemmin, koska valiokunnassa heille on voitu esittää kiperiäkin kysymyksiä käsiteltävänä olevista asioista. Suomessa eduskunta tulee aikaisemmin mukaan EU-asioiden valmisteluun kuin muiden EU-maiden parlamentit. Silti komission esitys on julkistettu ja neuvoston työryhmät ovat aloittaneet käsittelyn jo siinä vaiheessa, kun eduskunta tulee mukaan. (Raunio 2007, 241) Erityisesti eurokriisipakettien käsittelyssä kansanedustajat ovatkin arvostelleet sitä, että he saavat asiaan liittyvän materiaalin hyvin myöhään luettavakseen. Aikaa perehtymiseen on niukasti, vaikka päätetään miljardeista euroista. Myös ekonomistit ovat arvostelleet lyhyttä perehtymisaikaa näin suurten rahasummien ollessa kyseessä. Suuressa valiokunnassa voidaan vapaammin keskustella EU-linjauksista kuin eduskunnan täysistunnossa, koska keskustelu ei ole julkista. Täysistuntopuheissa tuodaan yksittäisten edustajien ja puolueiden kanta julki äänestäjille.

Osa Pekosen tutkimukseen haastatelluista kansanedustajista kuvasi täysistuntopuheita eräänlaisiksi vaalipuheiksi. Puheen yleisönä eivät olleetkaan toiset eri mieltä olevat kansanedustajat, joiden mielipidettä olisi yritetty omalla puheella muuttaa. Puheen yleisönä oli yhtä hyvin eduskunnan



yleisölehterille keskustelua kuuntelemaan tullut yleisö tai radiosta, televisiosta ja internetistä puhetta seuraavat ihmiset. Tai puheen varsinaisena yleisönä ovatkin tiedotusvälineiden edustajat, joiden toivotaan kertovan kansalaisille kyseisen edustajan puhuneen jostakin tietystä asiasta. Osan kansanedustajista nähtiin puhuvan täysistunnossa vain sen takia, että heidän puheensa kirjattiin pöytäkirjoihin todisteeksi, että he ovat nostaneet jonkin asian esiin. (Pekonen 2011, 106)

Täysistuntopuhetta on käytetty myös jarruttamisen välineenä, jolloin on oltu kaukana mielipiteiden vaihdosta ja erilaisten näkemysten perustelemisesta ja punnitsemisesta eli parlamentaarista keskustelusta. Eduskunnan kuuluisin jarrutuskeskustelu ja pisin puhe liittyvät Euroopan unioniin. Euroopan unionin jäsenyyteen epäilevästi suhtautuneet kansanedustajat halusivat siirtää eduskunnan EU-päätöksen Ruotsin kansanäänestyksen yli syksyllä 1994. Hallitus oli jo EU-jäsenyydestä silloin päättänyt. Kansanedustajat puhuivat viisi päivää yhteen soittoon lukuun ottamatta kahta pyhäinpäivän kirkonmenojen takia pidettyä taukoa. Viiden päivän puhumisen jälkeen eduskunnan puhemiehistö puhemies Riitta Uosukaisen (kok) johdolla päätti siirtää eduskunnan päätöksentekoa Ruotsin kansanäänestyksen yli. Puhemaratoniin pääorganisaattoreita oli keskustan kansanedustaja Paavo Väyrynen, joka myös valittiin vuosiksi 1995-2007 Euroopan parlamenttiin. Väyrynen oli ensin EU-jäsenyyden kannattaja, mutta jäsenyysehtojen käytyä selville, hän alkoi vastustaa jäsenyyttä. Pisimpään yhtäjaksoisesti, lähes kuusi tuntia puhui Vaihtoehto Suomelle ry:n Vesa Laukkanen. (Ylen Elävä Arkisto 29.10.1994)

#### 4.3. PUHE OSANA PARLAMENTARISMIA

Täysistunnoissa käytävää keskustelua voidaan pitää aivan erityisenä puhumisen tyyppinä, parlamenttipuheena. Parlamenttipuheelle on tyypillistä, että asioista on monenlaisia hyvinkin toisistaan poikkeavia näkemyksiä, jotka keskustelussa tuodaan esiin. Eduskunnan puhemiehen neutraalilla asemalla on haluttu varmistaa, että mahdollisimman monenlaiset näkemykset pääsevät parlamenttikeskustelussa julki. Puhemies säätelee keskustelua ja jakaa puheenvuoroja. Puheenvuoroja ei jaeta pyytämisyjärjestyksessä, vaan puhemiehen tehtävänä on huolehtia, että asiaa puoltavat ja vastustavat puheenvuorot vuorottelevat. Ei niin, että vain kaikki samanmieliset ovat äänessä, koska silloin ei synny todellista parlamenttikeskustelua. (Palonen 2012, 238)

Kari Palosen mukaan parlamentaarinen politiikka on juuri puhumalla politikointia (Palonen 2012, 20). Palonen on kirjassaan *Parlamentarismi retorisena politiikkana* laajentanut parlamentarismien käsitettä. Perinteisesti parlamentarismilla tarkoitetaan sitä, että hallitus nauttii eduskunnan luottamusta eli on eduskunnalle poliittisesti vastuunalainen. Eduskunta on siis tavalla tai toisella näkyvästi rajoittamassa hallituksen valtaa. (Nousiainen 1992, 239)

Eduskunta päättää hyväksyykö hallituksen esityksen laiksi vai ei. Eduskuntaryhmä voi esittää epäluottamuslauseen hallitukselle jostakin tietystä asiasta. Koko eduskunta äänestää, nauttiiko hallitus välikysymyksessä eduskunnan luottamusta vai ei. Yleensä hallitus saa luottamuksen, koska hallituspuolueilla on yleensä enemmistö eduskunnassa ja hallituspuolueet pääosassa äänestyksistä äänestävät hallituksen esityksen mukaisesti. Poikkeuksen muodostavat niin sanotut omantunnonkysymykset, joissa kansanedustajille annetaan vapaat kädet äänestää.

Palonen tarkoittaa parlamentarismilla myös retorista politiikkaa, ei vain hallituksen ja eduskunnan poliittista suhdetta. Palosen mukaan parlamentarismia eduskuntapuheessa edustaa se, että kansanedustajilla on erilaisia, täysin vastakkaisiakin mielipiteitä jostakin asiasta. Palosen mukaan juuri parlamentti on poliittisen kiistan ja kamppailun ensisijainen pelikenttä. (Palonen 2012, 28).

Palonen muistuttaa, että retoriikan klassinen periaate on se, että jotakin kysymystä voi kunnolla ymmärtää vain, jos sitä tarkastelee vastakkaisista näkökulmista. Keskustelun edetessä näkökulmat selkeytyvät. Ideaalitilanne on se, että ennen keskustelua kaikki vaihtoehdot ovat avoimia ja keskustelussa esitetyt kannanotot vievät päätöstä eteenpäin. Ja ennen kaikkea, että taitavalla retorisella puheenvuorolla voidaan käännyttää toisia omalle kannalle (Palonen 2012, 21-23). Tämä on Palosen mukaan parlamentin erityinen luonne väittelyn instituutiona. Nykyisin tämä erityisluonne unohtuu ja eduskunnan merkitys voi enemmänkin olla hallituskoalition ohjelman toteuttaminen. Eli hallituspuolueiden edustajat äänestävät hallituksen kannan mukaisesti. (Palonen 2012, 35)

Todellisessa parlamentaarisisessa keskustelussa myös hallituspuolueiden yksittäiset kansanedustajat voisivat asettaa hallituksen kannan kyseenalaiseksi. Parlamentaarisisessa puheessa periaatteessa jokainen uusi asialistan kysymys ja äänestys merkitsevät tilaisuutta jakaa parlamentin jäsenistö uudella tavalla. Tämä mahdollisuus kaventuu, jos eduskuntaryhmät ajatellaan vain puolueen toimieliminä, joissa yksittäiset puolueen edustajat eivät itse voi keskustelussa päättää lopullista mielipidettään. (Palonen 2012, 88) Toisaalta vaikka täysistunnossa kukaan ei muuttaisikaan mielipidettään keskustelun aikana, parlamentaariseksi keskustelun tekee, että mielipiteen vaihtamiseen on kuitenkin ollut tarjolla avoin mahdollisuus. (Palonen 2012, 268) Suomen ehdokaskeskeisen vaalijärjestelmän voi ajatella antavan kansanedustajalle enemmän omaa vapautta myös parlamentaarisisessa keskustelussa kuin niiden parlamenttien kansanedustajilla, jotka on valittu puoluelistavaalilla. (Palonen 2012, 89)

#### 4.4. POLIITTINEN DELIBERAATIO

Tällaisesta julkisesta keskustelusta, jossa puhujat puolustavat erilaisia vaihtoehtoja ja pyrkivät saamaan muut puheellansa oman kantansa taakse, puhutaan poliittisena deliberaationa. Deliberaatioon liittyy olennaisesti, että keskustelu liittyy sitä seuraavaan päätöksentekoon. Puhujat vaikuttavat toisiinsa puheella, niin että nämä päätöksentekohetkeen mennessä ovat saaneet tarkastella päätettävää asiaa mahdollisimman monelta kantilta. On myös mahdollista, että he puheiden perusteella vaihtavat oman alkuperäisen mielipiteensä. Kaikkien keskusteluun osallistuvien pitää olla valmiita todella kuuntelemaan ja myös kaikilla, joilla on asiasta mielipide, pitäisi päästä se esittämään. Jo siinä on keskustelun arvo, että erilaiset näkökannat ovat tulleet julki. Vastustajan näkemyksillekin tulee kattavat perusteet ja niitä voi ymmärtää, vaikka ei lopulta vaihtaisikaan omaa mielipidettä asiaan. (Pekonen 2012, 40-41)

On myös hyötyä vastapuolelle, että eri mieltä olevat edustajat perustelevat, mitä mahdollisesti haitallisia seurauksia vastapuolen ehdotuksesta voi olla. Deliberaatiossa voi siis paljastua asiasta uuttakin tietoa. (Pekonen 2011, 52) Retoriikan idean mukaista on, että mikään esitetyistä mielipiteistä ei ole lähtökohtaisesti oikea tai väärä. Mielipiteillä voi vain olla vahvuuksia ja heikkouksia, ja nekin voivat keskustelun edetessä muuttua. (Palonen 2012, 109-110)

Deliberaation edellytyksinä on pidetty kansanedustajien parlamentaarista koskemattomuutta ja vapaata mandaattia eli kansanedustajat eivät ole mielipiteessään sidottuja jonkin tahon määräyksiin. (Palonen 2012, 66) Kansanedustajan vapaa mandaatti on määritelty perustuslain pykälässä 29. ”Kansanedustaja on velvollinen toimessaan noudattamaan oikeutta ja totuutta. Hän on siinä velvollinen noudattamaan perustuslakia, eivätkä häntä sido muut määräykset.” Käytännön eduskuntatyössä puoluejärjestelmän vahvuus vaikuttaa kansanedustajien käyttäytymiseen. Eduskunnan puolue ryhmät linjaavat kantansa tärkeistä asioista. Useimmiten ryhmän kansanedustajat äänestävät ryhmän linjauksen mukaisesti. Eduskuntaryhmä sanktioikin joskus edustajiaan, jos nämä äänestävät vastoin ryhmän kantaa. (Wiberg 2008, 172) Todellisuudessa ainakin hallituspuolueiden kansanedustajat ovat sidottuja ryhmänsä kantaan. Eduskuntaryhmät valvovat myös, että muiden hallituspuolueiden jäsenet pitävät hallituksen sopimasta linjasta kiinni. Vuodesta 1985 alkaen hallituksen muodostavat puolueet ovat allekirjoittaneet yhteistoimintasäännöiksi kutsuttavan asiakirjan. Asiakirjan laatiminen oli alun perin SMP:n ehdotus. (Wiberg 2008, 172)

Se, että eduskunta on puhumisen areena, ei tarkoita, että kansanedustajien olisi järkevää puhua kaikista asioista. Käsiteltäviä asioita on paljon ja aikaa on rajallisesti. Kansanedustajan kannattaa

järkeillä, mihin aiheeseen keskittyy ja mistä asiasta kannattaa nostaa julkista keskustelua. (Palonen 2012, 90) Poliitikolla pitää siis olla pelisilmää, milloin on oikea aika ja tyyli. Hänen pitää myös tietää, mikä oma kanta on suhteessa poliittisiin vastustajiin, niin muissa puolueissa kuin oman puolueen sisällä. (Palonen 2012, 167)

#### 4.5. UUSI RETORIikka

Tutkimusaineistonani on eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjoja. Olen esitellyt eduskuntaa keskeisenä puheen areenana. Lisäksi olen esitellyt eduskunnassa käytävää puhetta aivan erityisenä puhemuotona. Puhe- ja keskustelutapana, joka on osa parlamentarismia, kun parlamentarismi ymmärretään laajasti muutenkin kuin, että hallitus nauttii eduskunnan luottamusta. Sen vuoksi oli luontevaa valita tutkimusmetodiksi uusi retoriikka, jossa puhuja käyttää hyväkseen argumentaatiota, kun haluaa vakuuttaa kuulijat jostakin asiasta. Puhujalla on tavoiteltu päämäärä, johon hän pyrkii argumentaation keinoilla. Retoriikkaa ja argumentointia käytetään, kun ei ole olemassa valmista totuutta, vaan on erilaisia vaihtoehtoja ja kiistaa järkevimmästä vaihtoehdosta. Argumentoinnilla puhuja perustelee, miksi jokin ratkaisu on toisia parempi.

Metodioppaanani on ollut Chaïm Perelmanin teos *Retoriikan valtakunta* (1996). Jo Aristoteles korosti argumentaatiota politiikan ja etiikan kaltaisissa käytännöllisissä tieteissä, joissa ei ole olemassa yhtä yleisesti tunnustettua totuutta, vaan monia vastakkaisia mielipiteitä. Poliittinen jostakin asiasta tulee, kun siitä ollaan erimielisiä. Talouskriisissä olevien euromaiden auttaminen on selkeästi poliittinen teema, joka jakaa mielipiteitä.

Puolan juutalainen, tieteellisen uransa pitkäaikaisessa kotimaassaan Belgiassa tehnyt Chaïm Perelman (1912-1984) on yksi uuden retoriikan kolmesta keskeisestä teoreetikosta Kenneth Burken ja Stephen Toulminin lisäksi. Uuden retoriikan teoreetikot palauttivat retoriikan kunnian tiedemaailmassa 1950-luvulla. Vaikka retoriikkaa käytettiin jo antiikin Roomassa ja muinaisessa Kreikassa, niin 1900-luvun alkupuolella sitä ei pidetty tiedemaailmassa arvossa. Retoriikan aliarvostukseen oli syynä modernin logiikan kehitys. Moderni logiikka rajasi päättelyn todistettavissa olevan alueelle eli päättelyä ei pidetty pätevänä alueilla, joilla on kysymys tahdosta, tunteesta tai intuitiosta. Perelmanin mielestä tunnetta ja järkeä ei voi erottaa argumentoinnissa, vaan argumentoinnilla puhuja voi vedota molempiin. (Summa 1998, 64)

Alkuperäiseltä koulutukseltaan Perelman oli oikeustieteilijä. Hän määritteli uuden retoriikan praktisen päättelyn tutkimukseksi, jonka tavoitteena on esittää teoria siitä, miten arvopäätelmien uskottavuus rakennetaan vakuuttavan kielenkäytön avulla. (Summa 1998, 64) Perelman on tutkinut

argumentointia eli väitteitä, vastaväitteitä ja niiden perustelemista. Perelmanin teoriaa kirjassa *Pelkkää retoriikkaa* selittänyt Hilikka Summa pitää Perelmanin suurimpana ansiona sitä, että Perelman kumosi retoriikan pelkkään kaunopuheisuuden rajoittuvan merkityksen ja toi retoriikan takaisin klassiseen yhteyteensä päättelyn ja vakuuttamisen tutkimukseksi. Perelmanin *Retoriikan valtakunnan* lisäksi olen hyödyntänyt juuri Hilikka Summan ja Kari Palosen toimittamaa *Pelkkää retoriikkaa* –kirjaa. Erityisesti olen tukeutunut Hilikka Summan artikkeliin kolmesta näkökulmasta uuteen retoriikkaan ja Riikka Kuusiston artikkeliin sodan retoriikasta. Kuusisto käytti Perelmanin argumentoinnin teoriaa hyväksi, kun hän analysoi länsijohtajien lausuntoja Persianlahden ja Bosnian konflikteissa.

#### 4.6. YLEISÖN MERKITYS ARGUMENTOINNISSA

Perelmanilla argumentointiin liittyy olennaisena osana yleisö, jolle asiaa perustellaan. Puhujan pitää koko ajan ottaa huomioon, kenelle hän puhuu ja mikä on tehokkain tapa saada viesti perille juuri tälle yleisölle. Puhujan viesti ei mene perille, jos hän ei ota yleisöään huomioon. Eduskunnan täysistuntokeskustelussa puhujalla on monta yleisöä. Hän voi päättää kohdistavansa sanat juuri tietylle yleisölle ja jättää jonkun yleisön tietoisesti huomiotta.

Eduskunnassa kannat usein jakautuvat hallitus-oppositio-rintamassa. Eli hallituspuolueiden kansanedustajat useimmiten tukevat hallituksen linjaa ja äänestävät hallituksen kannan mukaisesti. Oppositiopuolueiden kansanedustajat vastustavat tätä. Eli, jos oppositiopuolen kansanedustaja on puhujanpöntössä, hänen pitää osata argumentoida, miksi poliittisen vastustajan eli esimerkiksi hallituspuolen kansanedustajan kanta on väärä. Tietenkin hän voi myös argumentoida, miksi toisen/toisten oppositiopuolueiden kannat eivät ole yhtä hyviä kuin hänen oman puolueensa. Näin oppositiopuolueet voivat erottua myös toisistaan. Puhuja perustelee, mitä huonoja seurauksia vastapuolen kannan toteutumisesta voi olla. Sen lisäksi hänen pitää argumentoida, miksi pitäisi pyrkiä hänen esittämäänsä päämäärään. Hän yrittää siis puheellaan vakuuttaa vastapuolen edustajatkin kannalleen. Hänen yleisönään ovat muut kansanedustajat. Toisaalta kansanedustaja voi samalla puhua myös medialle ja äänestäjille ja tehdä selväksi, että tämä on hänen kantansa asiaan ja perustella heillekin, miksi. Eurokriisikeskusteluissa Suomen eduskunnan kantaa on seurattu mielenkiinnolla myös muissa euromaissa. Hyväksyykö Suomen parlamentti tukipaketin ja millä ehdoilla? Kansanedustajakin voi puheessaan osoittaa sanansa myös kansainväliselle yleisölle. Toisaalta hallituspuolueen kansanedustaja voi jättää esimerkiksi oppositiopuolueen kansanedustajat puheessaan huomiotta, jos hän haluaa puheellaan lujittaa hallitusrivien kantaa, niin että parlamenttienemmistö äänestyksessä saavutetaan. (Perelman 1996, 20)

Perelman käyttää käsitteitä universaali yleisö ja erityinen yleisö. Erityinen yleisö on rajattu kuulijakunta, jonka koostumus on ennalta tiedossa ja sikäli puhuja voi vedota juuri tuon erityisyleisön odotuksiin tai intresseihin. Universaali yleisö on määrittelemätön yleisö, kuka tahansa ihminen. Täysistuntokeskustelussa paikalla olevat kansanedustajat ovat erityisyleisö, jonka ennakkokäsitykset puhumisvuorossa oleva kansanedustaja tietää ja tuntee. (Summa 1998, 67)

Argumentaatiolle asettaa myös omat rajoituksensa paikka, tilaisuus tai instituutio, jossa puhe pidetään. Kansanedustajan puhumisen tapaa siis rajoittavat yleiset eduskunnan käytännöt. (Perelman 1996, 17) Eduskunnan puhemies voi huomauttaa, jos kansanedustajat eivät käytä eduskuntaan sopivaa kieltä.

#### 4.7. PUHUIJAN JA YLEISÖN VÄLISET ESISOPIMUKSET

Puhujan pitää ottaa yleisö huomioon myös siinä mielessä, että kun hän lähtee perustelemaan jonkin asian tärkeyttä, hänen pitää huolehtia siitä, että hän valitsee päättelyn lähtökohdiksi kuulijoiden hyväksymiä väitteitä. Jos ne eivät ole valmiiksi hyväksytyjä väittämiä, puhujan pitää aloittaa ”työnsä” vahvistamalla noita väittämiä.

Perelman puhuu esisopimuksista yleisön ja puhujan välillä. Eli oletetaan, että on tiettyjä yleisesti hyväksytyjä asioita, jotka yleisö mieltää samalla tavalla kuin puhuja. Esisopimukset voivat koskea joko todellisuutta tai toivottavaa asioiden tilaa. Todellisuutta koskevat esisopimukset ovat sellaisia, joita yleisö voi pitää ”faktoina”, ”totuuksina” tai ”normaalina”. Toivottavaa asioiden tilaa koskevat esisopimukset taas perustuvat asioihin, joita yleisö pitää yksimielisesti tavoittelemisen arvoisina. (Kuusisto 1998, 277)

Puhuja ei voi siis pitää itsestään selviä totuuksia, joista lähtee liikkeelle. Jos joku kuulijakunnasta onkin eri mieltä lähtökohdasta, esisopimuksesta, koko argumentaatio rakentuu heikolle pohjalle. Siitä ei tule uskottavaa yleisön kannalta, koska siinä on kohta, jota yleisö ei hyväksy. Niin yleiset kuin asiantuntijoiden hyväksymät ”tosiseikat” voidaan kyseenalaistaa. Toisaalta jos puhuja alkaa kiistää jotakin asiaa, joka yleisesti tunnustetaan tosiseikaksi, hän voi joutua naurunalaiseksi. Tai sitten hänen on ainakin todella pätevästi perusteltava, miksi yleisesti hyväksyttynä pidetty lähtökohta ei sitä olekaan. Argumentaation onnistumisen kannalta on siis tärkeää, että puhuja ja yleisö jakavat samat lähtökohdat, joista puhuja etenee johtopäätökseensä. (Perelman 1996, 31)

## 4.8. ARGUMENTOINNIN TEKNIIKAT

Jotta argumentaatio olisi uskottava, pitää puhujan ja yleisön välillä olla siis yhteisymmärrys lähtökohdista. Argumentoinnin lähtökohtien lisäksi Perelman analysoi erilaisia argumentoinnin tekniikoita. Argumentoinnin tekniikat Perelman jakaa assosiativisiin eli erilaisia asioita yhdistäviin ja dissosiativisiin eli yhteenkuuluviksi nähtyjä asioita erotteleviin. Puhuja voi hyödyntää dissosiativista tekniikkaa erottamalla vastustajan yhdistämiä asioita. (Kuusisto 1998, 280)

Assosiativiset eli sitovat tekniikat voidaan edelleen jakaa kvasiloogisiin argumentteihin, todellisuuden rakenteeseen perustuviin argumentteihin ja itse rakennetta luoviin tai perustaviin argumentteihin. (Perelman 1996, 59) Perelmanin arvion mukaan argumentointitekniikoiden kuvausvalikkoon sisältyy noin sadan erilaisen retorisen tekniikan määrittely. Kuten Hilikka Summa sanoo, ei ole niinkään oleellista, miten kattava Perelmanin tekniikoiden määrittely on tai miten loogisia kaikkia hänen jäsentelynsä ovat. Oleellisempaa tekstin tulkitsemisen kannalta on, että Perelmanin esimerkit auttavat jäsentämään ja havaitsemaan käytännön argumentoinnin retorisia keinoja. (Summa 1998, 71)

Kaikkia Perelmanin määrittelemiä argumentoinnin tekniikoita minun ei ole siis edes mielekästä yrittää soveltaa tutkimusaineistooni. Mutta pääjako neljään eri argumentointitekniikoiden ryhmään selventää tekstin tulkitsemista.

### 4.8.1. Kvasiloogiset argumentit

Kvasiloogiset argumentit muistuttavat muodoltaan matemaattisia päätelmiä. Niitä ne eivät ole, koska matematiikassa ei ole samanlaista tulkinnanvaraisuutta, kuin mitä argumentaatio edellyttää. Äkkiseltään voi näyttää, että kvasiloogiset argumentit ovat täysin loogisia. Näin ei ole, vaan on olemassa heikompia ja vahvempia argumentteja. Tarkemmin katsottuna kvasiloogisiin argumentteihin kuuluvat ristiriita ja yhteensovittamattomuus. Puhujan argumentaatiolta menee uskottavuus, jos hänen esittämänsä on ristiriidassa jonkin yleisesti hyväksytyyn asian kanssa tai hänen oman aiemmin sanomansa kanssa. Tosin ristiriita puhujan oman aiemmin sanoman kanssa hälvenee, jos väitteille on ajallista tai fyysistä välimatkaa. Voidaan siis osoittaa, että kun puhuja sanoi aiemman väitteensä, hän oli täysin erilaisessa tilanteessa. Kuitenkin, jos puhuja haluaa sanottavastaan uskottavan, hänen pitää poistaa ristiriita väitteiden välillä. (Perelman 1996, 65)

Kvasiloogisiin argumentteihin liittyvät samuus, määritelmät, analyysi ja tautologia. Kaksi tekijää voidaan samaistaa kokonaan tai osittain. Kaksi ilmaisua voidaan samaistaa määritelmällä tai analyysillä. Kun ajatus voidaan määritellä useammalla tavalla, pitää tehdä valinta, joka pitää

perustella. Voidaan esimerkiksi samaistaa jokin nykyinen tapahtuma historian tapahtumaan. Esimerkiksi kun Riikka Koivisto tutki länsijohtajien Persianlahden sota –retoriikkaa, Irakin presidentti Saddam Hussein samaistettiin yleisesti Hitleriin tai Mussoliniin. Irak puolestaan rinnastettiin retoriikassa natsi-Saksaan ja Kuwait Sudeettialueeseen, Etiopiaan tai Reininmaahan. (Kuusisto 1998, 280)

Kvasiloogisiin argumentteihin liittyvät myös vastavuoroisuus ja oikeudenmukaisuus. Puhtaan muodollisen oikeudenmukaisuussäännön mukaan samaan oleelliseen luokkaan kuuluvia olentoja kuuluu kohdella samalla tavalla. Samankaltaisissa tilanteissa kuuluu käyttäytyä samalla tavalla. (Perelman 1996, 76) Vastavuoroisuuteen perustuvassa argumentissa samaistetaan Perelmanin mukaan kaksi oliota tai tilannetta ja osoitetaan, että niitä tulee kohdella samalla tavalla. Kvasiloogisia argumentteja voidaan eritellä vielä transitiivisuudella, sisältymisellä ja jakamisella.

Kvasiloogiset argumentit muistuttavat siis muodoltaan loogisia, matemaattisia päätelmiä. Kvasiloogisissa argumenteissa voidaan käyttää hyväksi mittaamista, punnitsemista ja todennäköisyyttä. Retoriikassa mittaaminen ja punnitseminen eivät ole tietystikään konkreettista ja tarkkaa mittaamista ja punnitsemista. Eikä todennäköisyys perustu todennäköisyyslaskelmiin. Retoriikassa vertaillaan ja punnitaan asioita sanallisesti. Vertailua voidaan argumentoinnissa käyttää myös vähättelyyn. Perelman antaa esimerkin, jossa puhuja muistuttaa ”miten ennen vanhaan asiat olivat hyvin”. Sillä puhuja haluaa sanoa, miten nykyisin asiat on hoidettu huonosti. (Perelman 1996, 89)

#### 4.8.2. Todellisuuden rakenteeseen nojaavat argumentit

Perelmanin mukaan kvasiloogiset argumentit eivät useinkaan pelkästään riitä vakuuttamaan yleisöä. Siksi niitä pitää täydentää toisella argumentointitekniikan tyypillä eli todellisuuden rakenteeseen nojaavilla argumenteilla. (Perelman 1996, 92)

Todellisuuden rakenteeseen nojaavilla argumenteilla Perelman tarkoittaa esimerkiksi puhujan luomia syy-seuraussuhteita ja rinnakkaisuussiteitä. Argumentaatio, joka perustuu ilmiöiden välisiin seuraussuhteisiin, voi keskittyä syiden tutkimiseen, seurausten toteamiseen tai tosiseikan arvottamiseen seuraustensa valossa. Jos toiminta on tahallista, syyn lisäksi pohditaan myös motiivia. Jos puhuja selittää teon motiivin, yleisöllä pitää olla sama käsitys motiivista. Pragmaattisessa argumentissa asiaa taas arvioidaan sen seurausten perusteella. Silloin päämäärä on tärkein, olivatpa siihen johtaneet millaiset omaksutut arvot tahansa. Pragmaattisen argumentin



heikkous on, että miten voidaan todistaa, että seuraus johtui juuri tietystä syystä. Syyllä voi olla myös useampia seurauksia. (Perelman 1996, 93-96)

Syynt johtaminen seuraukseen voidaan tehdä myös asteittain eli politiikassa voidaan tehdä pienten askelten politiikkaa. Tehdään ensin A, josta seuraa B ja B:stä taas seuraa C ja C:stä D, eikä niin, että A:sta seuraa suoraan D. Toisaalta puhuja voi esittää suoraa etenemistä A:sta D:hen, mutta vastapuoli ehdottaakin kompromissina, että mennään vasta vaiheeseen B. Tämä voi olla eräänlaista viivytystaktiikkaa, että prosessi jäisikin B-vaiheeseen. (Perelman 1996, 101)

Kausaalisuhteessa syy johtaa seuraukseen tai seuraus johtuu syystä, samanluonteiset tekijät liitetään yhteen. Rinnakkaisuussiteet argumenteissa taas yhdistävät eri tasojen asioita. Tästä on esimerkkinä henkilön ja hänen käyttäytymisensä rinnastaminen. Esimerkiksi samaan tekoon suhtaudutaan eri tavalla riippuen, kuka sen on tehnyt. Ihmisen luonnetta pidetään ikään kuin vakiona, että tietyltä ihmiseltä voidaan odottaa tietynlaista käytöstä. Henkilön aiemmat teot vaikuttavat hänen maineeseensa, kunniaansa tai häpeäänsä. (Perelman 1996, 104) Puhuja voi myös käyttää auktoriteettiin perustuvaa argumenttia. Eli koska joku alansa tunnustettu asiantuntija on näin sanonut, asia on puhujan mukaankin näin.

#### 4.8.3. Todellisuuden rakennettava muokkaava argumentointi

Kolmas assosiativisen argumentoinnin muoto on todellisuuden rakennetta muokkaava argumentointi. Siinä yksittäistapausta käytetään esimerkkinä, havainnollistajana tai mallina tai käytetään analogista päättelyä eli esimerkiksi metaforaa. Esimerkkien käytöllä pyritään yleistyksiin. Yleistyksiä voidaan puolestaan havainnollistaa yksittäistapauksilla. Perelmanin mukaan havainnollistus voi olla myös mielikuvituksellinen tarina. Kerrotaan jokin kuvitteellinen tarina, jolla havainnollistetaan jonkin nykyajan tapahtuman luonnetta. (Kuusisto 1998, 284 ja Perelman 1996, 124)

#### 4.8.4. Dissosioiva eli erotteleva argumentointi

Assosiativisen argumentoinnin lisäksi on siis myös dissosioivaa eli erottelevaa argumentointia. Puhuja voi esimerkiksi kiistää vastapuolen yhteen liittämät asiat ja sanoa, että ainakaan asiassa ei ollut kyse näiden asioiden liitoksesta.

Eurokriisikeskusteluissa Kari Palosen käsitys puheesta parlamentarismina toteutuu sikäli, että kansanedustajat perustelevat muille, miksi euromaata pitää joko tukea tai ei pidä tukea. Heidän tavoitteenaan on saada muut edustajat tukemaan omaa kantaansa. Todellisuudessa kannat ovat aika

lailla lukkoon lyötyjä jo ennen keskustelua. Tuskin kovin moni opposition kansanedustaja alkaa tukea hallituksen linjaa sen jälkeen, kun joku hallituspuolueen edustaja on käyttänyt puheenvuoronsa tai päinvastoin. Parlamentarismi puheessa toteutuu kuitenkin jo silloin, jos tähän on tarjottu mahdollisuus. Ja vaikka kansanedustajat eivät toisen edustajan puheenvuoron takia vaihtaisikaan mielipidettä, erilaisilla näkemyksillä on arvoa. Näin parlamentti käsittelee ongelmaa mahdollisimman monesta näkövinkkelistä ja päätös voidaan tehdä keskustelun alkua laajemman tietämyksen perusteella.

Perelman esittelee, millaisia tekniikoita esimerkiksi kansanedustajat voivat käyttää silloin, kun he haluavat vakuuttaa muut oman esityksensä parhaimmuudesta. Karkeasti jaoteltuna tekniikoita on kahdenlaisia: joko asiat toisiinsa liittäviä eli assosioivia ja asiat toisistaan erottelevia eli dissosioivia. Kansanedustajan pitää arvioida, millä argumentaation tekniikalla hän saa puheestansa mahdollisimman vaikuttavan. Uskooko yleisö parhaiten, jos puhuja sanoo, että näin tulee tapahtumaan, koska on vastaavanlainen tilanne, jossa on käynyt samalla tavoin. Asioiden yhdistely voi liittyä eri historiallisiin tapahtumiin tai tilanteeseen toisessa maassa. Vai käyttääkö puhuja vakuuttelutaitonsa perustelemalla, miksi nyt päätettävänä oleva asia poikkeaa jostakin toisesta tilanteesta?

## 5. ANALYYSI

Hain analyysini kohteesta olevasta kuudesta istuntopöytäkirjasta erilaisia teemoja, joilla kansanedustajat perustelevat omia kantojaan tukipaketteihin. Jaottelin nuo teemat erilaisten jakolinjojen alle. Olen esitellyt jakolinjat kolmannen luvun lopussa. Ne ovat hallitus vastaan oppositio, oikeisto vastaan vasemmisto, perussuomalaiset vastaan vanhat puolueet ja puolueiden sisäiset jakolinjat. Tekstistä löytämäni teemat olen jaotellut alaluvuiksi niihin jakolinjoihin, jotka teemoja parhaiten selittävät.

### 5.1. HALLITUKSEN JA OPPOSITION SAMAT PERUSTELUT, ERI JOHTOPÄÄTÖKSET

#### 5.1.1. Hyvinvointivaltion ja työpaikkojen turvaaminen

Chaim Perelman käyttää termiä esisopimus, kun hän kuvaa puhujan ja yleisön välistä yhteisymmärrystä alkavan keskustelun lähtökohdasta. Kriisimaiden tukipaketeista käydyissä keskusteluissa voi ajatella, että kansanedustajat ja enemmistö suomalaisista äänestäjistä on sitä mieltä, että pohjoismainen hyvinvointivaltio on malli, jota kannattaa puolustaa ja joka pitää säilyttää. Toinen yleisesti hyväksytty esisopimus on, että suomalaiset työpaikat pitää turvata, jotta hyvinvointivaltio on mahdollista ylläpitää. Tällaista lähtökohtaa, jota voi pitää yleisesti ottaen faktana, Perelman kutsuu todellisuutta koskeväksi esisopimukseksi.

Eri puolueilla voi olla eri painotuksia, miten pitkälle hyvinvointivaltion varjelemisessa voi mennä. Pääpiirteissään kuitenkin voi ajatella, että suomalaiset kansanedustajat kannattavat hyvinvointivaltiota. Sen vuoksi sekä hallituspuolueiden että opposition kansanedustajat lähtevät perustelemaan, miten juuri heidän esittämänsä vaihtoehto turvaa työpaikat ja hyvinvointivaltion palvelut. Lähtökohta on sama, mutta perustelut eroavat hallituspuolueiden ja opposition edustajien puheissa.

Perelman puhuu todellisuuden rakenteeseen perustuvista argumenteista, joihin kuuluu myös syy-seuraus -suhteiden rakentaminen. Tukipaketteja puoltavien hallituspuolueiden kansanedustajien retoriikassa toistuu selkeä syy-seuraus -suhde. Jos Suomi ei osallistu kriisimaiden tukemiseen, Suomi ja suomalaiset kärsivät. Tämä sama sisältö on kaikkien kolmen pääministerin (Matti Vanhanen, kesk, Mari Kiviniemi, kesk ja Jyrki Katainen, kok) ja kahden valtiovarainministerin (Jyrki Katainen, kok ja Jutta Urpilainen, sd) puheissa. Hallituksen linja siis säilyy kriisimaita tukevana, vaikka pääministerit vaihtuvat ja vallassa olevat puolueet vaihtuvat.

”Ei tämä ole mitään rahan jakamista, vaan suomalaisten työpaikkojen pelastamista. Uskon, että tästä perimmäisestä lähtökohdasta hyvin moni meistä on samaa mieltä.” (Jyrki Katainen, kok, Portugali-keskustelussa)

”Alusta saakka ainoa peruste Suomen osallistumiseen euroalueen vakauden turvaamiseen on perustunut yhteen ainoaan syyhyn: olemme halunneet välttää uuden finanssikriisin ja siitä seuraavan laman tulon Suomeen.” (Valtiovarainministeri Jyrki Katainen, kok, Portugali-keskustelussa)

Esimerkiksi Espanjan tukipaketin puolustamisessa hallituspuolueiden kansanedustajien yleisin peruste on, että jos Espanjaa ei tueta, se on yksin voimaton pankkisektorinsa kanssa. Seurauksena on pankkisektorin kaaos, joka vetää mukanaan alas myös Espanjan valtion ja edelleen koko euroalueen eli myös Suomen.

Opposition kansanedustajien perusteluissakin on selkeä syy-seuraus -suhde. Jos Suomi ei uskalla panna loppua toinen toistaan seuraaville avunpyynnöille, Suomen oma talous on vaarassa. Perustellaan yleisölle, että tukeminen ei pelasta ketään, vaan siitä seuraa vain lisää tukipyyntöjä.

”Kun minä olen tuolta maalta kotoisin ja sikala oli siinä vieressä. Siellä sikalassa kuului aina mahdoton kiljuminen, milloin porsaas kiljuivat, milloin emakot kiljuivat nälkäänsä. Kun heitti evästä, niin kiljunta aina väheni, mutta kun nälkä alkoi tulla lisää, niin ne alkoivat uudelleen kiljua sitä samaa, että ruokaa lisää.” (Esa Lahtela, sd, Kreikka I –keskustelussa)

Rahan jakaminen muille on lopulta pois suomalaisten hyvinvoinnista. Oppositio perustelee yleisölle, että ei ole mitään takeita, että kriisimaille myönnettyjä lainoja saadaan koskaan kokonaan takaisin. Oppositionkin pääviesti säilyy samana, vaikka oppositiopuolueet vaihtuvat.

Jyrki Katainen (kok) sekä valtiovarainministerinä että pääministerinä rakentaa todellisuuden, jossa on vain kaksi vaihtoehtoa: hyvä ja paha. Hallituksen esittämä hyvä vaihtoehto on se, jolla hyvinvointipalvelut ja työpaikat turvataan ja opposition markkinoima huono vaihtoehto se, jolla hyvinvointipalvelut ja työpaikat vaarannetaan. Hallituksen mielestä hyvä vaihtoehto on osallistua kriisimaiden tukemiseen. Jutta Urpilainen (sd) käyttää valtiovarainministerinä samaa kahden vaihtoehdon retoriikkaa. On kaksi vaihtoehtoa, josta yleisön pitää päättää.

”Käytännössä me voimme valita kahdesta vaihtoehdosta. Toinen tie on paluu myrskyn silmään, kaaokseen, jonka seurauksia Euroopan taloudelle ei kukaan pysty ennakoimaan. ... Toinen, vastuullinen vaihtoehto on valita asteittaisten uudistusten ja hitaan paranemisen tie: tie, joka tähtää kriisimaiden talouksien määrätietoiseen tervehdyttämiseen ja terveiden talouksien suojaamiseen eurooppalaisia palomureja rakentamalla.” (Jutta Urpilainen, sd, Kreikka II –keskustelussa)

Hallituspuolueiden retoriikkaan kuuluu perätä oppositiolta vaihtoehtoja. Tehdään yleisölle selväksi, että meillä on vaihtoehto, jonka seuraukset me teille kerromme. Syy-seuraus -suhde on siis selkeä. Oppositioilla on hallituksen mukaan vaihtoehto, jonka seurauksia he eivät kansalaisille kerro.

Hallitus osoittaa, että opposition rakentama asioiden vaikutussuhde jää vajaaksi. Ei osata kertoa, mikä on seuraus ajetusta vaihtoehdosta. Erityisesti perussuomalaisia kohtaan käytetään usein tällaista leimaamista. Hallituspuolueiden edustajat haluavat todistaa yleisölle, että perussuomalaisilla ei ole tarjota todellista vaihtoehtoa, vain tyhjää puhetta. Tai, että he tarjoavat ratkaisua (tukipaketeista kieltäytymistä), jonka seuraukset ovat Suomelle kohtalokkaat.

Jos hallituspuolueet rajaavat todellisuuden kahdeksi mahdolliseksi vaihtoehdoksi, niin oppositiopuolue keskustan Mauri Pekkarinen rajaa mahdollisuudet kolmeen vaihtoehtoon. Tämä sen takia, että keskusta haluaa ensinnäkin tehdä pesäeron hallitukseen, mutta toiseksi keskusta haluaa tehdä pesäeron toiseen oppositiopuolueeseen perussuomalaisiin. Keskustan mukaan on siis olemassa hallituksen vaihtoehto jatkaa kriisimaiden tukemista ja perussuomalaisten vaihtoehto eristäytyä kaikesta ja sanoa ”Ei” kaikelle. Sitten on kolmas keskustalainen vaihtoehto, jonka keskusta haluaa perustella kansalaisille olevan se järkevin vaihtoehto. Keskustelussa Kreikan toisesta tukipaketista helmikuussa 2012 keskusta alkaa avoimesti puhua Kreikan irrottamisesta euroalueesta. Keskustan mukaan Kreikka selviää omalla devalvoituvalla valuutallaan paremmin, jos se saa lisäksi tukea sekä EU:lta että kansainväliseltä valuuttarahastolta IMF:ltä.

Ensimmäisessä Kreikka-keskustelussa oppositiopuolue kristillisdemokraatit esitti aivan omanlaisensa vaihtoehdon, joka ei ollut puhdas ”Kyllä”, eikä puhdas ”Ei” tukipaketeille. Kristillisdemokraatit esittivät, että Suomi sitoutuisi Kreikan tukemiseen aluksi vain kahden kvartaalin (neljännesosavuosi eli 3 kk) ajaksi. Näin Suomi voisi olla mukana ratkaisemassa ongelmaa, samalla seurata tilanteen kehittymistä ja vielä säästää veronmaksajien rahoja, koska ei ole koko esitetyllä osuudella mukana.

Monet kansanedustajat haluavat lähentää perusteluita hyvinvointivaltion säilyttämisestä arjen tasolle. Eurokriisi voi tuntua tavallisesta ihmisestä kaukaiselta poliitikkojen puheelta. Puhujat haluavatkin perustella, miten Etelä-Euroopan ja Irlannin talousvaikeuksilla on suora vaikutus tavallisten suomalaisten tavalliseen arkielämään. Monet kansanedustajat vetosivat puheessaan asuntovelallisiin, työttömiin ja eläkeläisiin.

”Kyse on siitä, miten turvaamme Suomen talouden, joka on hyvinvointimme perusta. Ilman taloudellista vakautta ei ole kaikille töitä. Ja ilman vahvaa taloutta ei ole riittävästi verotuloja ja eläkkeiden ja tärkeiden hyvinvointipalveluiden – siis terveyskeskusten, vanhainkotien ja koulujen – turvaamisen mahdollisuutta.” (Kimmo Sasi, kokoomuksen ryhmäpuheenvuoro, Portugali-keskustelussa)

Yksittäisenä tärkeänä selittäjänä käytettiin Suomen talouden vientiriippuvaisuutta. Hallituspuolueiden edustajat näkivät tässäkin selvän syy-seuraus -yhteyden. Jos vienti romahtaa,

siitä on seurauksena myös suomalaisen hyvinvoinnin romahtaminen. Jotta vienti ei romahda, pitää Suomen olla mukana euromaiden kriisipaketeissa, jotka ehkäisevät talouskriisin leviämisen ja viennin vaikeutumisen.

”Lähes puolet hyvinvoinnistamme tulee viennistä, ja viennistämme yli puolet menee EU-maihin. Se tarkoittaa, että kun muilla EU-mailla menee hyvin, myös Suomella menee hyvin. Valitettavasti yhteys toimii myös päinvastoin: Kun muilla EU-mailla menee huonosti, myös Suomella menee huonosti. Kun vienti ei vedä, syntyy työttömyyttä.” (Kimmo Sasi, kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa Portugali-keskustelussa)

”Kansainvälinen kauppa taas edellyttää kansainvälisiä rahoitusmarkkinoita, jotka sitovat meidät yhteen Kreikan, Portugalin tai Singaporen ja Yhdysvaltain kanssa. Jos haluamme säilyttää elämisen tasomme ja hyvinvointimme, me emme voi hypätä pois maailmantaloudesta emmekä välttää vastuitamme.” (Tytti Tuppurainen, SDP, Portugali-keskustelussa)

### 5.1.2. Solidaarisuus vastaan itsekkyyd

Sen lisäksi, että kansanedustajat vetoavat suomalaisen veronmaksajan, asuntovelallisen ja työntekijän etuun, puhutaan myös vastuusta tavallisista kansalaisista kriisimaissa. Silloin puhujalla ja yleisöllä on yhteinen arvoihin perustuva esisopimus eli Perelmanin käyttämä toivottavaa asioiden tilaa koskeva esisopimus. Esisopimus koskee solidaarisuutta yleensäkin köyhiä kohtaan, tässä tapauksessa myös muiden euromaiden köyhiä. Hallituspuolueiden edustajat vetoavat, että jos ei anneta tukea, kärsijänä on tavallinen kansa.

”Yhden EU- ja euromaan ajautuminen hallitsemattomaan kassakriisiin ja kaikkien pääomien vetäytyminen maasta voisi olla mielenkiintoinen laboratoriokoe, mutta nyt puhutaan elävistä ihmisistä, joilla sielläkin on perheensä, kotinsa ja työnsä.” (Pekka Haavisto, vihr, Portugali-keskustelussa)

”Kreikan levottomuudet alkavat näkyä jo lasten pahoinvointina, lastenkotien täyttymisenä ja perheiden hajoamisina. Me sosialidemokraatit kannamme näistäkin ihmisistä huolta. Siksi haluamme pitää heidät EU-yhteisössä ja mahdollistaa EU:n turvallisen matkan näiden kriisien jälkeenkin.” (Tuula Pelttonen, sd, Kreikka II-keskustelussa)

Espanja-paketissa on kyseessä pankkien pelastamiseen tarkoitettu tuki. Opposition edustajat muistuttavat, että nyt ei todellakaan olla auttamassa tavallisia espanjalaisia, vaan suomalaisten rahoja ollaan kauhomassa pankkiireille ja pankeille. Hallituspuolueiden edustajat korostavat, että tukea ei anneta muutta mutkitta, vaan avustettavilta kriisimailta on itseltäänkin edellytetty tiukkaa taloudenpitoa ja säästötoimia. Tähän ehtoonkin oppositio tarttuu. Opposition kansanedustajat muistuttavat, että nyt tavallisen kansan oloja kriisimaissa ollaan entisestään kurjistamassa. Tavallinen kansa kurjistuu ja rahat menevät muiden taskuun. Eli hallituspuolueiden kansanedustajat perustelevat apua solidaarisuudella. Opposition mukaan solidaarisuudesta ei ole kyse, koska ehdot on asetettu niin, että säästöt otetaan tavallisen kansan selkänahasta.

”Portugalilaisille se tarkoittaa entistä vaikeampia aikoja. Se tarkoittaa irtisanomissuojan heikennyksiä, työttömyysturvan heikennyksiä, palkkojen alentamista, eläkkeiden leikkaamista, arvonlisäveron ja muiden välillisten verojen korotuksia, terveystalouden heikentämistä, merkittäviä leikkauksia koulutus- ja muihin kunnallisiin palveluihin, laajaa valtion ja kunnallisten yhtiöitten yksityistämistä, valtion omaisuuden myymistä jne. eli rajuja, epäinhimillisiä talouspoliittisia muutoksia.” (Kaj Turunen, ps. Portugali-keskustelussa)

”Nyt pakotetaan Kreikan perustuslakiin pykälä, että ulkoiset velat pitää maksaa aina ensin. Vaikka koulut ja sairaalat suljettaisiin, niin velat ensin. Tämä on sosiaalidemokraattista linjaa, ja kaikki tämä tapahtuu byrokraattien, Brysselin byrokraattien suojeluksessa.” (Timo Soini, ps, Kreikka II –keskustelussa.”

Soini viittaa puheenvuorossaan euromaiden tukiehtoon, jonka mukaan velanhoitomenot laitetaan Kreikan lainsäädännössä etusijalle. Erillisen sulkutilin käyttöönotolla euromaat varmistavat, että seuraavan vuosineljänneksen velanhoito turvataan.

Solidaarisuus ja muiden maiden lähimmäisistä välittäminen ei ole kuitenkaan läheskään yhtä suosittu kansanedustajien käyttämä peruste kuin suomalaisten hyvinvointi. Perelmanin mukaan puhujan on yhtä yksittäistä arvoa tärkeämpää tietää yleisön arvohierarkiat. Minkä arvon yleisö asettaa etusijalle? Onko yleisön mielestä tärkeämpi arvo solidaarisuus muiden maiden köyhiä kohtaan vai onko tärkeämpi arvo terve itsekkyys huolehtia oman maan kansalaisista? Eurokriisikeskusteluissa puhujat useimmiten valitsevat terveen itsekkyyden. Puhutaan isoista rahoista ja on helpompaa perustella suurien summien käyttämistä sillä, että tämä on eduksi meille kaikille suomalaisille veronmaksajille kuin, että käytämme nyt veronmaksajien rahoja osoittaaksemme solidaarisuutta muiden maiden köyhille, joista heidän oma maansa ei pysty huolehtimaan.

Ennemminkin korostetaan, että Suomen on järkevää olla itsekäs ja pitää omia puoliaan. Tästä omien puoliansa pitämisestä puhuvat sekä oppositio että hallitus. Oppositiolle omien puolien pitäminen on sitä, että Suomi voi tehdä itsenäisen päätöksen jättäytymällä tukipakettien ulkopuolelle. Vedotaan reiluun peliin. Suomen ei ole mikään pakko panna kansalaisten rahoja muiden huonosti taloutensa hoitaneiden maiden lompakkoihin tai vielä vähemmän pankeille. Hallituspuolueissa itsekkyys taas puetaan niin, että Suomen kannattaa oman etunsa nimissä olla pelastamassa Euroopan taloutta. Ja asettaa tiukkoja ehtoja, kun tukea antaa. Jos opposition kansanedustajat erottivat järkevän itsekkyyden ja löperön solidaarisuuden toisistaan, niin RKP:n Mats Nylund yhdistikin nämä kaksi teemaa perustellessaan tukipaketin hyötyä.

”Ruotsalaisen eduskuntaryhmän linjavalintaa ohjaavat sekä solidaarisuus että itsekkyys, jotka poikkeuksellista kyllä kulkevat tässä tapauksessa käsi kädessä. Epäilemättä kyse on solidaarisuudesta Portugalin kansaa kohtaan, kuten Kreikan ja Irlannin kansaa kohtaan, mutta vieläkin enemmän kyse on kyynisesti tarkasteltuna puhtaasta itsekkyydestä.” (Mats Nylund Portugali-keskustelussa)

Kansanedustajat käyttävät myös vastakkainasettelua poliittinen valta vastaan markkinoiden valta. Korostetaan, että poliitikoiden pitää käyttää nyt kansalaisilta saamaansa poliittista valtaa, eikä antaa markkinoiden päättää. Tätä vastakkainasettelua käyttävät sekä hallitus että oppositiopuolueiden edustajat. Hallituspuolueiden edustajien mukaan kriisipaketeista päättämällä juuri käytetään poliittista valtaa ja valvotaan näin markkinoita. Opposition mukaan pankkeja tukemalla vain annetaan periksi markkinavoimille.

”Kun näitä ihmisiä viedään kuin kuoriämpäriä, niin olisi hyvä, että he itse tajuaisivat, että nyt nimenomaan markkinat, rahoitusmarkkinat, kasinopelurit ottivat panttivangeikseen eurooppalaiset valtiot, eurooppalaiset kansanvallan valitsevat poliitikot ja pakottivat heitä, että jos ette takaa meidän voittojamme, jos ette tule täysimääräisesti turvaamaan meidän riskisijoituksiin laittamiemme varoja, niin seuraavaksi kaadamme Portugalin, Espanjan, jopa Englannin.” (Antti Vuolanne, sd, Kreikka I –keskustelussa)

### 5.1.3. Vertailua edellisiin lamoihin

Kansanedustajat käyttävät puheessaan usein vertailua. Perelman käyttää termiä kvasiiloogiset argumentit, joissa esimerkiksi vertailemalla sidotaan yhteen kaksi erillistä luonnollisen maailman tapahtumaa. (Kuusisto 1998, 280) Kansanedustajat vertailevat eurokriisiä yleisimmin Suomen 1990-luvun alun lamaan. Sekä tukipakettia puoltava hallitus että tukipaketteja vastustava oppositio käyttivät vertailukohtana Suomen tilannetta 1990-luvun alussa. Molemmat löytävät vertailusta perustelut omalle kannalleen. Eli edellisen laman opetus näyttäytyy eri osapuolille erilaisena. Hallituspuolueet muistuttavat, että Suomikin selvisi omasta lamasta ulkomaisella avulla ja tiukoilla säästötoimilla, joita nyt edellytetään eurokriisimailta.

”Joillakin tuntuu tältä osin olevan hyvin lyhyt muisti: Suomi selviytyi silloisesta kriisistä vain ulkomailta saatujen lainojen ja luottokelpoisuutemme ansiosta.” (Mikaela Nylander, r, Espanja-keskustelussa)

Hallituspuolen edustajat korostavat, miten Suomen omasta lamasta otettiin oppia tiukentamalla pankkien vastuuta.

”Sijoittajien ja pankkien vastuu toteutuu vahvasti Espanjan kohdalla, itse asiassa vahvemmin kuin Suomen pankkikriisissä 1990-luvulla.” (valtiovarainministeri Jutta Urpilainen, sd, Espanja-keskustelussa)

Oppositio käyttää Suomen 1990-luvun alun lamaa esimerkkinä siitä, miten tavalliset ihmiset joutuivat kärsimään nahoissaan. Vertauksella oppositio haluaa sanoa, että niin se menee nytkin. Tavalliset ihmiset kärsivät, koska euromaat tukevat pankkeja.



”Pelastamalla pankit päästetään velkojat tavallisen ihmisen kimppuun. Nämä menettävät omaisuutensa ja jäävät velkavankeuteen aivan kuten 1990-luvun Suomessa.” (Markku Uusipaavali, ps, Irlanti-keskustelussa)

”Miten valtio ja hallitus auttoivat suomalaisia edellisen laman aikana? Eivät niin sitten mitenkään. Sosiaalietuuksia leikattiin ja lisäveroja sälytettiin kansan kontolle. Nyt on käymässä tämänkin hallituksen kanssa samoin: omat kansalaiset jäävät lehdelle soittelemaan, kun vieraita kestitetään kreikkalaisessa pinaattipiiraspöydässä.” (Pentti Oinonen, ps, Kreikka I-keskustelussa)

Vertailukohtana käytetään myös vuosia 2008-2009, jolloin Yhdysvalloista levinnyt maailmanlaajuinen kriisi ulotti lonkeronsa myös Suomeen ja Suomen bruttokansantuote laski vuodessa 8 prosentilla. Tukipaketteja puolustavat hallituspuolueiden kansanedustajat vetosivat, että jos nyt ei lähdetä mukaan tukipaketteihin pelastamaan euroalueen taloutta, ikävät seuraukset vyöryvät taas Suomeen ja seuraukset ovat yhtä huonot kuin vuoden 2008 maailman talouskriisin seurauksena. Erotukseksi haluttiin sanoa, että silloin Suomella oli varaa elvyttää itsensä kuntoon, mutta jos nyt iskee samanlainen kriisi, elvyttämiseen ei pystytä.

#### 5.1.4. Peilausta muihin maihin

Vertailua tehdään myös Islannin, Latvian ja Argentiinan talouskriiseihin. Suomi avusti sekä Islantia että Latviaa, jotka eivät olleet eurovaltioita. Islantia käytettiin esimerkkinä, miten maa selvisi ahdingostaan. Hallituspuolueiden edustajat tekevät rinnastuksen, että kun kriisiapu tepsii Islannissa, niin kannattaa tukea euromaita, niin että apu tepsii niissäkin.

Oppositio puolestaan käyttää Islantia esimerkkinä, miten maa selviytyi aivan eri strategialla, mitä euromaat ovat nyt ajamassa. Myös hallituspuolue vihreiden kansanedustaja Oras Tynkkynen ottaa Islannin esimerkiksi. Tosin Tynkkynen ei perustele Islannilla hallituksen valitsemaa linjaa välttämättä oikeaksi. Toisin kuin euromaat antavat tukea esimerkiksi Espanjalle pankkiensa pelastamiseen, Islanti ei lähtenyt pelastamaan pankkejaan ja lisäksi se asetti rajoituksia pääoman viennille. Eikä Islanti leikannut palveluistaan kuten eurokriisimaita on velvoitettu tekemään. Tynkkynen muistuttaa, että vaikka moni talousasiantuntija piti sillä hetkellä Islannin ratkaisuja huonoina, jälkikäteen niitä on kiitelty.

”Islanti näytti esimerkkiä siinä, että se säilytti ja jopa vahvisti hyvinvointivaltiota, vaikka se samaan aikaan taisteli talouskriisin keskellä.” (Oras Tynkkynen, vihr, Kreikka II-keskustelussa)

Tynkkynen muistuttaa, että Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n johtaja Nemat Shafik käytti Islantia hyvänä esimerkkinä. Tynkkynen mielestä on syytä miettiä, pitäisikö Kreikan tapauksessa myös euromaiden päättäjien ottaa oppia Islannista.

Vasenryhmän Markus Mustajärvi pitää Islannin tukipäätöstä alkuna huonojen päätösten ketjulle. Mustajärven ajatus on, että kun hallituksen johdolla valittiin väärä tie, niin sitä jatketaan. Mustajärvi muistutti, että ainoastaan vasenryhmän ainoat kaksi edustajaa vastustivat aikanaan islantilaisen Kaupthing-pankin tukipäätöstä. Mustajärvi haluaa sanoa, että he olivat oikeassa jo silloin, muut veivät Suomen toistuvien tukipäätösten tielle.

Islannin talouskriisin lisäksi verrataan eurokriisiä Argentiinan talouskriisiin. Erityisesti oppositio käytti Argentiina-vertausta. Argentiinan dollarikytkentä katkaistiin ja devalvaation avulla Argentiinan vientiteollisuus saatiin kasvuun. Oppositio käytti Argentiinaa vertailukohtana Kreikkaan. Jos Argentiinassa saatiin devalvaatiolla hyviä tuloksia, miksi Kreikkaan ei sovelleta samaa. Eli miksi Kreikkaa ei eroteta eurosta, niin, että maan valuutta voidaan devalvoida? Perelman jakoi argumentointitekniikat assosiativisiin eli asioita yhdistäviin ja dissosiativisiin eli asioita erottaviin tekniikoihin. Oppositio käyttää assosiativista tekniikkaa liittämällä Argentiinan ja Kreikan tilanteet yhteen. Jos Argentiinassa auttoi devalvaatio ja valuutan irrottaminen dollarikytkennästä, niin sama auttaa Kreikassakin. Hallitus kannattaa Kreikan pitämistä euroalueessa tukipaketin avulla. Hallituspuolueiden kansanedustajat käyttivät dissosiativista argumentointitekniikkaa, kun he halusivat erottaa Kreikan ja Argentiinan tilanteet ja osoittaa, että opposition käyttämä rinnastus ei toimi. He perustelevat yleisölle, miksi sama käytäntö ei toimikaan Kreikassa, mikä toimi Islannissa tai Argentiinassa.

”Valitettavasti Kreikan tilanne on surkeampi, eivätkä Argentiinan tai Islannin tekemät hyvät ratkaisut ole kopioitavissa Kreikkaan. Devalvaation aiheuttamaa inhimillistä hätää ei seuraisikaan nousu, koska Kreikka elää turismilla eikä siellä ole vientiteollisuutta, jota devalvaatio vauhdittaisi.” (Peter Östman, kd, Kreikka II –keskustelussa)

Suomen ratkaisujen järkevyyttä arvioidaan myös tekemällä vertailua muiden maiden ratkaisuihin. Pohjoismaat samankaltaisina yhteiskuntina ovat hyvä vertailukohta. Kansanedustajat jakavat kansalaisten kanssa lähtökohdan, että Pohjoismaat ovat samankaltaisia yhteiskuntia. Siksi on loogista, että niissä toimitaan samansuuntaisesti. Jos joku pohjoismaa pärjää jollakin politiikalla, niin miksei toinenkin pohjoismaa?

”Ei ole Islanti, ei ole Norja maailmasta pudonnut, eivät ole myöskään Ruotsi ja Tanska, jotka eivät eurossa ole.” (Timo Soini Espanja-keskustelussa)

Tämänkin oppositiopuolen luoman rinnastussuhteen hallituspuolueiden edustajat haluavat kumota.

”Kaikilla valinnoilla on kuitenkin hintansa. Ruotsista on kuulunut myös kriittisiä puheenvuoroja siitä, että talouselämälle koituu valuuttaeroista kustannuksia ja alihankintatöitä siirtyy tämänkin vuoksi kruunualueelta euroalueelle.” (Pekka Haavisto, vihr, Espanja-keskustelussa)

Hallitus puolestaan muistuttaa Irlanti-keskustelussa, että euroalueen ulkopuoliset maat Iso-Britannia, Ruotsi ja Tanska ovat halunneet lähteä mukaan tukitoimiin. Tällä hallitus painottaa, että nyt ei ole kyseessä pelkästään pakkotilanne euroalueen vuoksi, vaan tilanne on kaikkien kannalta vakava ja tukitoimet ovat välttämättömiä. Opposition puhujat selittävät yleisölle, että Iso-Britannia on vain oman etunsa takia mukana tukemassa Irlantia. Irlannin talousongelmat ja pankkisektorin ongelmat säteilevät ennen kaikkea naapuriin Iso-Britanniaan.

Hallituspuolueiden puhujat käyttävät usein välttämättömyyden retoriikkaa. Eli, että on aivan pakko tukea, koska muuten tapahtuu kauheita. Tämä välttämättömyys ilmenee jo aiemmin mainitsemissani kahden vaihtoehdon: hyvän ja huonon vaihtoehdon, retoriikassa. Tätä ehdotonta pakkoa arvostellaan oppositiosta ja tässäkin käytetään esimerkin voimaa.

”Kun Suomi tuki Kreikkaa, silloinen pääministeri Vanhanen ja valtiovarainministeri Katainen toittivat suureen ääneen, että meidän on pakko tukea, kun kaikkien muidenkin euromaiden on tuettava Kreikkaa. Suuri oli kuitenkin meikäläisen hämmennys, kun Slovakian parlamentti päätti, että he eivät anna euroakaan Kreikalle... Vai voisiko olla mahdollista, että Suomi tekisi Slovakian tempun, eikä lähtisi mukaan tähän hullutukseen.”(Pentti Oinonen, ps, Irlanti-keskustelussa)

#### 5.1.5. Vetoamista poliittiseen historiaan

Historiaa käytetään hyväksi vertailuissa. Oppositio etsii historiasta vertauksia, miten suomalaisetkin ovat selviytyneet vaikeista tilanteista ilman, että he olisivat olleet koko ajan muilta apua vailla.

”Aikanaan Suomi maksoi sotakorvaukset, siinä ei vaan auttanut mikään. Ne maksettiin tiukalla työllä, niin kuin minulle on moni soittanut ja sähköpostia lähettänyt, jotta eikö tässä pitäisi edellyttää, että kreikkalaiset itse hoitavat röhvelönsä eikä tehdä tämmöistä vääryyttä, joka ei kuulu markkinatalouteen.” (Esa Lahtela, sd, Kreikka I-keskustelussa)

Historiaan palataan puheenvuoroissa myös sen takia, että saadaan tehtyä yleisölle selväksi, kenen syy on, että Suomen eduskunta joutuu nyt eurokriisiä selvittelemään. Keskustan kansanedustajat muistuttavat sekä hallitusaikana että oppositiossa, että nyt ollaan ongelmissa erityisesti kokoomuksen ja SDP:n takia. Jos Suomi ei olisi liittynyt euroalueeseen, kuten keskusta esitti, ei nyt oltaisi ongelmissa. Heti perään lisättiin, että keskustalaiset ovat niin vastuullisia, että huolimatta omasta haluttomuudestaan liittyä euroalueeseen, he ovat nyt mukana hoitamassa tilannetta. Hallituspuolue keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtaja Timo Kalli siteerasi keskustan puoluekokouspäätöstä:

”Keskustan puoluekokouspäätöksessä syksyllä 1997 arvioitiin: ”Vaikka kaikkien Emuun pyrkivien maiden taloudet eivät aidosti täytä kriteereitä, on Emu kuitenkin syntymässä. Poliittinen tahto on voittamassa reaalitalouden asettamat ehdot.”...Järkevän taloudenpidon kriteereistä kiinnipitäminen jäi alusta asti eurointoilun jalkoihin. Lipposen hallitukselle oli tärkeintä päästä erilaisin ytimiin.” (Timo Kalli, Irlanti-keskustelussa)

Samaa muistuttamista muiden huonoista päätöksistä keskustalaiset jatkavat oppositiostakin.

”Olemme jo maksaneet valtavan summan rahaa siitä ihanuudesta, että Lipponen ja Niinistö halusivat väkisin viedä meidät euroon, vaikka keskusta varoitti ja äänesti vastaan. (Anne Kalmari, kesk, Espanja-keskustelussa)

”Sitten tulee Lipposen sirkus, he sanovat, että ei tarvitse hoitaa. Sitten tulee Heinäluoman sirkus, joka sanoo, että ei tarvitse hoitaa. Mitä vastuunkantoa tämä on puolueelta, joka on ollut kaikissa eurovaiheissa mukana perustamassa tätä. Kalliomäki, Heinäluoma valtiovarainministerinä hyväksymässä Kreikan lipsumisen yhteisen talouspolitiikan linjasta. Teidän aikanne valvonta petti pahasti.” (Markku Laukkanen, kesk, Kreikka I -keskustelussa)

Kokoomuksen Jyrki Kataisen vetämän kuuden puolueen hallituksen edustajat puolestaan muistuttivat keskustaa lähihistoriasta. He muistuttivat, että juuri keskustalaisten pääministerien hallitukset alkoivat tukea kriisimaita ja nyt seurataan sitä politiikkaa, joten keskustalaisten on turha arvostella hallituksen linjaa. Myös muiden aikanaan euroaluetta vastustaneiden puolueiden kansanedustajat vetoavat historiaan. He perustelevat näin yleisölle, että jos Suomessa olisi tehty heidän ajamaansa politiikkaa, oltaisiin nyt paljon paremmassa tilanteessa.

”Valuviat olivat nähtävissä jo reilu kymmenen vuotta sitten, ja siitä syystä KD aikanaan vastusti euroon liittymistä.” (Peter Östman, kd, Espanja-keskustelussa)

”Mutta keskustan lisäksi oli myös vasemmistolaisia kansanedustajia, jotka pitivät Emuun liittymistä virheenä, ja myös oli vihreitäkin väriä painamassa eitä. Eikö se näin ollut, edustaja Pulliainen (Erkki)? Näin muistan. Kirjoititkin aika paljon tästä aiheesta kirjoja myöten. Kun kuului noihin Emuun liittymistä vastustaneisiin, niin haluan sen verran muistella menneitä, että tuon esille omia perusteluitani, joita silloin jo esitin.” (Esko-Juhani Tennilä, vas, Irlanti-keskustelussa)

Perussuomalaisten Timo Soini muistutti, että suomalaiset eivät saaneet äänestää kansanäänestyksessä euron ottamisesta kuten ruotsalaiset ja tanskalaiset saivat.

Esimerkkeinä käytettiin myös puolueiden veljespuolueita muualla Euroopassa. Kokoomuksen Petri Salo muistutti Irlanti-keskustelussa sosiaalidemokraatteja, että monessa euromaassa sosiaalidemokraatit ovat olleet hallituksissa hyväksymässä tukipaketit ilman parlamenttikäsittelyä, koska katsovat tukemisen olevan hyväksi oman maansa kansalaisille. Näin haluttiin tehdä kyseenalaiseksi Suomen sosiaalidemokraattien kanta. Myös valtiovarainministeri Jyrki Katainen (kok) käytti Irlanti-keskustelussa esimerkkinä ruotsalaisia ja tanskalaisia sosiaalidemokraatteja, jotka olivat valmiita tukemaan Irlantia siitä huolimatta, että maat eivät olleet euromaita.

Lennokaampiakin vertailuja käytettiin hyödyntämällä metaforia, jotka Perelman luokittelee osaksi todellisuuden rakennetta muokkaavaa argumentointia. Vasemmistoliiton Markus Mustajärvi otti metaforan Raamatusta.

”Jeesus meni Jerusalemissa temppeliin. Hän näki, että temppelin piha oli muuttunut markkina-alueeksi. Kaupankävijöiden lisäksi sinne olivat pesiytyneet rahanvaihtajat, jotka kävivät valuuttakauppaa. Jeesus suuttui ja kaatoi rahanvaihtajien pöydät...Mutta meno on toisenlaista kuin Jeesuksen aikaan: kun markkinamiehiin kyllästynyt Jeesus tyhjensi temppelin, nyt markkinamiehet tyhjentävät temppelin.” (Markus Mustajärvi, vas, Irlanti-keskustelussa)

Metaforien käyttö keskusteluissa oli kuitenkin harvinaista. Paljon yleisemmin kansanedustajat vertailivat kahta historiallista tapahtumaa tai kahta maata samankaltaisessa tilanteessa.

## 5.2. HALLITUSPUOLUEIDEN RETORIikka

### 5.2.1. Vaikean vastuun retoriikka

Hallituspuolueiden kansanedustajat korostavat vastuunkantoa. Kun puhuja vetoaa vastuuntuntoon ja vastuunkantamisen tärkeyteen, hänellä ja yleisöllä on esisopimus, josta Perelman käyttää nimitystä lokus. Lokukset ovat argumentin varsinaisesta sisällöstä riippumattomia arviointiperusteita, jotka yleisö entuudestaan tunnistaa tai hyväksyy (Kuusisto 1998, 278) Hallituksen lokuksena on siis oman osansa tekeminen yhteisössä, vastuun kantaminen yhteisössä, jonka jäsen on. Puhuja olettaa yleisön hyväksyvän, että vastuunkanto on ryhdikästä ja oikein. Niinpä voi perustella, että Euroopan unionin jäsenenä Suomen pitää myös kantaa vastuuta. Unionista ja euroalueesta ei saa ottaa vain hyötyjä ja etuja, vaan täytyy kovissa paikoissa myös ottaa vastuuta vaikeuksista.

”Tehtävät ja ratkaisut eivät ole helppoja, mutta niitä vastuunkanto Suomesta ja Euroopasta edellyttää.”, (valtiovarainministeri Jutta Urpilainen, sd, Espanja-keskustelussa)

Hallituspuolueiden kansanedustajat eivät halua näyttäytyä tuhlareina, jotka olisivat vastuuttomasti antamassa veronmaksajien rahoja pois. Heistä moni korostaa Urpilaisen tavoin puheessaan, miten vaikeista ja kovista päätöksistä puhutaan. Päätöksistä, jotka eivät ole mieluisia, mutta jotka on pakko tehdä.

”Politiikkaan ei kuitenkaan voi tulla tekemään vain mukavia ja miellyttäviä päätöksiä. Ikäviä, inhottavia ja jopa vastenmielisiäkin päätöksiä pitää pystyä tekemään, jos se on isänmaan etu, jos vaihtoehto on vieläkin ikävämpi, inhottavampi ja vastenmielisempi.” (Kokoomuksen eduskuntaryhmän pj. Jan Vapaavuori Espanja-keskustelussa)

Vaikeuksissa olosta ja pakollisesta selviytymisestä käytetään monenlaisia vertauskuvia. Irlanti-keskustelussa keskusta on hallituksessa ja ryhmäpuheenvuorossa Timo Kalli kuvaa, että tilanne on samanlainen kuin veneilijällä vuotavassa veneessä keskellä järveä. Pois ei pääse, vaan pitää yrittää vain äyskäröidä vettä pois. Hallituspuolueet korostavat olevansa vastuunkantajia ja rökittävät oppositiopuolueita, erityisesti perussuomalaisia vastuunkannosta lipeämisestä.

”Puheenjohtajat Soini ja Sipilä vetäisivät vapaapalokuntansa kesken kaiken pois ja antaisivat liekkien vallata koko talon.” (SDP:n eduskuntaryhmän pj. Jouni Backman Espanja-keskustelussa)

”Haluamme vain poimia rusinat pullasta. Otamme kyllä vakauden, hienosti toimivat sisämarkkinat sekä alhaisen korkotason, mutta emme vastuita. Huolehtikaa te muut maat omista ongelmistanne.” (Pia Kauma, kok, Espanja-keskustelussa)

Jotkut kansanedustajat ottavat esille myös Suomen aseman EU:n jäsenenä. Kun yhteisö eli euromaat pystyy yhteiseen päätöksentekoon, markkinat rauhoittuvat ja kriisi saadaan helpommin ehkäistyä. Vedotaan siihen, että Suomi ei saa olla romuttamassa yhteistä tavoitetta, vaan yhteisön jäsenenä pitää kantaa vastuuta ja tehdä töitä yhteisen päämäärän eteen.

”Suomi voi kantaa kortensa kekoon sillä, että tänään Suomen eduskunta hyväksyy tämän Kreikka-lainan. Tämä on se, miten pystytään välittömästi vaikuttamaan uskottavuuteen. Ei tarvita monta maata. Saattaa olla, että jos yksi maa Euroopassa hylkää tämän paketin, niin siitä leviää kyllä sellainen uskonpuute tähän koko ratkaisuun ja se leviää myös tähän isompaan viikonvaihteen pakettiin. Eli nämä ovat vaikeita ratkaisuja kaikkialla, ja pitää viedä suunnitelma lävitse.” (pääministeri Matti Vanhanen, kesk, Kreikka I –keskustelussa)

”Suomi ei voi yksin jättäytyä solidaarisuuden, vastuun ja yhteisen selviytymisstrategian ulkopuolelle.” (Mikaela Nylander, r, Espanja-keskustelussa)

Yhteisön jäsenyyteen vedotaan siinäkin, että kun Suomi on auttamassa muita, Suomi voi paremmalla omallatunnolla pyytää itsekkin apua. Tai muut maat ovat halukkaita auttamaan Suomea, koska Suomikin osallistui yhteisiin ponnistuksiin. RKP:n Mats Nylund sitoo yhteen kaksi erillistä asiaa: Suomen osallistumisen tukipaketteihin ja Suomen saaman tuen muilta mailta itselleen tärkeissä maataloustukineuvotteluissa.

”EU-politiikassa on muita alueita, joilla odotamme solidaarisuutta muilta, myös Portugalilta, Irlannilta ja Kreikalta. Kyse on esimerkiksi yhteisen maatalouspolitiikan, capin, uudistuksesta, jossa odotamme ymmärtävän suhtautumisen jatkumista maatalouden ankaria ehtoja kohtaan täällä pohjoismaisessa ilmastossa. Kyse on aluepolitiikasta, jossa odotamme ymmärrystä laajan ja harvaanasutun maan olosuhteille. Kyse on avusta, jota odotamme mahdollisissa ympäristökatastrofeissa maamme rajojen sisäpuolella tai lähialueillamme.” (Mats Nylund, r, Portugali-keskustelussa)

Yleisin peruste Suomen osallistumiselle on perustella sitä talouskriisin leviämisen kanssa. Suomella katsotaan olevan oma vastuunsa, että kriisi ei leviä. Harvinaisempi peruste on vedota turvallisuuteen ja järjestykseen. Vihreiden Pekka Haavisto löytää perustelun Portugalin kriisipaketin tukemiselle totalitaaristen liikkeiden ehkäisemisestä. Jos tukea ei anneta, siitä voisi Haaviston mukaan seurata totalitaaristen poliittisten liikkeiden nousu. Taustalla on taas yhteisöön kuulumisen pelisäännöt. Jos emme auta, seuraa ongelmia kaikille.

Hallituspuolueiden puhujien retoriikalle on tyypillistä, että he haluavat korostaa, miten kovasti töitä hallitus teki euromaiden keskinäisissä neuvotteluissa. Ja miten tuon kovan työn tuloksena Suomen

ääni kuuluu kaikissa ratkaisuisa. Erityisesti tämä korostuu myöhemmin esittelemässäni vakuuskeskustelussa, mutta kovaa sitkeää työtä korostetaan jo ensimmäisestä Kreikka-paketista alkaen.

”Kreikan lainapaketti rakennettiin yksi yhteen Suomen ajamien tavoitteiden mukaisesti. Halusimme IMF:n mukaan kovasta vastustuksesta huolimatta, vaadimme vastikkeeksi rajun talouskuurin, ja lainojen piti olla kahdenvälisiä.” (valtiovarainministeri Jyrki Katainen, kok, Kreikka I –keskustelussa)

Hallituspuolueiden edustajat siis korostavat Suomen jämäkkyyttä neuvotteluissa ja sitä, että Suomella on sellainen asema, että se voi asettaa tuelleen ehtoja. Oppositioista halutaan vähätellä Suomen hallituksen sananvaltaa EU-kokouksissa. Erityisesti perussuomalaiset ottavat tämän väittämän käyttöön. Kun hallitus vetoaa olleensa työteliäs ja vaativa suomalaisten veronmaksajien edunajaja, perussuomalaiset todistavat yleisölle, että Suomi on pieni tekijä euromaiden kokouksissa.

”Euroopan neljän suuren euromaan eli Saksan, Ranskan, Italian ja Espanjan ministerit kokoontuivat jo ennen varsinaista kokousta sopimaan pelisääntöjä, mihin suuntaan huippukokouksen tulokset pitää viedä. Lisäksi Saksan Merkel ja Ranskan Hollande pitivät hekin omat kahdenkeskiset neuvottelunsa. Tämä asia kertoo sen tylyn tosiasian, että Suomen neuvotteluasema lopullisissa neuvotteluissa on häviävän pieni. Suomi halutaan kuitenkin pitää europorukassa mukana, onhan Suomelta tähän saakka saatu aina taloudellista tukea, kun sitä on pyydetty.” (Anna Louhelainen, ps, Espanja-keskustelussa)

”Hyvä puoli tässä linjassa on, että sitä myötä muunneltua totuutta edustavat puheet Suomen vaikutusvallasta EU:ssa – saati taannoin niin joutavanpäiväinen höperehtiminen EU:n ytimissä olemisesta – ovat vaimentuneet. (Jussi Niinistö, ps, Espanja-keskustelussa)

”Suomea ja suurta osaa suomalaisia poliitikkoja vaivaava kiltin tytön syndrooma on johtanut siihen, että purematta niellään kaikki, mitä Brysselistä Yhdysvaltain keskuspankin tukemana syötetään.” (Ismo Soukola, ps, Portugali-keskustelussa)

### 5.3. OPPOSITIOPUOLUEIDEN RETORIikka

#### 5.3.1. Liittovaltio-retoriikka

Espanja-keskustelussa puhutaan muita keskusteluita paljon enemmän EU:n liittovaltiokehityksestä. Oppositio on ottanut liittovaltio-kehityksestä poliittisen aseensa hallitusta vastaan. Oppositio käyttää todellisuuden rakenteeseen perustuvaa argumenttia, johon lukeutuu syy-seuraus -suhteen löytyminen. Ja oikeastaan vielä syy-seuraus -suhdetta, jossa edetään askel askeleelta kohti seurausta. Lopullinen seuraus on EU:n liittovaltio, jossa jäsenvaltioiden itsenäinen päätöksenteko on kutistunut minimiin ja kaikki päätetään liittovaltiosalla. Opposition mukaan jokainen uusi hyväksytty tukipaketti on uusi askel lähemmäksi liittovaltiota. Kun pääministeri Jyrki Katainen (kok) puhui integraation syventämisestä, oppositio tulkitsi tämän Kataisen tukena liittovaltio-

kehitykselle. Keskustan edellisessä kuussa valittu tuore puheenjohtaja Juha Sipilä näki Espanjan pankkien tukikeskustelussa kehityksen näin:

”Seuraava vaihe kriisissä saattaa hyvinkin olla, että Espanjan valtio, Italia tai molemmat tulevat yhteisen avun piiriin. Espanjan ja Italian taloudet ja rahoitustarpeet ovat niin suuret, että nykyiset vakaussvälineet eivät riitä niiden pelastajiksi. Mitä tästä seuraisi? Ensin yritettäisiin kasvattaa vakaussvälineiden kokoa, ja sitten kiihtyisi puhe yhteisestä velasta eli eurobondeista. Tämä on kuin makkarapötkö, jota pilkomme siivu kerrallaan, päätös kerrallaan, siis kohti liittovaltiota ja yhteistä velkaa.” (Juha Sipilä Espanja-keskustelussa)

Hallituspuolueiden taholta opposition rakentama syy-seuraus -suhde, jossa yhteisvastuullisuudesta seuraa liittovaltio, haluttiin purkaa.

”En näe mitään vahvoja voimia, jotka tosissaan ajaisivat liittovaltiota. Siinä mielessä tämä keskustelu sekä perussuomalaisten että keskustan puolelta on aika yllättävää, että otetaan tällainen mörkö, liittovaltiokehitys, jota sitten tulitetaan oikein koko porukan voimalla.” (Johannes Koskinen, sd, Espanja-keskustelussa)

Kun maalailtiin liittovaltiokehitystä ja EU:n kehittymistä aivan uudenlaiseen suuntaan, liittivät perussuomalaiset ja keskustalaiset kansanedustajat oppositiossa ollessaan samaan yhteyteen vaatimuksen kansanäänestyksen järjestämisestä.

”Eduskunta edellyttää, että Suomessa järjestetään kansanäänestys, mikäli Kataisen hallitus sitoutuu eurokriisin varjolla päätöksiin, jotka edellyttävät perussopimuksen muuttamista ja johtavat liittovaltioon.” (Juha Sipilä, kesk, Espanja-keskustelussa)

Sekä hallituksen että opposition kansanedustajat toivoivat, että eduskunta keskustelisi vielä paljon laajemmin, mikä on Euroopan unionin tulevaisuus. Nyt nähtiin, että päätettiin yksi päätös kerrallaan ehtimättä syventyä kokonaiskuvaan. Erityisesti Espanja-keskustelussa monet kansanedustajat halusivat laajempaa tulevaisuuden arviointia. Muutama rakentavakin mielipide löytyi. SDP:n Johannes Koskinen esitti Espanja-keskustelussa, että oppositio ja hallitus yhdessä lähtisivät pohtimaan ratkaisua Euroopan tulevaisuuteen.

### 5.3.2. Tavallinen kansa vastaan rikkaat pankit

Irlanti-keskustelussa ja erityisesti Espanjan pankkien tukemisesta käydyssä keskustelussa nousi esille kysymys, miksi pankkeja pitää tukea. Opposition puhujat vetosivat kuulijoiden oikeudenmukaisuuden tajuun. Eihän voi olla oikeudenmukaista, että tavalliset ihmiset joutuvat maksamaan rikkaiden pankkien ja pankkiirien möhläyksistä. Oppositio käytti vastakkainasettelua köyhä, tavallinen kansa ja rikkaat pankit ja rikkaat maat ja pieni Suomi vastaan EU:n suuret maat. Ihmeteltiin, miksi pienen Suomen ja suomalaisten veronmaksajien pitää maksaa pankkisotkuja, eikä ranskalaisten, saksalaisten ja espanjalaisten pankkien tai näiden maiden veronmaksajien. Oppositio linkitti hallituksen rikkaiden maiden edun ajajaksi, joka ei välitä suomalaisten veronmaksajien oikeudenmukaisesta kohtelusta. Tätä vastakkainasettelua hyödynnettiin oppositiosta, mutta ei enää



nostettu esiin, kun oltiin hallituksessa. Irlanti-keskustelussa SDP syyllisti keskusta-johtoista hallitusta pankkien ystäväksi. Kun keskusta oli Espanjan-tukipaketin aikana oppositiossa, se syytti samasta hallituksessa istuvia eli muun muassa SDP:tä.

”Irlannin tukipaketti on ennen muuta operaatio pankkien pelastamiseksi – pankkien pelastamiseksi. Se on operaatio, jolla käsittämättömiä riskejä ja myös suuria voittoja tehneet irlantilaispankit pelastetaan.” (Eero Heinäluoma, sd, Irlanti-keskustelussa)

”Jos ne saksalaiset ja ranskalaiset pankit ja muut rahoittajat eivät selviäkään niistä menetyksistä, mitkä niitä uhkaisivat Espanjassa, kysymys kuuluu: miksi eivät siinä tilanteessa Saksan valtio ja Saksan veronmaksajat, Ranskan valtio ja Ranskan veronmaksajat tule mukaan ja rahoita, niin kuin te vaaditte vielä muutama kuukausi sitten.” (Mauri Pekkarinen, kesk, Espanja-keskustelussa)

”Me haluamme, vasemmisto haluaa, olla mieluummin solidaarinen Irlannin kansalle kuin irlantilaisille pankeille. Apupaketti on nimittäin rakennettu etenkin brittiläisten ja saksalaisten pankkien ehdoilla.” (Paavo Arhinmäki, vas, Irlanti-keskustelussa)

Vasenryhmän Markus Mustajärvi ja perussuomalaisten Juha Väätäinen käyttivät myös rikkaat köyhät vastakkainasettelua arvostellessaan hallituksen linjaa.

”Jonkun ajan päästä helsinkiläinen työtön, lappilainen eläkeläinen, turkulainen rakennusmies ja tamperelainen perheenäiti maksavat niitä vastuita, joita ranskalaiset ja saksalaiset pankit juoksevat pakoon” (Markus Mustajärvi Espanja-keskustelussa)

”6 miljoonalla työttömällä espanjalaisella on just ja just varat veteen, leipään, suolaan, oliiveihin ja tilkkaan viiniä –vuodeksi, sitten ei mitään. Samaan aikaan Saksan ja Ranskan pankkiirit nauravat lihapatojensa ääressä. Tuet menevät heille, eivät köyhyville espanjalaisille.” (Juha Väätäinen, ps, Espanja-keskustelussa)

### 5.3.3. Kunnollinen Suomi - holtiton Etelä-Eurooppa

Vaikka puheenvuoroissa esitettiin solidaarisuutta tavallisia espanjalaisia, irlantilaisia, portugalilaisia ja kreikkalaisia kohtaan, niin käytettiin myös vastakkainasettelua: hyvin asiansa hoitanut Suomi ja huonosti asiansa hoitaneet eteläeurooppalaiset. Kansanedustajat vetosivat oikeudenmukaisuuden arvoon. Miksi asiansa hyvin hoitavan Suomen pitää maksaa holtittomasti ja leväperäisesti taloutensa hoitaneiden Etelä-Euroopan maiden velat? Joissakin puheenvuoroissa mentiin niinkin pitkälle, että pidettiin eteläeurooppalaisia ihmisiä laiskoina ja epärehellisinä ja siten syypäinä valtion talousongelmiin. Tässä olivat siis vertailukohtana ahkerat suomalaiset. Irlanti-keskustelussa tällaisia argumentteja ei niinkään ollut, että tavallisten irlantilaisten olisi sanottu olevan laiskoja ja epärehellisiä.

”Jos veronkierto ja harmaa talous ovat kreikkalainen maan tapa ja maan hallitukset sen sallivat, niin Pohjolan sääntillisten ihmisten on vaikea ymmärtää, miksi silloin meidän kansalaistemme ja veronmaksajien pitäisi maksaa Kreikan verot maan omien veronkiertäjien puolesta.” (Annika Lapintie, vas, Kreikka I –keskustelussa)

Portugali-keskustelussa ei niinkään syytellä tavallisia portugalilaisia, vaan heille löytyy ymmärrystä, koska elintaso on laskemassa. Mutta Espanjan pankki –paketin käsittelyssä kansanedustajat eivät enää kainostele käyttää hyväkseen ennakkoluuloja ja stereotyyppioita kansan ominaislaadusta. Myös uskontoa käytettiin selityksenä eurokriisille ja eron tekemisessä säntillisiin ja leväperäisiin maihin. Kolarin entinen kirkkoherra, rovasti Simo Rundgren (kesk) muistutti, että hyvin asiansa hoitaneet maat ovat protestanttisia maita: luterilainen Suomi ja Saksa, jota johtaa protestanttipapin tytär Angela Merkel. Kaikki tuettavat maat sen sijaan ovat katolisia maita.

”Luterilaiseen moraaliin on yleisesti sisällytetty ahkera työnteko, säästäväisyys, lainkuuliaisuus ja yhteisön vastuu lähimmäisistä, niistä lähimmäisistä, jotka eivät syystä tai toisesta kykene itse täysin vastuuta itsestään kantamaan.” (Simo Rundgren, kesk, Espanja-keskustelussa)

Samassa puheenvuorossa Rundgren löysi vastakkainasettelun perustan myös historiasta.

”Etelä-Euroopan merelliset maat ovat siirtomaavaltioita. Siirtomaavallalle on ominaista, että se on tottunut maksattamaan omat laskunsa siirtomailla. Portugali, Espanja, Ranskakin ovat tästä esimerkkejä... Nyt näyttää selkeästi siltä, että myöskin Euroopan unionissa toteutuu tämä sama. Maksumiehiä haetaan jostakin muualta, kun itsellä on ongelmia.” (Simo Rundgren, kesk, Espanja-keskustelussa)

Myös keskustan pirkanmaalainen kansanedustaja Arto Pirttilahti teki vastakkainasettelun rehelliset suomalaiset ja epärehelliset eteläeurooppalaiset.

”Itse olin 90-luvulla vetämässä projektia kreikkalaisten ja kyproslaisten kanssa, ja kyllähän se heidän asenteessaan on juuri se, että he ottivat hankkeesta 80 prosentin tuen ja sitten se 20 prosenttia keinoiteltiin kuiteilla tai ylityömerkinnöillä tai joillain muilla konsteilla. Se on enemmänkin kansan harrastus niin kuin jalkapallo, kiertää veroja ja tehdä omaksi hyödyksi, se toiminta siellä.” (Arto Pirttilahti, kesk, Espanja-keskustelussa)

Perussuomalaisten Timo Soini oli samoilla linjoilla.

”Välimeren rannoilla on menty vuosikaudet kuin Kardemumman yössä: ”Nyt hiljaa, hiljaa hiivitään näin Kardemumman yössä. On kaikki kansa pötköllään, vain rosvot raataa työssä. Nyt kun jonkun pitäisi maksaa viulut, niin Suomi tulee mieleen.” (Soini Espanja-keskustelussa)

Hallituspuolueiden kansanedustajat tietävät, että yleisö ei välttämättä pidä oikeudenmukaisena sitä, että hyvin asiansa hoitanut joutuu hoitamaan hulttioiden asiat. Tämä ilmaistaan puheenvuoroissa vakuuttaen yleisölle, että ollaan yksimielisiä oikeudenmukaisuuden määritelmästä. Mutta sitten hallituspuolueiden edustajat vetoavat taas vastuuseen. Että vaikka ei olekaan oikeudenmukaista, niin silti vastuullista on hoitaa sotkut.

RKP:n ideologiaan kuuluu kansainvälisyys ja suvaitsevaisuus. Niinpä sopiikin, että juuri RKP:n edustaja puuttuu stereotyyppioiden käyttöön. Tämä on RKP:ltä myös kritiikkiä perussuomalaisia

kohtaan. Perussuomalaiset ovat kuluneen vaalikauden aikana useita kertoja tehneet ehdotuksia ruotsin kielen aseman heikentämiseksi.

”Meidän on myös yhdessä torjuttava kansallisten stereotyyppien ja antipatioiden vahvemman jalansijan saaminen Euroopassa. Esimerkkinä tällaisesta on, että kreikkalaisia pidetään yleisesti laiskoina ja nykyisiä saksalaisia vain valepukuisina natseina. Tällaisesta kielenkäytöstä on tehtävä loppu 2000-luvun Euroopassa.” (Astrid Thors, r, Kreikka II – keskustelussa)

#### 5.4. VASEMMISTO-OIKEISTO –JAKOLINJA

”On kummallista markkinataloutta tässä päivässä, että kansa maksaa pelimiesten viulut. Mutta pitäisihän muistaa, että kokoomus, joka on uuden ajan työväenpuolue, haluaakin maksattaa kaiken tavallisella kansalla.” (Merja Kyllönen, vas, Irlanti-keskustelussa)

Ensimmäisellä vaalikaudella, jolloin eduskunta sai päätettäväkseen muun muassa Irlannin paketin, vasemmistopuolueet olivat oppositiossa. Niiden oli helppo soimata hallitusta oikeistolaisesta politiikasta, joka sysää rahoja pankeille. Toisella kaudella molemmista vasemmistopuolueista tuli hallituspuolueita kokoomuksen vetämään kuuden puolueen sateenkaarihallitukseen.

Espanjan pankkien tukipaketissa erityisesti vasemmistoliiton piti toden teolla perustella oppositiolle, miksi se sanoo olevansa köyhien ihmisten asialla, mutta silti on antamassa rahaa pankkien tukemiseen. Irlanti-paketissa vasemmistoliitto oli oppositiosta voinut arvostella pankkien tukemista, nyt puolueen piti muuttaa sanomaansa. Vasemmistoliiton piti käyttää argumentoinnissa dissosioivaa tekniikkaa eli erottelevaa tekniikkaa. Vasemmistoliiton kansanedustajat tekivät siis eron Espanjan pankkien tukemisen ja rikkaiden tukemisen välillä. Vasemmistoliitto vetosi Espanjan-paketissa siihen, että Suomi sai neuvoteltua vakuudet ja sijoittajavastuuta lisättiin.

”Tärkeintä tässä kaikessa on se, että niin vakuudet, sijoittajavastuun lisääminen kuin transaktiovero kertovat viestiä siitä, että emme suostu enää pelastamaan pelureita veronmaksajien rahoilla, vaan markkinoille on annettu selvä moraalinen viesti. Kohtelun pitää olla raakaa: omistajia ja johtajia ei tarvitse sääliä. Kriisin synnystä voittoa tehneiden pitää myös kärsiä tappiota.” (Silvia Modig, vas, Espanja-keskustelussa)

Vakuudet ja sijoittajien vastuu ovat keskeisiä teemoja jo Kreikan II –paketin käsittelyssä 28. helmikuuta 2012. Kreikka II –paketti oli ensimmäinen, joihin vakuudet oli saatu neuvoteltua. Kaikki hallituspuolueet korostivat vakuuksien ja sijoittajavastuun merkitystä. Mutta etenkin SDP:n ja vasemmistoliiton edustajat korostivat sijoittajavastuuta. Yksityisen sektorin eli sijoittajien saatavia leikattiin 50 prosentilla Kreikan toisessa paketissa, kun Kreikan yksityiseltä sektorilta ottamia velkoja oli euroryhmässä päätetty leikata. Sosiaalidemokraattinen valtiovarainministeri painotti, miten myös Suomen vahvan linjan ansiosta rikkaat sijoittajat pantiin vastuuseen, niin että kaikki maksu ei jää veronmaksajille.

”Sijoittajat ottavat kantaakseen tappioita maailman taloushistoriassa aivan poikkeuksellisella tavalla. Suomi on turvannut Kreikka-riskinsä vakuuksilla, ja kansainvälinen yhteisö on mukana uudessakin tukipaketissa.” (Jutta Urpilainen, sd, Kreikka II –keskustelussa)

Vasemmistopuolueiden edustajat vertaavat puheenvuoroissaan eduskunnan ensimmäistä Kreikalle myöntämää lainaa, joka päätettiin porvarihallituksen aikana ja Kreikan toista tukipakettia, jolloin molemmat vasemmistopuolueet olivat hallituksessa. Vasemmistopuolueiden edustajat halusivat vakuuttaa yleisön, että ensimmäisessä Kreikka-paketissa veronmaksajien rahoja käytettiin piittaamattomasti, koska sijoittajia ei laitettu vastuuseen, eikä lainalle neuvoteltu vakuuksia. Vasemmistopuolueet ottivat omaksi kunniakseen, että nämä asiat toteutuivat heidän hallituksessa oloaikanaan. Keskustan kansanedustajat, muun muassa Kreikka I –paketin aikainen pääministeri Mari Kiviniemi, puolustautuivat, että tilanne on nyt aivan toinen. Ensimmäisen Kreikan tukipaketin aikana hallitus oli pakkoraossa. Jos ei olisi nopeasti tehty päätöstä, olisivat seuraukset olleet arvaamattomat. Oppositioista keskusta ei enää halua tukea Kreikkaa, koska Kreikka ei pitänyt sanojaan, siis lupauksia, joita edellisessä paketissa edellytettiin. Vedotaan yleisön jakamaan arvoon rehellisyydestä. Jos joku ei ole rehellinen, vaan valehtelee, on oikeus antaa opetus.

Oppositio ei niellyt Espanja-paketissa vasemmiston selityksiä, vaan halusi vetää yhteen vasemmistoliiton ja pankkien tukemisen.

”Espanjalaiset pankit pääsevät kuin koira veräjästä, kun tämä uusi yhteisvastuullisuus otetaan käyttöön pelastamaan riskisijoittajien nahkaa. On täysin hämärän peitossa, mikä on pankkien vastuu ja mikä on Espanjan valtion vastuu. Jopa sosiaalidemokraateista ja vasemmistoliitosta on tullut pankkien ystäviä.” (Inkeri Kerola, kesk, Espanja-keskustelussa)

Perussuomalaiset pitivät esillä teemaa, että pankkituella pelastetaan isot sijoittajat, mutta pieniä ei. Siitä perussuomalaiset saivat lisää vettä myllyyn vasemmiston logiikkaa soimatessaan.

”Kyllä te, edustaja Korhonen (Martti), olitte Suomen kommunistisen puolueen jäsen, ja kyllä te silloin sosialismia ajoitte muutenkin kuin vappuna. Nyttän tämä sosialismi toimii siten, että suurten pörssipelureiden riskit sosialisoidaan veronmaksajien maksettavaksi, ja siinäkin te toimitte taas sosialismin mukaa.” (Timo Soini, ps, Portugali-keskustelussa)

Kokoomuspoliitikot sen sijaan saattoivat perustella hallituksen tukipolitiikkaa markkinatalouden säännöillä.

”Tämä tuki, jota annetaan, sidotaan tiukkoihin tervehdyttämistoimiin. Se on sitä vastuullista markkinataloutta, jota olemme peräänkuuluttaneet, ja nyt sitä saamme.” (Sampsa Kataja, kok, Espanja-keskustelussa)

Vasemmistolaisen ja oikeistolaisen ajattelun eroa pidettiin yllä. Esimerkiksi vasemmistoliiton puheenjohtaja Paavo Arhinmäki liitti yhteen Islannin talouskriisin ja Irlannin talouskriisin. Arhinmäen mukaan yhteinen selittäjä näihin kriiseihin oli äärimmäisen oikeistolainen

talouspolitiikka. Arhinmäki muistutti Irlanti-keskustelussa, että molemmissa maissa verotus on ollut poikkeuksellisen alhainen. Yleisesti oikeistopuolueet ajavat alhaisempaa verotusta. Irlanti-paketissa oppositiossa olevat SDP ja vasemmistoliitto arvostelivat hallitusta siitä, että Irlannilta ei edellytetty yhteisöveron nostoa. Muistutettiin, että Irlannissa oli poikkeuksellisen alhainen yhteisövero 12,5 ja maalle oli tulevaisuudessakin annettu oikeus pitää yritysten verottaminen matalana. Vasemmiston mukaan suuret yritykset päästettiin helpolla ja taas kerran tavallinen palkansaaja oli maksaja. Tähän arvosteluun muun muassa vihreiden Pekka Haavisto muistutti, että jokaisella EU-maalla on oikeus päättää itsenäisesti verotuksestaan kuten Suomellakin. Tätä perustelua oppositio ei pitänyt riittävänä, vaan jatkoi kritiikkiään, miksi Irlannin verotukseen ei puututtu. Tuleva valtiovarainministeri Jutta Urpilainen oli vielä oppositiosta näin ärhäkkänä.

”Lehtitietojen mukaan komissaari Olli Rehn oli esittänyt Irlannille, että Irlanti voisi alentaa minimipalkkoja 10 prosentilla. Eli EU voi kyllä osallistua säästötalkoiden tekemiseen ja kertoa, mistä säästetään, miten pannaan kaikista heikompiosaisimmat ihmiset maksamaan tämä lasku. Mutta sen sijaan yritysveropuolella EU:lla ei ole riittävää kanttia sanoa Irlannille, että nyt tämä veroparatiisitouhu pitää lopettaa. Miksi te ette ollut tiukkana yritysveron korottamisen suhteen, koska tässä kuitenkin vaadittiin yksimielisyyttä tämän päätöksen tekemiseen?” (Jutta Urpilainen, sd, Irlanti-keskustelussa)

Verokeskustelussa kuullaankin esityksiä, että verotusta olisi tarpeen koordinoida euomaiden kesken. RKP:n Håkan Nordman kysyy Irlanti-keskustelussa, eikö vero- ja kilpailupolitiikkaa voitaisi koordinoida luomalla periaatteita ja minimitasoja, joita on noudatettava. Jos Arhinmäki veti yhtäläisyydet oikeistolaisiin hallituksiin ja ongelmiin, niin kokoomuksen puolelta löydettiin sama yhteys vasemmistolaisten hallitusten ja huonon talouspolitiikan välille.

”Kyllä Kreikka on hoitanut asiansa huonosti, mutta teidän ongelmanne on se, että te ette koskaan kannata vastuullista taloudenpitoa. Kreikassa sosialistit eivät ole kannattaneet sitä, ja sitä paitsi sosialistiset hallitukset on myöskin Portugalissa ja Espanjassa.” (Kimmo Sasi, kok, Irlanti I-keskustelussa)

Vasemmistopuolueiden puheenvuoroissa korostettiin myös, että rahoitusmarkkinaveron käyttöönotto olisi tärkeää. Sekin oli vasemmiston mukaan rikkaiden pankkien vastuuseen saattamista. Suomi ei loppujen lopuksi rahoitusmarkkinaveron mukaan lähtenyt, mutta kriisikeskusteluissa vasemmisto ja SDP pitävät veroa esillä.

#### 5.4.1. Argumentointi vakuuksista

Suomen vakuudet takauksille oli yksi keskeinen teema tukipakettikeskusteluissa. Suomi neuvotteli lainatakauksilleen 40 prosentin vakuudet sekä Kreikan II-paketissa että Espanjan pankkien tukipaketissa. Kreikan I-paketille ja Irlannin ja Portugalin tukipaketille vakuuksia ei ole. Silti vakuuksien tarpeellisuudesta keskusteltiin jo näiden tukipakettien käsittelyssä. Erityisen keskeisenä

teemana vakuuskeskustelu oli Portugali-paketin käsittelyssä toukokuussa 2011. Portugali-paketille Suomi ei vakuuksia saanut, mutta euromaiden Portugali-neuvotteluissa Suomi oli asettanut seuraaviin tukipaketteihin osallistumisen ehdoksi vakuudet. Tämän erityisesti SDP:n kansanedustajat nostivat esille Portugali-keskustelussa. Olen liittänyt vakuudet vasemmisto-oikeisto –alalukuun, koska erityisesti SDP ja vasemmistoliitto korostavat vakuuksia vasemmistolaisena Eurooppa-politiikkana. Oppositioon jääneet keskusta ja perussuomalaiset korostivat jo tuolloin puheenvuoroissaan, että vakuudet eivät ole niin merkittävä asia kuin hallituspuolueet ja etenkin vasemmiston hallituspuolueet sanoivat. Myöhemmissäkin keskusteluissa hallituspuolueiden edustajat korostivat, miten vastuuntuntoisesti Suomi on käynyt neuvotteluja varmistamalla oman selustansa. Moni hallituspuolueen edustaja muistutti etenkin oppositiossa olevaa keskustaa, että edellisen keskustavetoisen hallituksen aikana vakuuksia ei onnistuttu neuvottelemaan. Erityisesti sosiaalidemokraattien kansanedustajat röyhistyivät rintaansa vakuuksilla ja korostivat, miten taitavasti puolueen puheenjohtaja, valtiovarainministeri Jutta Urpilainen vakuudet neuvotteli. Valtiovarainministeri halusi korostaa, miten tiukkana Suomi on ollut. Suomi ei suin päin mennyt muiden EU-maiden perässä vaan vaati ja sai tiukat ehdot tuelleen.

”Samalla on syytä muistaa, että Suomen linja on 17 euromaan tiukin. Olemme tiukempia kuin muut maat, ja kaikki kollegani tietävät sen.” (Jutta Urpilainen, sd, Espanja-keskustelussa)

Vakuuksista haluavat muutkin hallituspuolueet ottaa pisteet kotiin. Kristillisdemokraattien ryhmäpuheenvuorossa Peter Östman muistelee, että kristillisdemokraatit taisi olla ensimmäinen puolue, joka vakuuksia esitti. Oppositio ei halunnut antaa hallitukselle ilmaisia pisteitä vakuuksista. Opposition edustajat muistuttivat, että vakuudet saatiin 40 prosentille ja ihmettelivät, mikä sellainen vakuus on, joka ei kata kaikkia saatavia. Oppositio halusi vähätellä vakuuksia, että niillä ei ole suuressa kokonaisuudessa mitään merkitystä. Opposition edustajat syyttivät hallitusta sumutuksesta: puhumalla vakuuksien erinomaisuudesta peitellään muuten Suomen kannalta huonoa päätöstä. Esimerkiksi Mauri Pekkarinen (kesk) kuvasi vakuuksia nätiksi viikunanlehdeksi, jolla hallitus peittelee sitä tosiasiaa, että hallitus on viemässä Suomea entistä suurempiin vastuisiin ja suurempiin riskeihin.

Vasemmistoliiton ryhmästä erotettu Markus Mustajärvi piti vakuuksia vasemmistopuolueiden yrityksenä pelastaa kasvonsa.

”Nyt suomalainen vasemmisto kokonaisuudessaan näyttää elävän avuttomuuden tilassa, joka estää kaiken kriittisen talouskeskustelun ja johtaa takertumiseen yhden ainoan totuuden talouslinjaan, jonka loppulasku tulee olemaan hirvittävä. Kovin pitkälle vakuuksista hokeminen ei kannata, varsinkin kun voidaan osoittaa, että mitään todellisia vakuuksia ei ole.” (Markus Mustajärvi, vr, Espanja-keskustelussa)

Yksi opposition käyttämä kritiikki vakuuksia kohtaan on kysymys: Miksi yksikään muu euromaa ei vaatinut vakuuksia kuten Suomi? Oppositio haluaa sanoa, että jos olisi kysymys todella merkittävästä ja tärkeästä turvasta, niin totta kai muutkin euromaat olisivat vakuudet neuvotelleet. Esimerkiksi Timo Soini (ps) muistuttaa pariinkin otteeseen, että Itävallan valtiovarainministeri Maria Fekter oli arvioinut vakuusmallia niin kalliiksi, että muut maat eivät vakuuksia tule vaatimaan.

#### 5.4.2. Portugali-keskustelu: vaalien jälkeistä sisäpolitiikkaa

Kuudesta eurokriisikeskustelusta tarkastelen toukokuun lopulla 2011 käytyä Portugali-keskustelua erikseen vielä sen erityisen sisäpoliittisen merkityksen takia. Portugali-keskustelusta teki poikkeuksellisen se, että vaalit oli pidetty reilua kuukautta aikaisemmin 18. huhtikuuta, mutta uutta hallitusta ei ollut vielä saatu aikaiseksi. Lopullinen neuvottelutulos uuden hallituksen ohjelmasta julkistettiin vasta 17. kesäkuuta. Lopullinen hallituspuolueiden kokoonpanokin varmistui vasta 10. kesäkuuta. Perussuomalaiset ilmoitti, että se ei suuresta vaalivoitostaan huolimatta lähde hallitukseen mukaan. Kevään aikana kaavailuissa oli useammanlaisia vaihtoehtoja hallituspohjaksi. Hallitustunnustelijana oli vaalien suurimman puolueen, kokoomuksen, Jyrki Katainen. Kun Portugali-pakettia käsiteltiin, Suomella ei siis ollut vielä uutta hallitusta. Pääministeri Mari Kiviniemi ei keskustan häviämien vaalien jälkeen ollut Portugali-keskustelussa ollenkaan mukana, vaan euromaiden Portugali-paketin esitteli valtiovarainministeri Jyrki Katainen, josta oli tulossa uusi pääministeri.

Asetelma vaikutti esimerkiksi keskustan kannanottoihin. Portugali-pakettia oli yritetty neuvotella jo eduskuntaryhmien kesken, mutta keskustan edustajat lähtivät neuvotteluista pois. Keskusta lupasi antaa tukensa vielä Portugali-paketille, olihan se pääministeripuolueena ollut neuvottelemassa myös edellisiä Kreikan ja Irlannin tukipaketteja. Keskustalaiset tekivät kuitenkin keskustelussa selväksi, että Portugalin jälkeen he eivät oppositiopuolueena enää uusia paketteja tue.

Erityisesti Portugali-keskustelussa tuli esille vasemmisto-oikeisto –jakolinja. Vasemmistopuolueista oli tulossa hallituspuolueita ja ne alkoivat muuttaa kannanottojaan tukipaketteihin. Tästä erityisesti oppositiossa olevat keskustalaiset ja perussuomalaiset saivat aiheen ihmetellä ”vasemmistolaista politiikkaa” SDP oli vastustanut vielä ennen vaaleja Portugalin tukemista. Vakuuksien asettaminen Suomen neuvotteluehdoksi Portugali-paketin jälkeen oli yksi syy, miksi SDP nyt oli tukipakettien puolella. Oppositio tarttui hanakasti SDP:n linjanmuutokseen.

”Ennen vaaleja SDP linjasi, ettei puolue tue mitään järjestelyä, missä ei ole sijoittajavastuuta. Portugalin osalta SDP on esittänyt hallittua velkajärjestelyä. Vaalien jälkeen SDP tukee

Portugalia, väliaikaista rahastoa, pysyvää rahastoa ja näköjään varautuu tukemaan vielä uusia maita – kaikki tämä ilman, että sijoittajavastuuseen olisi varmuudella tullut minkäänlaista konkreettista muutosta. Myöskään vakuuksia Portugali-lainatakausten suhteen ei ole. Silti SDP näyttää nyt nielaisseen Portugalin karvoineen päivineen. Arvoisa puhemies! Kas näin muuttavat Säätytalon lihapadat tilannetta!” (Antti Kaikkonen, kesk, Portugali-keskustelussa)

Vasemmistoliitolle tilanne oli kaikkein tukalin. Vasemmistoliitto oli ennen vaaleja oppositiosta vastustanut Portugali-pakettia. Portugali-paketin käsittelyn aikana vasemmistoliitto oli mukana Säätytalon hallitusneuvotteluissa. Se oli neuvottelemassa hallitukseen menosta, vaikka hallituksen pääpuolue kokoomus oli johdonmukaisesti, niin ennen kuin jälkeen vaalien, tukipakettien kannalla. Vasemmistoliitto äänesti Portugalin-pakettia vastaan, ja hallitukseen pääsyn jälkeen puolueen kanta tukipaketteihin muuttui niitä tukevaksi. Hallitusneuvotteluista ulkona olevat keskustalaiset ja perussuomalaiset käyttivät Portugali-keskustelun hyväkseen syyttämällä vasemmistoliittoa takinkäännöstä. Vasemmistoliiton puheenjohtajalta Paavo Arhinmäeltä tivattiin, mitä mieltä hän on tukipaketeista viikon päästä, vaikka kanta on nyt kielteinen. Viittauksia ministerin ”Audi-kyytiin” kuultiin useampaan otteeseen.

”Ja mikä irvokkainta, vasemmistoliitto on riemurinnoin mukana tässä touhussa, vaikkakin äänestäjiä hämätäkseen aikoo huomenna äänestää Portugali-pakettia vastaan. Jatkossa se äänestää hallituksen mukana rahojen lapioinnin puolesta. Audin takapenkille pääsillä on hintansa, vaikkakin joskus kyseenalainen, vai mitä edustaja Arhinmäki?” (Pentti Oinonen, ps. Portugali-keskustelussa)

Perussuomalaiset muistuttivat joka välissä, että he ovat olleet samalla kannalla sekä ennen vaaleja että vaalien jälkeen. He vetosivat argumentoinnissaan rehellisyyteen ja johdonmukaisuuteen, mielipide on säilynyt samana koko ajan. He vetosivat argumentoinnissaan lupaukseen äänestäjille. He lupasivat vastustaa tukipaketteja ja sen takia äänestäjät palkitsivat heidät äänivyöryllä.

”Yli 500 000 äänestäjää eri puolilla toreilla ja muilla paikoilla Hangosta aina Utsjokeen saakka oli vaatimassa ja sanomassa, että he antavat äänensä perussuomalaisille, mikäli me emme hyväksy rahojen holtitonta tuhlaamista ulkomaille. Näin perussuomalaiset saivat valtavan vaalivoiton, ja tämän mukaan me tänäkin päivänä esiinnyimme.” (Lea Mäkipää, ps. Portugali-keskustelussa)

## 5.5. PERUSSUOMALAINEN TYYYLI

Portugali-keskustelussa eurokriittisyys sai aiempia keskusteluita enemmän painoa, koska perussuomalaisten kansanedustajamäärä oli edellisen vaalikauden Irlanti- ja Kreikka-keskusteluista kasvanut viidestä 39 edustajaan. Etenkin Portugali-keskustelun loppuosa on perussuomalaisten ilotulitusta. Puhuja toisensa perään on perussuomalainen. Joukossa on suuri joukko aivan tuoreita kansanedustajia, jotka pääsevät ensimmäistä kertaa eduskunnassa kertomaan perussuomalaista



katsantokantaa eurokriisiin. Kuten kansanedustaja Lea Mäkipää (ps) puheenvuoronsa alussa huomauttaa, hänen piti oikein vakuuttua keskustan Antti Kaikkosen nähdessään, että nyt tosiaan ollaan eduskunnan suuressa salissa eikä perussuomalaisten ryhmähuoneessa.

Perussuomalaiset vastustavat kaikkia tukipaketteja johdonmukaisesti. Myös perustelut pysyvät aika lailla samoina. Muita maita ei pidä tukea suomalaisten kustannuksella, pienen Suomen ei pidä olla maksamassa rikkaiden pankkien ja eliitin juonimia laskuja. Puolueen puheenjohtaja Timo Soini on tunnettu taitavana populistisena sanankäyttäjänä. Ensimmäisen Kreikka-paketin aikana Soini ei ollut eduskunnassa, vaan hän oli perussuomalaisten ensimmäisenä europarlamentaarikkona Brysselissä. Soini palasi, kuten oli aikonutkin, kesken kauden Brysselistä kotimaan politiikkaan ja oli taas johtamassa perussuomalaisten vastustusta muiden tukipakettien käsittelyssä. Tosin ilman Soiniakin perussuomalainen sävy tukipakettien vastustuksessa pysyi.

Suomen itsenäisyyttä kansanedustajat ja kaikki suomalaiset pitävät yhteisenä tärkeänä asiana, se on luotettava puhujan ja yleisön välinen esisopimus. Erityisesti perussuomalaiset vetosivat itsenäisyyteen, jota ollaan menettämässä EU-politiikan takia.

”On syytä kysyä, ovatko isiemme ja äitiemme itsenäisyystaistelut menneet hukkaan, kun tämä nyt vallassa oleva sukupolvi on valmis myymään hernerokasta suuret ja verisetkin uhrauksemme. Herra puhemies! Hyvät kollegat! Ilmoitan teille kaikille: niin kauan kuin tuppiläily, tulen käymään poliittista taistelua Suomen itsenäisyyden ja vapauden puolesta isänmaamme kauppiaita vastaan” (Pentti Kettunen, ps, Espanja-keskustelussa)

”Risto Ryt ja Väinö Tanner menivät vankilaan Suomen puolesta. He tiesivät, mikä on vastuu maasta ja lähimmäisistä. Tämä vasen laita: Missä vastuu? Oletko, peluri Arhinmäki (vasemmistoliiton puheenjohtaja Paavo Arhinmäki on tunnetusti innokas jalkapalloilija), kuin ulkomainen jalkapallohujari Suomen jalkapallossa? (Juha Väättäinen, ps, Portugali-keskustelussa)

Perussuomalaiset rakensivat myös mielellään vastakkainasettelua rahojen käyttötarkoituksesta. Syydetäänkö veronmaksajien rahoja velkaantuneille valtioille ja pankeille, vai käytetäänkö rahat Suomessa? Perussuomalaiset käyttivät yksinkertaistettua laskukaavaa, jonka mukaan kriisimaille annetut rahat ovat suoraan pois suomalaisilta nuorilta, työttömiltä, sairailta ja perheiltä. Jos jonnekin annetaan, se on jostakin pois.

”Perussuomalaiset satsaisivat nämä rahat kuntiin, varuskuntiin, sairaaloihin ja tulevaisuuden rakentamiseen. Ensin suomalainen työ ja yrittäminen. Meillä ei muka ollut varaa säilyttää reumasairaalaa, mutta kyllä meillä näyttää olevan varaa pelastaa eurooppalaisia velkamaita ja eurooppalaisia pankkeja.” (Timo Soini, Espanja-keskustelussa)

”Kuinka hyvä olisi samalla tarmolla paneutua esimerkiksi nuorisotyöttömyyden kasvaviin vaikeuksiin ja samalla vaikkapa osittain edellä mainituista syistä johtuviin mielenterveysongelmiin.” (Lea Mäkipää, ps, Espanja-keskustelussa)

”Tulkaa Myllypuron leipäjonoon ennen kuin viskotte miljardeja maailman huijareille. Jonossa värjöttää 5 000 kurjaa joka viikko. Sieltä löytyy odottavia äitejä, kuolemaa kaipaavia

eläkeläisiä, mutta myös tuhteja nälkiintyneitä rakennusmiehiä, joilta työt ovat karanneet läheisille kaupungin ja valtion harmaan talouden työmaille, joilla puhe käy vaan viroksi ja venäjäksi.” (Juha Väätäinen, ps, Portugali-keskustelussa)

Yhtäläisyysmerkkejä vedetään oman kotikunnan kurjistumisen ja eurokriisin välille. Sallalainen tuore perussuomalaisten kansanedustaja Hanna Mäntylä käytti heti Portugali-keskustelussa tilaisuutta hyväkseen kertomalla, mihin hallitus oikein on rahoja käyttämässä sen sijaan, että auttaisi sallalaisia. Mäntylä on yksi perussuomalaisten kolmesta varapuheenjohtajasta.

”Yksi kuvaava esimerkki lukuisten muiden joukossa on pienen Sallan kunnan poliisitoiminnan pakolla lopettaminen ja kuntalaisten turvallisuuden pilkkaaminen. Vuotuinen saavutettava säästö tässä on alle 100 000 euroa. Samaan aikaan olemme valmiita antamaan miljardeja euroja tukeaksemme Saksan ja Ranskan pankkeja sekä ylivelkaantuneita maita, jotka eivät tule selviämään edes nyt päätetyillä tukipaketeilla ja toimilla.” (Hanna Mäntylä, ps, Portugali-keskustelussa)

Kotiin päin veti myös niin ikään tuore vimpeliläinen kansanedustaja Reijo Hongisto, joka liitti yhteen oman maakuntansa Etelä-Pohjanmaan heikkenevät palvelut ja tukipaketit.

”Maakunnan väen tietoja hoitaessani soittelin eilen Etelä-Pohjanmaan ely-keskukseen. Sain puhelinkeskustelussa kuulla, että teidemme kunnossapitoon varatut rahat ovat koko lailla vähissä... Tätä taustaa vasten tarkasteltuna minun on erittäin vaikea ymmärtää ja mahdotonta hyväksyä sitä, että meillä on varaa tukea ja avustaa keskieurooppalaisia rahalaitoksia, mutta ei ole varaa korjata ja kunnostaa omia teitämme liikenneturvalliseen kuntoon.” (Reijo Hongisto, ps, Portugali-keskustelussa)

Kajaanilainen kansanedustaja, jo SMP:n aikaan eduskunnassa ollut, Pentti Kettunenkin rinnasti kriisimaiden rahat ja kainuulaisten hyvinvoinnin.

”Kun minut viime keväänä valittiin tänne eduskuntaan tuolta kurjasta Kainuusta, minä kuvittelin, että minä tulen tänne hoitamaan suomalaisten heikompiensaisten ja Suomen kansan asioita, mutta minä olen erittäin pettynyt siihen, että täällä joutuu koko ajan vain hoitamaan ja puhumaan kreikkalaisten ja Etelä-Euroopan hulttiovaltioiden asioista.” (Pentti Kettunen, ps, Kreikka II-keskustelussa)

Hallituspuolueista kyllä iskettiin vastaan käsitystä, että nyt annetut rahat olisivat pois suomalaisten hyvinvoinnista.

”Nämä lainatakaukset eivät ole siis pois vanhustenhoidosta eivätkä muistakaan äärimmäisen tärkeistä budjetin määrärahoista. Tästä tuntuu olevan epäselvyyttä, ja ehkä tätä epäselvyyttä ruokitaan opposition taholta.” (Peter Östman, kd, Espanja-keskustelussa)

Perussuomalaiset korostavat itsenäisyyden lisäksi myös itsenäisyyteen kuuluvaa itsemääräämisoikeutta. Timo Soinin mukaan euro ei tule toimimaan ilman, että kansallista itsemääräämisoikeutta merkittävästi rajoitetaan.

”Poliittisen eliitin ja suurpankkien välille on kehittynyt sairaaloinen symbioosi. Poliittiset päättäjät ottavat yhä enemmän lainaa, jotta he voivat maksaa pankeille, ja nämä taas

vastapalveluksena lainaavat yhä enemmän rahaa valtioille.” (Timo Soini, ps, Portugalikeskustelussa)

EU-vastaisille populistisille puolueille on tyypillistä juuri asettaa vastakkain eliitti ja tavallinen kansa. Eliittiä edustaa sekä ulkomaalainen euroeliitti, että kotimainen eliitti, joka vehkeilee yhdessä Brysselin herrojen kanssa. Eliitti-tavallinen kansa -vastakkainasettelua perussuomalaiset korostavat kriisipaketti-puheenvuoroissaankin.

”Niin makaa kuin petaa, elitistiset ja epädemokraattiset rakenteet luovat elitistisiä ja epädemokraattisia ratkaisuja” ”Neljä viidesosaa tukirahoista on siis mennyt sijoittajille ja muille kansainvälisen talouseliitin maailmanvaltiaille.” (Timo Soini, ps, Kreikka II-keskustelussa)

Perussuomalaisten ideologiaan liittyy myös yhden totuuden politiikan arvostelu. Heidän mielestään vanhat puolueet edustavat tätä yhtä totuutta, jonka perussuomalaiset haluavat murtaa. Perussuomalaisten edeltäjä SMP arvosteli Suomen ulkopoliittikkaa kylmän sodan aikana. Oli vain yksi virallinen totuus. Perussuomalaisten mukaan europoliitikassa on tämä sama yhden totuuden linja. Tämäkin perusasetelma tuli perussuomalaisten puheenvuoroissa ilmi.

”Suomessa puolestaan annettiin piut paut perustuslaille, kun emuun oli pakko päästä. Sinne piti näet Suomenkin mennä. Puhuttiin EU-ytimistä silmissä samanlainen kiihko kuin aikoinaan itänaapurია kehuttaessa.” (Pentti Oinonen, ps, Kreikka I –keskustelussa)

Perussuomalaisten Kimmo Kivelä löysi historiasta esimerkin, jolloin Suomen politiikassa juntattiin läpi epädemokraattinen päätös perustelemalla sitä välttämättömyydellä. Kivelän mukaan eurokriisin hoitamisessa toimitaan Suomessa nyt samoin kuin silloin, kun presidentti Kekkonen valittiin poikkeuslailla jatkamaan presidenttinä.

”Asian ympärillä on käyty ennennäkemätöntä pelottelukampanjaa. On väitetty suomalaisten eläkkeiden vaarantuvan ja maatalouden loppuvan maastamme. Pelottelu vetää vertoja presidentin poikkeuslain ympärillä käytyyn keskusteluun 1970-luvun alussa. Tuolloin kiihkomielisimmät väittivät Suomen tulevan miehitettyksi, mikäli poikkeuslakia ei hyväksyttäisi.” (Kimmo Kivelä, ps, Portugalikeskustelussa)

## 5.6. PUOLUEIDEN SISÄISET HALKEAMAT

Pääosin keskustelut myötäilevät hallitus-oppositio -asetelmaa. Hallituspuolueiden edustajat tukevat tukipaketteja ja opposition edustajat vastustavat niitä. Joitakin poikkeuksia tässä rintamassa on. Paul Taggart jaotteli EU-maiden puolueissa ilmenevän EU-kriittisyyden neljään tyyppiin. Yksi näistä EU-kriittisyyden tyypeistä on puolueiden sisäinen EU-kriittisyys, eli perinteisten EU-myönteisten valtaapitävien puolueiden sisällä oleva EU-kriittinen oppositio. Euroopan puolueista Taggart käyttää esimerkkinä Britannian konservatiivien EU-kriittistä siipeä. (Taggart 1998, 369)

Suomessa EU-myönteisiä puolueita ovat olleet kokoomus, SDP ja RKP. Silti kokoomuksen ja SDP:n riveistäkin nousi eurokriittisiä ääniä. Yksi tai kaksi eurokriittistä kansanedustajaa puolueessa ei vielä muodosta merkittävää puolueen sisäistä EU-kriittistä siipeä. Puolueen myöhemmän Eurooppa-politiikan kannalta on kuitenkin mielenkiintoista, säilyykö kritiikki yksittäisten kansanedustajien, pienen joukon kritiikkinä vai onko puolueen sisällä muotoutumassa suurempikin joukko puolueen virallista kantaa kritisovia edustajia. Silloin puolueen pitää ehkä alkaa tarkastella myös virallista linjaa ja sen painotuksia uudelleen. Puolueelle kokonaisuutena vahva erimielinen siipi voi olla myös vahingollinen. Äänestäjille jää epäselväksi, millaista EU-politiikkaa puolue oikein ajaa, jos puolueesta kuuluu ulospäin monta erilaista viestiä. (Taggart 1998, 373)

EU- ja eurojäsenyyteen alun perin kriittisesti suhtautuvissa puolueissa puolueen virallinen linja on voinut muuttua euromyönteisemmäksi kuten esimerkiksi keskustan linja hallitusvastuun aikana. Yksittäisten kansanedustajien puheenvuoroissa puolueiden vanha kriittinen suhtautuminen voi edelleen tulla esiin. Näiden alun perin eurokriittisten puolueiden kenttäväessä on edelleenkin vahvaa epäilyä EU:ta kohtaan. Suomen puolueista keskusta, kristillisdemokraatit, vasemmistoliitto ja vihreät suhtautuivat alkujaan kriittisesti EU:hun ja euroalueeseen liittymiseen.

Kun Kreikan I –tukipaketista päätettiin, keskustan Matti Vanhanen oli pääministerinä ja keskusta tuki pakettia. Keskustan ryhmästä tukipakettia vastaan äänesti ensimmäisen kauden kansanedustaja Markku Uusipaavalniemi, joka oli tullut suurelle yleisölle tutuksi Suomen curling-maajoukkueen kapteenina. Uusipaavalniemi tunnettiin myös matemaattisesti erittäin lahjakkaana ja hän arvostelikin hallituksen talouspolitiikkaa. Uusipaavalniemellä oli myös tarjota oma vaihtoehto, joka poikkesi hänen oman puolueensa keskustan kannasta. Marraskuussa 2010 eli juuri ennen Irlanti-paketin käsittelyä Uusipaavalniemi loikkasi perussuomalaisiin ja vastusti Irlanti-pakettia kuten muutkin perussuomalaiset. Uusipaavalniemi ei perussuomalaisten listoilta pystynyt uusimaan eduskuntapaikkaansa. Uusipaavalniemen mukaan ainoa ratkaisu ratkaista kriisi olisi ollut aloittaa tuntuva setelirahoitus. Tosin se olisi hänen mukaansa pitänyt aloittaa jo paljon aiemmin. Uusipaavalniemi käytti setelirahoituksen perustana vertailua Yhdysvaltoihin.

”Sen on USA tehnyt kautta aikojen. USA on omaa kuplaansa kasvattanut 1930-luvulta alkaen. Siitä lähtien velkasummat ovat nousseet. USA on osannut käyttää kaikkia mahdollisia keinoja, jotta tämä ei olisi niin ilmiselvää muille maille, jolloin USA kuplaluototuksellaan on luonut valuuttaa. Sen oma valuutta on silloin ollut vahvana, ennen kuin muut mitään huomasivat. Ja kun kupla on mennyt tarpeeksi pitkälle, dollarin arvo on tipahtanut, mutta siinä vaiheessa on dollaria jo pystytty siirtämään muualle ja näin tämä jatkuva kuplatalous on USA:sta onnistunut.” (Markku Uusipaavalniemi, kesk, Kreikka I –keskustelussa)

Keskustan riveistä löytyy muitakin vastahankaisia.

”Vaikka olen hallituspuolueen jäsen, en millään voi hyväksyä, että Suomea ollaan viemässä eurooppalaisten pankkien epäonnistuneiden sijoituseikkailuiden maksumieheksi. Se ei mielestäni kuulu Suomen valtion velvollisuudeksi, vaikka olemmekin Euroopan unionin jäsen.” (Hannu Hoskonen, kesk, Irlanti-keskustelussa)

Siitä huolimatta, että SDP on hallituksessa ja puolueella on eurokriisin hoitamisen kannalta olennainen valtiovarainministerin salkku, esimerkiksi entinen sisäministeri Kari Rajamäki ei suhtaudu aivan varauksetta hallituksen linjaan Espanja-paketissa.

”Kansallisesti meille on erittäin tärkeätä, että veronmaksajat eivät joudu pankkituen ja velkaisten maiden takausten maksumiehiksi, ja meillä täytyy olla kansallisen toimintakyvyn näkökulmasta perälauta. Onko hallitus tältä osin nyt myös arvioinut jatkovaiheita? Toinen asia on, että tuen vastikkeellisuudesta vastaa komissio. Pääministeri, valtiovarainministeri, voimmeko me nyt yht’äkkiä luottaa siihen, että Olli Rehnin johdolla komissio löytäisi tiukat ehdot muun muassa tukirahoitukselle? Tältä osin itse olen hivenen epävarma” (Kari Rajamäki, sd, Espanja-keskustelussa)

Kristillisdemokraatit vastustivat EU:hun ja euroon liittymistä. Vaikka puolue olikin toisella vaalikaudella hallitusvastuussa, puolueen kansanedustajilta tuli myös epäileviä kannanottoja.

”Valtiovarainministeri Urpilainen: Onko edes käytävillä puhuttu euron kehittämisestä, kehittämisestä siihen suuntaan, että eteläinen kipeä euro, eteläiset kipeät maat muodostaisivat oman alueen ja pohjoiset vahvat terveen euron alueen?” (Sari Palm, kd, Espanja-keskustelussa)

Kristillisdemokraattien varapuheenjohtaja Sari Palm jatkaa hallituksen linjaa epäillen useammankin kerran.

”Kuka virittäisi oman perheensä taloudessa yhä uudelleen takauksia ja lainoja tovereilleen tällä vauhdilla kuin me nyt teemme?” (Sari Palm, kd, Espanja-keskustelussa)

Niin ikään hallitusta edustavan vasemmistoliiton kansanedustaja Kari Uotila haluaa keskustelua euroalueen tulevaisuudesta.

”Onko järkevää jatkossa, että kilpailukyvyltään niin täysin erilaiset alueet kuin nyt ovat saman valuuttakurssin piirissä.” (Kari Uotila Espanja-keskustelussa)

Tutkimusjaksoni ensimmäisellä kaudella eduskunnassa istuu vielä vihreiden pitkäaikainen kansanedustaja Erkki Pulliainen, joka aikanaan vastusti euroalueeseen liittymistä. Vaikka vihreät on hallituksessa, Pulliainen jatkaa kritiikkiään. Kevään 2011 vaaleissa Pulliainen tippuu eduskunnasta ja Oulusta nousee hänen paikalleen eduskuntaan ensimmäiselle kaudelleen Satu Haapanen.

”Jo on mukava muistella näitä entisiä aikoja, ja ei paljon lohduta, että oli suurin piirtein kaikessa oikeassa. Sovitaan vaikka niin, että arvasimme tulevaisuuden aivan oikein. Nimenomaan vuonna 1994, kun oli neuvoa-antava kansanäänestys Euroopan yhteisöön liittymisestä, siinä yhteydessä se varsinainen ydinasia oli se, mitä kaikkea seuraa tästä liittymisestä. Siinä keskustelussa kiellettiin Paavo Lipposen johdolla suurin piirtein kaikki mahdollinen, mikä nyt on toteutunut.” (Erkki Pulliainen, vihr, Irlanti-keskustelussa)

Kokoomus on puolueista ainoa, joka on ollut koko ajan päätöksissään EU- ja euromyönteinen. Kriisipaketeista päätettäessä kokoomus on myös koko ajan ollut hallituksessa. Silti kokoomuksen riveistäkin nousee keskusteluissa yksittäisiä epäilyjä siitä, onko hallituksen ajama tukipaketteihin sitoutuminen sittenkään järkevää politiikkaa. Kokoomuksen puheenjohtajaehdokkaanakin ollut Marjo Matikainen-Kallström haluaa yhteisvastuullisuudelle vaihtoehdon. Hänen esityksensä ei ole hallituksen linjan mukainen, mutta Matikainen-Kallströmillä on esittää selkeä vaihtoehto. Hän käyttää perusteluna, että aina pitää olla myös suunnitelma b, ei vain yhtä totuutta. Hän muistuttaa Maastrichtin sopimuksesta ja, miten sitä nyt rikotaan suostumalla yhteisvastuuseen jäsenvaltioiden veloista.

”Yhteisvastuutapa ei toiminut Kreikassa. Se ei mahdollisesti toimi Irlannissa. Kriisi saattaa levitä ja syventyä...Miten ja millä rahalla Suomi voi eristää itsensä Euroopan kriisistä?” (Matikainen-Kallström, kok, Irlanti-keskustelussa)

Matikainen ehdottaa, että kriisimaiden tukemisen sijaan valtio pääomittaisi oman maan pankkeja sen verran, mitä suomalaiset luottolaitokset menettävät luotoissa Euroopan ongelmamaille. Luottotappioita Matikainen laskee Suomen Pankin tietoihin perustuen olevan 2-3 miljardia euroa.

”Tässä menettelyssä eivät olisi esteenä eurooppalaiset pohdinnat vakuuksista, vaan ratkaisu olisi yksin suomalaisten hallussa. Niinpä vaihtoehtoisen suunnitelman hintalappu olisi tämä 2-3 miljardia euroa kotimaisiin pankkeihin sijoitettuna. Tällä summalla Suomi eristäisi omat luottolaitoksensa eurooppalaiselta kriisiltä.” (Marjo Matikainen-Kallström, kok, Irlanti-keskustelussa)

Matikainen-Kallström perustelee omaa ehdotustaan sillä, että Suomi voisi itse kussakin tilanteessa kantaa kansainvälistä yhteisvastuuta tapauskohtaisesti Ruotsin tapaan ja kuten Suomi itse aiemmin avustaessaan EU:n ulkopuolista Islantia. Näin Suomi tekisi päätökset itse, eikä alistaisi talouttaan erityisesti Ranskan sanelemalle mekaaniselle yhteisvastuulle.

Kreikka II-keskustelussa kokoomuksen yhtenäisestä rintamasta poikkeavat kansanedustajat Sanna Lauslahti ja Eero Lehti.

”Ratkaistaanko ongelmaa väärin konstein? Mielestäni kyllä. ...Suurin ongelma näillä mailla on heikko kilpailukyky, jota pyritään nyt parantamaan sisäisen devalvaation keinoin. Valitettavasti se ei riitä. Kreikan osalta vaadittaisiin 30-40 prosentin sisäinen devalvaatio. Juuri tämän vuoksi puheet, että Kreikka pärjäisi paremmin euron ulkopuolella, ovat perusteltuja.” (Sanna Lauslahti, kok, Kreikka II-keskustelussa)

Lauslahden eurokritiikki perustuu markkinatalouden sääntöihin.

”Rahoitussektorille on palautettava tappioiden ja konkurssin riski sekä normaali liiketaloudellinen varovaisuusperiaate. Tähän pääseminen ei ole helppoa, koska markkinat ovat niin perusteellisesti oppineet olettamaan, että valtiot kuitenkin tulevat aina hädän hetkellä ostamaan ylivelkaantuneet vapaiksi.” (Lauslahti Kreikka II –keskustelussa)

Varakkaana yrittäjänä tunnettu Eero Lehti on julkisuudessa aiemminkin puhunut enemmän omalla kuin puolueen äänellä. Lehden mukaan Euroopan unioni on valinnut tien, jossa pumpataan rahaa ja katsotaan, josko kriisimaat jonakin päivänä oikenisivat.

## 5.7. KRITIIKKIÄ SÄÄNNÖISTÄ LIPSUMISELLE

Kaikissa keskusteluissa jotkut kansanedustajat, niin hallituksesta kuin oppositiosta, ottavat esille EU:n sääntörikkomukset. Rakentavissa kommentteissa pohditaan, miten EU:sta saataisiin entistä parempi, niin että sääntöjä ei enää rikottaisi. Oppositio taas käyttää sääntörikkomuksia ennakkotapauksena. Koska aiemminkin EU:n historiassa sääntöjä on rikottu, niin miksi suomalaiset uskoisivat, että niitä ei vastaisuudessa rikottaisi. Tällä oppositio haluaa vetää maton alta hallituspuolueiden tukiperusteilta. Jos Suomi on asettanut tuelleen tiukempia ehtoja, niin miksi kannattaisi uskoa, että muut ne ottavat huomioon. Sääntörikkomuksista keskeinen kohta on, että Maastrichtin sopimus kielsi sekä unionilta että jäsenvaltioilta vastuunoton toisten jäsenvaltioiden veloista. Ihmeteltiin, miten nyt oltiin juurikin ottamassa vastuuta muiden veloista vastoin sääntöjä.

”Ei EU:n perussopimuksessa ollut koskaan semmoista lähtökohtaa, että euromaat ovat vastuussa toinen toistensa julkisista veloista. Lähtökohta oli, että on kiellettyä käydä pelastamassa valtioita, jotka ovat hoitaneet taloutensa huonosti. Kreikka-päätöksen yhteydessä tämä päätös hätätilassa purettiin ja ryhdyttiin rakentamaan yhteisjärjestelyä, ja sillä tiellä nyt ollaan.” (Eero Heinäluoma, sd, Irlanti-keskustelussa)

”Perussopimuksessa on pykälät 125 ja 123, jotka kieltävät vastuunoton toisten maiden veloista sekä unionilta että jäsenvaltioilta. Euroopan keskuspankkia ei saisi käyttää tällaisena roskapankkikonttorina, niin kuin sitä nyt käytetään. Se vuotaa kuin seula. Se hyväksyy valtion paperit pankkien vakuuksiksi, vaikka luottoluokituslaitokset luokittelevat ne roskalainoiksi.” (Timo Soini, ps, Portugali-keskustelussa)

Myös poliittisia vastustajia syytetään siitä, että nämä ovat hyväksyneet sääntörikkomukset ja vaihtaneet mielipidettä. Esimerkiksi Kreikan ensimmäisen paketin käsittelyssä valtiovarainministeri Jyrki Katainen sanoo, että EU:n säännöt kieltävät yhteisluototuksen, koska Kreikka on vääristelyllä saattanut itsensä ongelmiin. Kataisen mukaan Kreikalle myönnettiin sen takia kahdenvälistä lainaa. ”Avun on oltava jäsenmaiden välistä tällaisissa tapauksissa, kun omalla vääristelyllä, väärillä tiedoilla, aiheuttaa omat ongelmansa.” Tämä sääntö tosin unohtui seuraavissa paketeissa ja siitä oppositio Kataista muistutti.

Koska sääntöjä oli rikottu, oppositio muistutti, että ei kannata enää olla sinisilmäinen, vaan suhtautua kriittisesti tietoihin, mitä euromaiden tilanteesta saa. Eikä suinkaan päättää antaa tukea niiden tietojen perusteella. Kristillisdemokraattien Bjarne Kallis muistuttaa, miten IMF:n taloustiedot Islannistakin olivat vääristeltäviä. Heinä-elokuussa 2008 sanottiin, että Islannin talous on hyvässä kunnossa ja muutaman kuukauden päästä maa oli kriisissä.

”Kun luottoluokituslaitoksen edustajat olivat kuulustelussa Amerikan senaatissa, niin he sanoivat, että he olivat pakotettuja antamaan tällaisia luokitusarvoja. No, jos tällaisia tietoja syötetään päättäjille, kyllä meidän pitää olla hieman varovaisia ja selvittää, pitävätkö nämä paikkansa.” (Bjarne Kallis, kd, Kreikka I –keskustelussa)

Jotkut kansanedustajat kiinnostivat huomiota demokratian toteutumiseen päätöksenteossa. Tätä argumenttia oppositio käytti hallitus-kritiikissään. Mutta ei pelkästään näin päin. Myös hallituspuolueiden edustajat toivoivat EU:n käytäntöihin demokratiaa. Demokratian kunnioituksena nähtiin sekin, että kansanedustajat saivat hyvissä ajoin luettavakseen esitykset, joista heidän pitää päättää. Erityisesti vihreät halusivat puheenvuoroissaan puhua demokratian ja läpinäkyvyyden puolesta osoittamatta sitä sen kummemmin kritiikiksi muille puolueille.

”Aikataulut ja läpinäkyvyyden puute estävät normaalin kansalaiskeskustelun päätöksistä, joiden yksityiskohtiin niin kansalaiset kuin kansanedustajatkin haluaisivat paremmin perehtyä. Demokratia ei toimi, jos kansalaiskeskusteluun ei jää mahdollisuuksia.” (Pekka Haavisto, vihr, Espanja-keskustelussa)

Arvostelua sai myös Kreikan toiseen pakettiin neuvotellut vakuudet, jotka oli julistettu salassa pidettäviksi. Kansanedustajat arvostelivat, miksi edes perusasioita, kuten kenen kanssa vakuuksista neuvoteltiin, ei kerrottu. Arvosteltiin myös sitä, että koko aineisto oli vain englanninkielisenä.

”Brysselin läheinen salailun kulttuuri on tullut Suomeen, hedelmistään puu tunnetaan.” ”On päätetty, että ennestäänkin epäuskottavat mikkihiirivakuudet on nyt salainen asiakirja.” (Timo Soini, ps, Kreikka II –keskustelussa)

”Puutun tähän Kreikka-vakuussopimuksen salaamiseen. Päätöksenhän teki valtiovarainministeriön virkamies, ja puhemiesneuvosto avasi tätä päätöstä viime perjantaina niin, että valvotuissa olosuhteissa voi kansanedustaja tutustua englanninkielisiin asiakirjoihin. Se on noin kolme senttiä paksu nivaska hyvin vaikeaa englanninkielistä tekstiä, eikä tästä mahdollisuudesta edes kovin moni kansanedustaja tiennyt.” (Markus Mustajärvi, vr, Kreikka II –keskustelussa)

Mustajärven kanssa samaa mieltä on kokoomuksen Eero Lehti.

”Kansanedustajat joutuvat erittäin kiusalliseen tilanteeseen, varsinkin jos myöhemmin käy ilmi, että sopimuksessa on ollut jotain sellaista, mikä on ollut omiaan heikentämään Suomen asemaa, kun toinen sopijapuoli, kreikkalaiset pankit, on nimenomaan vaatinut tällaista salassapitoa.” (Eero Lehti, kok, Kreikka II-keskustelussa)



## 6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Eduskunnassa käydyt eurokriisikeskustelut osoittautuivat hyväksi aineistoksi juuri retoriselle tutkimukselle. Aihe oli poliittisesti kuuma ja siitä oli selkeät puolesta vastaan näkemykset. Espanjan pankkien tuesta käyty 11 tunnin keskustelu osoitti, että kansanedustajatkin pitivät asiaa niin tärkeänä, että mahdollisimman monet halusivat esittää oman mielipiteensä.

Onko puolue hallitusvastuussa vai oppositiossa, on tärkein selittäjä yksittäisten kansanedustajien argumentoinnille eurokriisissä. Selkeimmin tämä näkyy kansanedustajien puheenvuoroissa niissä puolueissa, joiden asema muuttuu hallituspuolueesta oppositiopuolueeksi tai päinvastoin huhtikuun 2011 vaaleissa. Jos oma puolue on hallituksessa, kansanedustajat pääsääntöisesti tukivat kriisipaketteja.

Hallituspuolueet ovat johdonmukaisesti kannattaneet kriisimaiden tukemista. Vaihutuneet hallitukset ovat siis EU-jäsenyyden hakemisesta alkaen noudattaneet johdonmukaista EU-politiikkaa. Suomi haluaa olla mukana EU:n ytimissä. Suomi liittyi mukaan euroalueeseen toisin kuin Ruotsi ja Tanska. Eurokriisin puhjettua Suomen hallitusten linja on ollut, että Suomi ei lipeä euroalueen yhteisestä pelastusprojektista, vaan jatkaa euroalueen ytimen päätöksenteossa. Suomessa vallinnut eliittivetoinen EU-politiikka on jatkunut. Hallitus perustelee kriisimaiden tukemisen järkeväksi, vaikka kansalaiskyselyissä äänestäjät suhtautuvatkin epäillen tukemiseen.

Argumentoinnissa hallituspuolueiden edustajat korostavatkin mielellään vastuuta ja rohkeutta hoitaa vaikeita ja kipeitä asioita. Suosituin perustelu hallituspuolueiden edustajilta on, että kriisimaita pitää tukea suomalaisten hyvinvoinnin takia. Yritykset kaatuvat, työttömyys karkaa käsistä ja vanhusten, eläkeläisten ja lasten olot huononevat, jos kriisi leviää Suomeenkin. Ja selkeä näkemys syy-seuraussuhteesta on. Kriisi leviää Suomeen, jos kriisimaille ei anneta apua. Eli auttamalla kriisimaita autetaankin itse asiassa suomalaisia, meitä kaikkia.

Oppositiossa perustelut säilyvät niin ikään entisellään, vaikka puolueet vaihtuvat. Suomen ei pidä enää jatkaa tukemista, koska rahan antaminen on pois suomalaisten hyvinvoinnista. Kaikki kansanedustajat vetoavat ensi sijassa suomalaisten hyvinvointiin. Perusteluina käytetään myös muiden eurooppalaisten ihmisten, etenkin kriisimaiden köyhien etua, mutta se jää selvästi suomalaisten edun jalkoihin. Kansanedustajat haluavat korostaa, että he ovat juuri suomalaisten kansanedustajia.

Poliittisesti vaikeimmassa asemassa ovat keskusta, SDP, vasemmistoliitto ja kristillisdemokraatit, joiden pitää perustella yleisölle uskottavasti, miksi he ovat vaihtaneet kantaansa tukipaketteihin.

Erilaisia keinoja muuttuneen kannan selittämiseen käytetäänkin kyllä hyväksi. Yksi keskeinen perustelu kannan vaihtumiseen ovat vakuudet. Etenkin SDP ja vasemmistoliitto selittävät, että he voivat suostua tukipaketteihin, kun kriisimaalle on asetettu tarvittavat ehdot tuelle. He perustelevat, että eivät halunneet pistää veronmaksajien rahoja menemään silloin, kun rahojen takaisinmaksulle ei ollut asetettu tarvittavia ehtoja. Vakuuksien lisäksi vasemmistopuolueet korostavat sijoittajavastuuta. He ovat hallituksessa olleet mukana neuvottelemassa sellaisia ratkaisuja, että rikkaat sijoittajat joutuvat maksamaan osuutensa, eikä maksuja säilytetä tavallisen kansan maksettavaksi. Näin vasemmistopuolueet pystyvät argumentoimaan sekä koko ajan hallituksessa istuneita porvaripuolueita vastaan että oppositioon siirtynyttä keskustaa vastaan. Keskustalaiset puolestaan parhaansa mukaan perustelevat, että tilanne oli aivan eri silloin kun he olivat hallitusvastuussa. Heidän oli pakko ratkaista tilanne nopeasti ja antaa tukea Kreikalle. Mutta keskustalaiset vetoavat pelisääntöihin. Koska Kreikka ei noudattanut tuelle asetettuja ehtoja, he eivät halua olla antamassa Kreikalle lisärahaa.

Eli vaikka puolueen asema joko hallituksessa tai oppositiossa selittää argumentointia eniten, puolueet pyrkivät argumentoinnillaan silti säilyttämään myös poliittisen taustansa. Suomen EU-politiikka on perustunut konsensukseen: Suomi on halunnut esittää yhtenäistä linjaa maan rajojen ulkopuolella. Maan sisäisessä keskustelussa Eurooppa-politiikasta tehdään argumentoinnilla joko vasemmisto- tai oikeisto-ideologiaan sopivaa puhujasta riippuen. Kansanedustajat haluavat tehdä äänestäjille selväksi, että he edelleen edustavat tuttua ideologiaa ja toimivat sen mukaisesti.

Perussuomalaisille EU-kriittisyys on ollut yksi keskeisiä teemoja koko puolueen olemassaolon ajan. Koska perussuomalaiset on ollut koko eurokriisiajan oppositiossa, puolueen kansanedustajilla on ollut helpompi tehtävä argumentoida kuin hallitus- ja oppositioasemaa vaihtaneilla puolueilla. Kriisipakettien vastustaminen on istunut hyvin perussuomalaisten ideologiaan. Suomalainen tavallinen kansa kärsii ja suuret euromaat ja niiden suuret pankit ovat voittajia. Tukipaketit ovat perussuomalaisen ajattelun mukaan vain euroeliitin tapa riistää Suomen itsenäisyyttä. Perussuomalaisten aate on olla pienen ihmisen puolella, tätä asetelmaa perussuomalaiset kansanedustajat korostavat. Suomalaiset työttömät vastaan rikkaat eurooppalaiset pankkiirit. Pohjalaiset, kainuulaiset ja lappilaiset ihmiset, joiden palveluja heikennetään sen takia, että Suomi tukee holtittomasti asiansa hoitaneita kriisimaita.

Vaikka hallituspuolueet ovat koko ajan puhuneet kriisipakettien puolesta, hallituksenkin linjassa näkyy muutos. Jos Suomea aiemmin kutsuttiin EU:n mallioppilaaksi, joka aina tekee mukisematta kaikki, niin nyt linja muuttui. Suomi edellytti, että lainalle pitää saada edes osittaiset vakuudet,

muuten Suomi ei ole euromaiden tukirintamassa mukana. Tiukempaa linjaa haluttiin näyttää niin Eurooppaan kuin kotimaahan päin. Kun eurokriittinen perussuomalaiset sai vaaleissa historiallisen voiton, oli hallituksenkin pakko tiukentaa linjaansa.

Neljäs asettamani jakolinja oli puolueiden sisäiset halkeamat. Hallitusrintama oli varsin yhtenäinen, mutta säröääniäkin tuli omista riveistä. Niin kokoomuksesta, SDP:stä, keskustasta, vihreistä kuin kristillisdemokraateistakin löytyi kansanedustajia, jotka arvostelivat oman puolueen valitsemaa linjaa. Nämä näkemykset ovat mielenkiintoisia, mikäli eurokriisi edelleen pitkittyy ja leviää vielä useisiin maihin. Tuleeko näistä muutamista puoluepIRRasta poikkeavista puheenvuoroista jo laajemman joukon näkemyksiä, kun huomataan, että tukipaketit eivät jääneet poikkeuksiksi? Puolueiden EU-historiaa vasten on luonnollistakin, että kristillisdemokraattien, keskustan ja vihreiden riveistä tulee kritiikkiä. Näissä puolueissa oli ennen EU:hun ja euroalueeseen liittymistä paljon vastustajia.

Kokoomuslaisten sisäiset halkeamat ovat mielenkiintoisin ilmiö, koska puolue on ollut EU-aikana selkeästi Suomen EU-myönteisin puolue. Toisaalta markkinatalouden nimiin vannovan puolueen henkeen tietysti sopii arvostelu sitä kohtaan, että taloutensa möhlineitä maita pitää tekehengittää kriisiavulla.

Perelmanin Uuden Retoriikan argumenttitekniikoista kansanedustajat käyttävät paljon syy-seuraus-suhdetta. Jos Suomi ei tue kriisimaita, seuraa vielä suurempi kriisi, hallitsematon kaaos koko euroalueelle. *Oppositio* puolestaan perustelee, että jos Suomi tukee kriisimaita, seurauksena on loppumaton rahanmeno ja tavallisten suomalaisten arjen kurjistuminen, koska rahat suomalaisten hyvinvoinnista annetaan maan rajojen ulkopuolelle.

Perelmanin nimeämistä tekniikoista hyödynnetään paljon myös vertailua. Vertailua tehdään esimerkiksi taaksepäin Suomen historiassa. 1990-luvun alun laman kokemuksia käytetään vertailukohtana molempiin suuntiin, sekä kriisimaiden tukemiseen että tuen vastustamiseen.

Vertailua tehdään myös muihin maihin. Miksi Suomi ei menestyisi, vaikka lopettaisi tukemisen, koska menestyväthän samankaltaiset yhteiskunnat Ruotsi ja Tanskakin? Hallituspuolueistakin halutaan hyödyntää vertailua Suomea lähellä oleviin yhteiskuntiin. Ruotsi ja Tanskakin pitävät tärkeänä tukea Irlantia, vaikka ovat EU:n ulkopuolella. Miksi Kreikkaa ei voi erottaa euroalueesta, vaikka Etelä-Amerikassa Argentiina pääsi jaloilleen, kun sen valuutta irrotettiin yhteydestä Yhdysvaltojen dollariin. Islantiakin käytettiin esimerkkinä. Miksi Espanjan ja Irlannin pankkisektoria pitää tukea? Islanti antoi pankkien kaatua ja on selvinnyt hyvin.

Historiaa käytetään myös tekniikkana mustamaalata poliittisia vastustajia. Kansanedustajat eivät siis puheenvuoroissaan katso koko ajan tulevaan eli mitä seuraa, jos teemme näin. He haluavat korostaa, että nykytilanne on seurausta aiemmista huonoista poliittisista päätöksistä.

Näyttää siltä, että tutkittavanani olleet viisi tukipakettia jäivät viimeisiksi, joista päätettiin eduskunnan suuressa salissa. Ja viimeisiksi, joista automaattisesti käytiin päätöksentekoa edeltävä keskustelu suuressa salissa.

Keväällä 2013 kuudennesta eurotukipaketista eli Kyproksen tukipaketista ei enää erikseen tarvinnut keskustella eduskunnan täysistunnossa, eikä eduskunta kokonaisuudessaan ollut päättämässä, lähdetäänkö Kyprosta tukemaan vai ei. Koska päätös pysyvistä tukirahastosta EVM:stä oli tehty aiemmin, riitti Kyproksen tuen hyväksymiseen eduskunnan EU-valiokunnan suuren valiokunnan päätös. Kyproksesta keskusteltiin eduskunnan suuressa salissa perussuomalaisten ansiosta. Perussuomalaiset teki Kyproksen tuesta välikysymyksen. Perussuomalaiset on siis jatkanut edelleen omalla linjallaan sekä vastustamalla uusia tukipaketteja että ”eliitin” kulttuuria, jossa koko eduskunta ei enää edes pääsisi keskustelemaan uusista tukipaketeista.

Kari Palosen laaja käsitys parlamentarismista erityisenä parlamentin käymänä keskustelumuotona on myös hyvä muistaa, kun ajattelee Kypros-keskustelua eli mihin suuntaan parlamentarismi menee. Parlamentin pitäisi olla poliittisen puheen keskeinen areena. Silti kansanedustajat eivät enää pääse vakuuttamaan retorisesti toisiaan eivätkä äänestäjiä, miksi heidän kantansa on järkevin suomalaisten kannalta.

Eurokriisiä ei ole ratkaistu ja euroalueen sääntöuudistuksista tullaan käymään kovia keskusteluita eduskunnassa. Jos kriisimaita ja apua tarvitsevia maita tulee vielä lisää, pitää Suomen eduskunnankin taas pohtia, mikä on Suomelle viisasta politiikkaa.

Eurokriittinen perussuomalaiset on säilyttänyt asemansa neljän suuren puolueen joukossa. Myös viimeisiä tukipaketteja oppositiosta vastustanut keskusta on nostanut suosiotaan gallupeissa jopa suurimmaksi puolueeksi keväällä 2013. Hallituksen sisäpolitiikka on vaikuttanut kokoomuksen ja SDP:n kannatuksen laskuun. On silti hyvä muistaa, että nämä puolueet ovat olleet keskeisesti viemässä Suomea EU:n ytimiin ja ovat hallituksesta tukeneet tukipaketteja. Miten kauan kansalaiset äänestävät valtaan puolueita, jotka jatkavat kriisimaiden tukemista?

## LÄHDELUETTELO

Primääriaineisto, eduskunnan pöytäkirjat:

Täysistunnon pöytäkirja PTK 50/2010 vp. Kreikan valtiolle annettavaksi lainaksi ehdotetun määrärahan poistaminen. Lisätalousarvioaloite. 11.5.2010.

Täysistunnon pöytäkirja PTK 51/2010 vp. Pääministerin ilmoitus eurooppalaisesta vakauttamispaketista. 12.5.2010.

Täysistunnon pöytäkirja PTK 123/2010 vp. Valtioneuvoston tiedonanto Irlannille annettavaa lainoitusta varten Euroopan rahoitusvakausvälineen varainhankinnalle myönnettävästä valtioneuvoston tiedonanto VNT 2/ 2010 vp. 1.12.2010.

Täysistunnon pöytäkirja PTK 9/2011 vp. Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle Portugalille annettavaa lainoitusta varten Euroopan rahoitusvakausvälineen varainhankinnalle myönnettävästä valtioneuvoston tiedonanto VNT 1/ 2011. 24.5.2011.

Täysistunnon pöytäkirja PTK 14/2012 vp. Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle Kreikan valtion velkajärjestelyä ja Kreikalle annettavaa lainoitusta varten Euroopan rahoitusvakausvälineen varainhankinnalle myönnettävästä valtioneuvoston tiedonanto VNT 1/2012 vp. 28.2.2012.

Täysistunnon pöytäkirja PTK 72/2012 vp. Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle Euroopan rahoitusvakausvälineen varainhankinnalle myönnettävästä valtioneuvoston tiedonanto VNT 3/2012 vp. 19.7.2012.

Kirjallisuus:

Aula Maria Kaisa, Eduskunta suomen poliittisessa järjestelmässä kirjassa Paikkana politiikka (toim. Saukkonen Pasi), Acta Politica 26, Yleisen valtio-opin laitos, Helsingin yliopisto, Helsinki, 2003

Kuusisto Riikka, Sodan retoriikasta kirjassa Pelkkää retoriikkaa (toim. Palonen Kari ja Summa Hilka), Vastapaino, Tampere, 1998

Leconte Cécile, Understanding Euroscepticism. The European Union Series. Palgrave Macmillan, 2010.

Mylly Juhani, Jouni Vainio ja ETA-toimikunta Suomen EU-valiokunnan kättilöinä Tapio Raunion artikkelissa Euroopan unionin vaikutus eduskunnan työhön, Edita, Helsinki, 2007

Nousiainen Jaakko, Suomen poliittinen järjestelmä, WSOY, Juva, 1992

Paloheimo Heikki, Ideologiat ja ristiriitaisuudet kirjassa Suomen puolueet ja puoluejärjestelmät (toim. Paloheimo Heikki ja Raunio Tapio), WSOY, Porvoo, 2008

Palonen Kari, Parlamentarismi retorisenä politiikkana, Vastapaino, Jyväskylä, 2012

Patomäki Heikki, Eurokriisin anatomia, Mitä globalisaation jälkeen, Into Kustannus, Riika, 2012

Pekonen Kyösti, Puhe eduskunnassa, Vastapaino, Jyväskylä, 2011

Perelman Chaïm, Retoriikan valtakunta, Vastapaino, Tampere, 1996

Raunio Tapio, EU:n vaikutus Suomen poliittiseen järjestelmään kirjassa Paikkana politiikka (toim. Saukkonen Pasi), Acta Politica 26, Yleisen valtio-opin laitos, Helsingin yliopisto, Helsinki, 2003

Raunio Tapio, Euroopan unioni poliittisena järjestelmänä kirjassa Integraation teoria (toim. Tiilikainen Teija ja Palosaari Teemu, Gaudeamus, 2007, Helsinki

Raunio Tapio, Euroopan unionin vaikutus eduskunnan työhön kirjassa Suomen eduskunta 100 vuotta osa 11: Kansainvälinen eduskunta, Edita, Helsinki, 2007

Raunio Tapio, Hesitant Voters, Committed Elite: Explaining the Lack of Eurosceptic Parties in Finland julkaisussa European Integration Vol. 27. No 4, 2005

Raunio Tapio, Missä EU, siellä ongelma: populistinen Eurooppa-vastaisuus Suomessa kirjassa Populismi: Kriittinen arvio (toim. Wiberg Matti), Edita, Helsinki, 2011

Rehn Olli, Myrskyn silmässä, Otava, Keuruu, 2012

Seppänen Esko, Emumunaus, Into Kustannus, Riika, 2012

Summa Hilikka, Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan kirjassa Pelkkää retoriikkaa (toim. Palonen Kari ja Summa Hilikka), Vastapaino, Tampere, 1998

Taggart Paul, A touchstone of dissent: Euroscepticism in contemporary Western European party systems European Journal of Political Research –lehdessä. (toim. Keman Hans ja Mair Peter), Kluwer Academic Publishers, 1998.

Wiberg Matti, Puolueet eduskunnassa ja hallituksessa kirjassa Suomen puolueet ja puoluejärjestelmät (toim. Paloheimo Heikki ja Raunio Tapio), WSOY, Porvoo, 2008

Widgrén Mika, Talous: EU:n vaikutukset vaikeasti eroteltavissa kirjassa Eurooppalaistuminen (toim. Raunio Tapio ja Saari Juho), Gaudeamus, Helsinki, 2006

Lehtiartikkelit ja www-sivut:

Aaltonen Jarmo, Kervinen Elina ja Nalbantoglu Minna, EU-remontti jakaa puolueita, Helsingin Sanomat 9.12.2012

Baer Katarina, Pankkiiri patistaa poliitikkoja, Helsingin Sanomat 20.1.2013

Kähkönen Virve, Irlanti ja Portugali pyytävät helpotusta lainanmaksuun, Helsingin Sanomat 23.1.2013

Kähkönen Virve, Rahamarkkinavero sai luvan edetä, Helsingin Sanomat 23.1.2013

Lassila Anni, Euroopan huoli hellittää, Helsingin Sanomat 30.1.2013

Lapin Kansan verkkolehti 19.8.2012

Savonen Tuomas, Arkadianmäestä halutaan poliittisen keskustelun ykkösareena, STT 5.1.2013

Silfverberg Kalle, Saksassa on yhä penseyttä Kyproksen rahoittamiseen, Helsingin Sanomat, 30.1.2013

STT/Iltalehden verkkolehti 25.3. 2013: Kyproksen tukipaketista päästiin sopuun.

Ulkoasianministeriön Eurooppatiedotuksen www-sivut

Valtiovarainministeriön www-sivut

Ylen Elävä arkisto 29.10.1994, Väyrysen EU-jarrutus väsytti lopulta Uosukaisenkin

Yle Uutiset 6.1.2013, Taloustutkimuksen tutkimus eri puolueiden kannattajien suhtautumisesta EU:n kriisimaiden tukemiseen

